1590 (2022-2023) – Nr. 1
ingediend op 17 februari 2023 (2022-2023)

Ontwerp van decreet

over de Vlaamse toetsen in het onderwijs

verzendcode: OND

Vlaams Parlement

INHOUD

Memorie van toelichting 3
Voorontwerp van decreet van 8 juli 2022 37
Advies van de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens 49
Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen 63
Advies van de Vlaamse Onderwijsraad.....73
Voorontwerp van decreet van 28 oktober 2022 97
Advies van de Raad van State 111
Ontwerp van decreet.....129
Bijlage bij de memorie van toelichting: Kind- en jongereneffectrapport 141

MEMORIE VAN TOELICHTING

Samenvatting

Het regeerakkoord bepaalt: "Met regelmatige, gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde net- en koepeloverschrijdende proeven en aangescherpte eindtermen kunnen we leerlingen en ouders de garantie geven dat leerlingen ook daadwerkelijk over de nodige kennis en competenties zullen beschikken die bij dat diploma horen, ongeacht de school."

Dit ontwerp van decreet bevat de wettelijke basis voor de invoering van Vlaamse toetsen in het basis- en secundair onderwijs. Doel van deze Vlaamse toetsen is het versterken en monitoren van de onderwijskwaliteit.

Scholen, pedagogische begeleidingsdiensten, de onderwijsinspectie en de Vlaamse overheid zullen met de resultaten van deze toetsen over relevante informatie beschikken om te weten in welke mate leerlingen de eindtermen Nederlands en wiskunde bereiken.

Het ontwerp van decreet regelt de doelstellingen waarvoor deze Vlaamse toetsen zullen worden ingezet, de momenten waarop dit zal gebeuren, het toepassingsgebied en de manier waarop met de data die verwerkt worden zal omgegaan worden.

I. ALGEMENE TOELICHTING

A. Samenvatting

Kwaliteitsvol onderwijs is een grondrecht. Artikel 3 van het VN-Kinderrechtenverdrag en artikel 22bis van de Belgische Grondwet bepalen dat elk kind recht heeft op maatregelen en diensten die zijn of haar ontwikkeling bevorderen. Daarbij staat bij elke beslissing die genomen wordt het belang van het kind voorop. Het is de verantwoordelijkheid van de overheid om dit grondrecht te bewaken en te garanderen. België kent een grote autonomie en vrijheid om onderwijs in te richten (Grondwet, artikel 24, §1), maar laat de overheid toch toe om de nodige maatregelen te treffen om kwaliteitsvol onderwijs te verzekeren. Het gebruik van eindtermen als beleidsinstrument om het recht op kwaliteitsvol onderwijs te garanderen is door het Grondwettelijk Hof aanvaard als door de staat vastgestelde minimumnormen zoals bedoeld in artikel 13 van het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele grondrechten. Het ligt voor de hand dat de overheid nagaat in welke mate deze eindtermen worden bereikt, en dit op systematische, jaarlijkse wijze in heel Vlaanderen in alle scholen.

Dit recht op kwaliteitsvol onderwijs staat de laatste jaren onder druk. Hiervan getuigen de zorgwekkende signalen in internationaal vergelijkend onderzoek (zoals PISA, TIMSS, PIRLS). Bovendien wordt in het Vlaams peilingsonderzoek, waarbij voor verschillende leergebieden en vakken in het Vlaamse curriculum wordt nagegaan in welke mate Vlaamse leerlingen de eindtermen en ontwikkelingsdoelen bereiken, vastgesteld dat steeds meer leerlingen die minimumdoelen niet meer halen.

Deze zorgwekkende evolutie lag mee aan de basis van de aankondiging van een nieuw beleidsinstrument in het regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024. Een instrument dat een betere continue monitoring van de leeruitkomsten van jongeren in het leerplichtonderwijs mogelijk moet maken: "Met regelmatige, gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde net- en koepeloverschrijdende proeven en aangescherpte eindtermen kunnen we leerlingen en ouders de garantie

geven dat leerlingen ook daadwerkelijk over de nodige kennis en competenties zullen beschikken die bij dat diploma horen, ongeacht de school."

Deze ambitie wordt in het regeerakkoord meer concreet omschreven: "Vlaanderen heeft geen andere grondstoffen dan zijn hersencellen. Kennis en kunde, innovatie en ontwikkeling zijn essentieel voor welvaart en welzijn van onze gemeenschap. Heel wat kwaliteitsindicatoren voor ons onderwijs staan op rood. Het Vlaamse onderwijs heeft altijd tot de Europese top behoord: dat moeten we behouden. Gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven moeten de vinger aan de pols houden van het onderwijsbeleid als kwaliteitsmonitoring. Op die manier brengen we de leerwinst van jongeren in kaart en willen we zicht krijgen op de scores van elk kind op Europese schaal. Deze instrumenten meten: het bereiken van de eindtermen, de leerwinst van de leerlingen, de leerwinst op schoolniveau. Ze zorgen ook voor een internationale benchmarking. Een onafhankelijke instantie ontwikkelt deze kwaliteitsinstrumenten met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers. Deze proeven zijn per definitie net- en koepeloverschrijdend. Deze proeven zullen in eerste instantie focussen op Nederlands (begrijpend lezen, schrijven, grammatica) en Wiskunde. De proeven worden door alle scholen afgenomen van alle leerlingen op twee momenten in het lager onderwijs, net zoals aan het einde van de eerste graad van het secundair onderwijs en aan het einde van het secundair onderwijs."

Een centraal toetssysteem wordt in de Westerse wereld bijna door iedereen geïmplementeerd. Zo maken onder andere Denemarken, Duitsland, Engeland, Frankrijk, Nederland, Portugal, Schotland en Slovenië hier al geruime tijd gebruik van. Vlaanderen is dus één van de laatste Westerse onderwijssystemen dat een systeem van centrale toetsing invoert. Dit heeft als voordeel dat er kan geleerd worden van de andere onderwijssystemen bij de invoering van centrale toetsen. In Nederland bijvoorbeeld heeft de score van een leerling op de eindtoets basisonderwijs een zeer grote impact op de studieoriëntering naar het secundair onderwijs. Op dat vlak verschillen de Vlaamse toetsen van de werking van het Nederlandse onderwijssysteem. De volgende jaren vormen ook een leerproces waarbij veel belanghebbenden betrokken zijn. De implementatie van de Vlaamse toetsen zal geleidelijk gebeuren en tussentijds geëvalueerd worden.

Voorliggend ontwerp van decreet geeft uitvoering aan dit luik van het regeerakkoord. Het ontwerp van decreet regelt het toepassingsgebied van de toetsen, met name voor welke leerlingen een deelname verplicht wordt, in welke jaren van de leerloopbaan van de leerling ze worden afgenomen en voor welke leergebieden en vakken er toetsen worden ingevoerd. Daarnaast regelt dit ontwerp van decreet een aantal modaliteiten over het gebruik van de resultaten van de toetsen, waarbij er geopteerd wordt voor een zogenaamde 'low stakes'-benadering ten aanzien van leerlingen, leerkrachten en scholen. De toetsen worden ingeschreven in het bestaande Kwaliteitsdecreet, zowel als instrument om de interne kwaliteitszorg van scholen als om de externe kwaliteitscontrole door de onderwijsinspectie te versterken.

Het regeerakkoord voorziet toetsen voor de leergebieden en vakken wiskunde en Nederlands (begrijpend lezen, grammatica en schrijven). Het gaat om twee fundamentele domeinen in ons onderwijscurriculum die bovendien een belangrijke voorspellende waarde hebben naar later succes op de arbeidsmarkt en verdere studies (zie onder meer Fonteyne et al., 2017 en Heeren et al., 2021).

De toetsen worden twee keer in het basisonderwijs en twee keer in het secundair onderwijs afgenomen.

Voor de gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde net- en koepeloverschrijdende proeven wordt in dit ontwerp van decreet de term 'Vlaamse toetsen' gehanteerd.

B. De achteruitgang in internationale onderzoeken en Vlaamse peilingen

Vlaanderen neemt sinds 1995 met regelmaat deel aan internationaal vergelijkend onderzoek naar leeruitkomsten. Deze onderzoeken geven een helder beeld van hoe Vlaamse leerlingen het doen in internationaal perspectief op het vlak van geletterdheid, gecijferdheid, wetenschappelijke geletterdheid, begrijpend lezen, burgerschap, computationele vaardigheden enzovoort.

Het meest bekende onderzoeksprogramma is het Programme for International Student Assessment (PISA) dat onder andere de leesvaardigheid, wiskundige geletterdheid en wetenschappelijke geletterdheid bij 15-jarigen in kaart brengt. Vlaanderen neemt sinds 2000 deel aan PISA dat elke drie jaar wordt afgenomen. In elk van de drie domeinen gaat Vlaanderen achteruit tussen de eerste deelname in 2000 en de laatste deelname in 2018. In 2018 haalde namelijk een leerling op vijf niet meer het minimale niveau 2 op alle drie de onderzochte domeinen (Eurostat, 2020), internationaal gezien de minimumlat voor functionele geletterdheid. Daarmee zit Vlaanderen niet alleen ver van de in EU-context afgesproken benchmark van maximaal 15 procent van de 15-jarigen die dat niveau 2 niet haalt, maar dreigt een verhoogde uitstroom van functioneel laaggeletterden en laaggecijferden uit het secundair onderwijs. Volwassenen die functioneel onvoldoende geletterd zijn, hebben een verhoogd risico om werkloos te zijn, een beroep te moeten doen op een vervangingsinkomen, minder te participeren aan levenslang leren (De Greef et al., 2014).

Ook bij de toppresteerders is er een zorgwekkende evolutie, vooral dan voor wiskundige geletterdheid. Waar in 2003 nog 34,3 procent van de leerlingen niveau 5 of hoger voor dit domein haalde, is deze groep van toppresteerders op de PISA-vaardigheidsschalen in 2018 gedaald tot 18,8 procent (De Meyer et al., 2004; Universiteit Gent vakgroep Onderwijskunde, 2019).

In Vlaanderen is ook het puntenverschil tussen laagpresteerders en hoogpresteerders internationaal gezien aan de hoge kant. De spreiding in leesvaardigheid is groot (Universiteit Gent vakgroep Onderwijskunde, 2019).

Een ander internationaal vergelijkend onderzoek is Trends in International Mathematics and Science Study (TIMSS). Dit onderzoek bekijkt prestaties bij leerlingen uit het vierde leerjaar lager onderwijs voor wiskunde en wetenschappen. Voor wiskunde scoren de Vlaamse leerlingen internationaal nog altijd bij de toplanden. Ze hebben in vergelijking met zestien jaar geleden wel een half schooljaar meer tijd nodig om hetzelfde niveau te bereiken (Faddar et al., 2020).

Deze lijn zet zich door in de resultaten van het Progress in International Reading Literacy Study (PIRLS). Dit onderzoek peilt naar begrijpend lezen bij de leerlingen van het vierde leerjaar lager onderwijs. De Vlaamse leerlingen behoorden in 2006 nog tot de internationale subtop. Sinds 2016 was Vlaanderen de sterkste daler en staan we bij de laatsten op die internationale rangschikking (Tielemans et al., 2017; 2018). Een vervolgonderzoek (PIRLS Repeat), waarbij dezelfde leerlingen uit 2016 dezelfde toets in 2018 opnieuw aflegden, leerde dat deze leerlingen zelfs na de twee extra schooljaren niet beter scoorden dan leerlingen uit het vierde leerjaar in de best presterende landen op het vlak van begrijpend lezen. Ook is de leerwinst tussen het vierde en zesde leerjaar in Vlaanderen beperkter dan wat we zouden mogen verwachten (Dockx et al., 2019).

Aangezien elk internationaal vergelijkend onderzoek slechts plaatsvindt om de drie tot vijf jaar, geeft dat geen systematisch beeld. Als Vlaanderen dan beslist om een bepaalde cyclus over te slaan (bijvoorbeeld PIRLS in 2011 waar Vlaanderen niet aan deelnam), komt er laattijdig of zelfs geen beeld van een mogelijke dalende trend.

Omdat Vlaanderen ook zicht wou hebben op de mate waarin de Vlaamse eindtermen of ontwikkelingsdoelen bereikt worden, organiseert de Vlaamse overheid sinds 2002 het peilingsonderzoek waarbij voor bepaalde leergebieden of vakken wordt nagegaan in welke mate de leerlingen de eindtermen beheersen. Jaarlijks wordt er een peiling afgenomen voor een leergebied in het basisonderwijs en voor een vak in het secundair onderwijs voor een selectie van eindtermen bij een steekproef van scholen en leerlingen. Ook dit Vlaams onderzoek en andere herhalingspeilingen tonen aan dat er een achteruitgang is.

Het peilingsonderzoek levert echter een te ruw zwart-witbeeld op. Zo is niet geweten hoeveel leerlingen zwaar onder die minimumlat scoren, evenmin hoe groot de groep toppresteerders is. Een resultaat waar 90 procent van de leerlingen de eindtermen haalt, kan zeer goed lijken. Maar als al die leerlingen net boven die lat scoren, dan kan niemand daar tevreden mee zijn. Goede peilingsresultaten camoufleerden op die manier dat Vlaanderen zich internationaal vergeleken in de kelder van de rangschikking bevond op het vlak van begrijpend lezen.

Bij zowel het internationaal vergelijkend onderzoek als het peilingsonderzoek neemt slechts een steekproef van scholen en leerlingen deel. Dit zorgt voor een beeld op systeemniveau om de zo veel jaar. Geselecteerde scholen krijgen wel een schoolfeedbackrapport, maar maken hier amper gebruik van in de interne kwaliteitszorg (Goffin et al., 2020).

Bij zowel internationale toetsen als peilingstoetsen blijkt dat bepaalde groepen leerlingen systematisch lager scoren. Het gaat dan om meer kwetsbare groepen leerlingen zoals leerlingen uit gezinnen met een lage sociaal-economische status of leerlingen met een migratieachtergrond. Telkens wordt vastgesteld dat er een prestatiekloof is die samenhangt met sociaal-economische status en migratieachtergrond.

Naast bovenstaande koepeloverschrijdende instrumenten bestaan er ook gevalideerde koepelgebonden toetsen. Deze geven geen centraal beeld van de leeruitkomsten van leerlingen in alle Vlaamse scholen en zijn doorgaans beperkt tot een eenmalige toetsafname op het einde van het basisonderwijs. Bovendien hebben die koepelgebonden toetsen het nadeel dat ze niet geschikt zijn voor het meten van leerwinst of trends doorheen de tijd en zijn ze niet gestandaardiseerd qua afname en verwerking.

De onderwijsinspectie schetst in haar jaarlijkse Onderwijsspiegel een wisselend beeld van de mate waarin scholen basisonderwijs en secundair onderwijs tegemoetkomen aan de kwaliteitsverwachtingen van het referentiekader voor onderwijskwaliteit. Over het algemeen stellen de doorlichtingsteams vast dat het onderwijskundig beleid in de scholen veel sterker kan. Op vlak van leerlingenevaluatie, feedback en taalgericht onderwijs stellen onderwijsinspecteurs in vele scholen nog belangrijke lacunes vast. Om de kwaliteit van het Vlaamse onderwijs te verbeteren, blijft de onderwijsinspectie hameren op doelgerichtheid in de scholen.

C. Vlaamse toetsen als antwoord op het monitoren en versterken van de onderwijskwaliteit

– Vlaamse toetsen zullen objectieve informatie binnenbrengen

De empirische vaststelling dat de leeruitkomsten dalen, toont een probleem met de doelrealisatie in het Vlaamse onderwijs. Een van de verklaringen daarvoor is dat het opvolgen van leerlingprestaties onvoldoende systematisch en cyclisch vorm krijgt en zelden tot op het niveau van de school- en klasvloer reikt (Vanhoof & Van Den Ouweland, 2019). Er zijn dus ook aan de kant van de output, de leeruitkomsten op het niveau van elk kind, elke school en de Vlaamse Gemeenschap als geheel, bijkomende instrumenten voor een effectief kwaliteitsbeleid nodig. Bij zulke instrumenten, zoals schoolfeedback, worden de resultaten gecontextualiseerd. De scholen zullen hun eigen feedbackrapport op een beveiligde manier kunnen consulteren. Zonder deze bijkomende instrumenten vaart iedereen in het donker en zal elk ingrijpen achteraf veel te laat komen. Door Vlaamse toetsen in te voeren willen we het troebel beeld helder krijgen.

De Vlaamse toetsen zullen gestandaardiseerd zijn, zowel in ontwikkeling, afname, verwerking als analyse. Hierdoor kunnen er vergelijkingen over scholen heen gemaakt worden en kan er gecontextualiseerde feedback gegeven worden. De Vlaamse toetsen zullen inhoudsvalide zijn en dus het bereik van de eindtermen meten, waardoor scholen een meer reëel beeld krijgen van de mate waarin hun leerlingen die minimumdoelen effectief halen. Ze zullen genormeerd zijn waardoor de resultaten niet relatief zijn, maar effectief een vergelijking mogelijk maken en dus een bron van kennis worden waarover het beleid, maar ook scholen vandaag niet beschikken. Ze zullen rijk zijn in die zin dat leerlingen inzicht, analytisch vermogen en redeneervermogen nodig zullen hebben. De leerlingen zullen dus niet voorbereid kunnen worden op de Vlaamse toetsen door uren toetsboekjes in te vullen of oefeningen te drillen. De toetsen worden net- en koepeloverschrijdend georganiseerd, wat niet alleen informatie moet toelaten op systeemniveau, maar ook van hoe leerlingen presteren los van het onderwijsnet en het pedagogisch project van de school waar ze les volgen.

De Vlaamse toetsen zullen scholen, pedagogische begeleidingsdiensten, inspectie, onderzoekers en beleidsmakers wel dat noodzakelijke systematische beeld geven van de leeruitkomsten. Ze zullen met andere woorden een beter beeld geven van de progressie van leerlingen doorheen hun schoolloopbaan. Ze zullen tegelijk ook toelaten om na te gaan wat de gegenereerde leerwinst van de leerlingen is.

Zoals ook één van de aanbevelingen van de studie van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) naar evaluatie in het Vlaamse onderwijs aangeeft, is er een duidelijke nood aan meer objectieve informatie en data in het kwaliteitsproces (OESO, 2011). Meer en betere data komen de scholen zelf ten goede. De invoering van de Vlaamse toetsen gebeurt om scholen te versterken in hun eigen ontwikkeling en zelfsturing. Anders dan het internationaal vergelijkend onderzoek en het peilingsonderzoek zullen de Vlaamse toetsen ook kennis geven over hoe scholen en individuele leerlingen het doen. Die kennis moet scholen toelaten om het eigen interne kwaliteitszorgbeleid te versterken en om het schoolbeleid meer evidence-informed te gaan ontwikkelen. Scholen kunnen met de informatie, zonder dat die met derden gedeeld wordt, aan de slag om zich te situeren ten opzichte van gelijkaardige scholen en om zich te verbeteren.

Meer en betere data zullen ook onderzoeksinstellingen en beleidsmakers in staat stellen om oorzaken van trends te analyseren en om meer oplossingen aan te reiken, te proberen deze negatieve trends te keren of eventuele positieve trends te versterken. Precies daarom wordt er ook blijvend geïnvesteerd in verklarend

onderzoek naar de toetsresultaten en in onderzoek dat de effectiviteit van onderwijspraktijken en -interventies in kaart brengt.

– De toetsen als instrument voor sterke, geprofessionaliseerde leerkrachten

De Vlaamse toetsen zullen kennis genereren die een onderwijsprofessional kan gebruiken om het eigen pedagogisch-didactisch handelen te versterken. De informatie uit de Vlaamse toetsen kan een van de elementen zijn voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam. Ze zullen daarentegen geen inperking inhouden van de professionele autonomie van leerkrachten en het is geenszins de bedoeling om leraren af te rekenen op de resultaten van hun leerlingen op de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen hebben geen impact op de didactische methodes die leerkrachten hanteren, op lesmaterialen waarvoor leerkrachten kiezen of op het pedagogische project van de school waar ze werken. De Vlaamse toetsen vervangen ook niet de evaluatie-instrumenten of -beleid in scholen.

De Vlaamse toetsen zullen wel informatie opleveren aan leerkrachten over hoe hun leerlingen het doen. De gestandaardiseerde aanpak van de Vlaamse toetsen en het feit dat ze genormeerd zijn, zal toelaten om de resultaten van de eigen leerlingen af te zetten tegenover bepaalde gemiddeldes en cesuren. Leerkrachten krijgen dus een instrument om een objectieve inschatting te maken van die resultaten. Wanneer blijkt dat de leerlingen het verhoudingsgewijs minder goed zouden doen, dan krijgt de onderwijsprofessional informatie om te reflecteren over de bestaande pedagogisch-didactische praktijken en het eigen handelen. De resultaten van de Vlaamse toetsen kunnen vakgroepen ook iets leren over het effect van bepaalde keuzes zoals voor een nieuwe methode of een nieuw handboek.

– Vlaamse toetsen kunnen leerlingprestaties verhogen en sociale gelijkheid versterken

Wetenschappelijk onderzoek geeft aan dat centrale toetsen een positieve bijdrage kunnen leveren aan leerprestaties en aan gelijke onderwijskansen. Veel hangt uiteraard af van de wijze waarop centrale toetsen ingezet worden en welke gevolgen de toetsen precies hebben. Leerprestaties zijn doorgaans hoger in onderwijssystemen mét centrale toetsing (Fuchs & Woessmann, 2007; Hanushek & Woessmann, 2015; Jurges et al., 2005; Rindermann & Ceci, 2009). Een positief effect van centrale examens op gemiddelde leerprestaties hangt onder meer af van de wijze van implementatie en meerdere randvoorwaarden. Daarnaast kunnen centrale toetsen bijdragen tot het verminderen van sociale ongelijkheid (Bol et al., 2014; en van de Werfhorst et al., 2015). Dit wordt ook naar voor geschoven in het advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen (SERV).

In landen met centrale toetsen is de impact van sociale achtergrond op leerprestaties doorgaans kleiner (Bol et al., 2014). Dat positieve effect van centrale toetsen is vooral zichtbaar in landen waar leerlingen ingedeeld worden in onderwijsvormen en studierichtingen (Bol et al., 2014). In Nederland wordt bijvoorbeeld een centrale toets ingezet bij de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs. Met zo'n centrale, gestandaardiseerde toets speelt thuismilieu een minder grote rol bij het advies voor het vervolgonderwijs dan zonder die toets (van de Werfhorst et al., 2015). In een regio zoals Vlaanderen waar de capaciteiten van kansarme leerlingen soms worden onderschat, kunnen centrale toetsen dan ook waardevolle informatie bevatten met het oog op een goede studiekeuze. Gestandaardiseerde toetsen kunnen dus – in bepaalde omstandigheden – een sociaal faire manier zijn om de leerprestaties te verhogen.

Bovendien kiezen we in Vlaanderen momenteel niet voor toetsresultaten die allesbepalend zijn voor de oriëntering van leerlingen. Daar zijn drie belangrijke redenen voor: (1) de Vlaamse traditie van grote vrijheid voor leerlingen en ouders qua studiekeuze, (2) het feit dat de toetsen in beginsel enkel focussen op wiskunde en Nederlands en (3) de risico's die samenhangen met zulke 'high stakes'-impact zoals bijvoorbeeld schaduwonderwijs. Kortom: de Vlaamse toetsen zijn ondersteunend maar kunnen niet de enige bron zijn voor studiekeuze en -oriëntering.

De Vlaamse toetsen hebben onder meer als doel de kwaliteit en de onderlinge gelijkwaardigheid van het met onderwijsmiddelen verstrekte onderwijs te verzekeren. De resultaten op schoolniveau en op Vlaams niveau geven de nodige informatie om beter zicht te krijgen op ongelijkheden in onderwijs en een gericht beleid te maken en bij te sturen waar nodig met het oog op meer gelijke onderwijskansen.

– Vlaamse toetsen worden ingebed in het bestaande kwaliteitszorgkader

Traditioneel wordt het beeld van een driehoek gebruikt om de kwaliteitszorg in Vlaanderen te beschrijven. Op de eerste hoek staat de school die verantwoordelijk is voor de eigen interne kwaliteitszorg (kwaliteitsontwikkeling). De onderwijsinspectie die instaat voor de externe kwaliteitscontrole (kwaliteitsbewaking) vormt een tweede hoek. De pedagogische begeleidingsdienst die de school ondersteunt bij het uitwerken van een kwaliteitsvol onderwijs is de derde. Dit fundament van kwaliteitsvol onderwijs wordt door het inzetten van de Vlaamse toetsen als instrument versterkt op de lijnen tussen deze drie hoeken.

Elke school zal informatie ontvangen over de mate waarin haar leerlingen de eindtermen bereiken en leerwinst behalen. Deze informatie wordt complementair aan de andere bronnen van kennis waarover scholen al beschikken. De toetsresultaten op schoolniveau kunnen gesitueerd worden ten opzichte van de resultaten van alle leerlingen en alle scholen zonder hierbij schoolrankings op te maken. De schoolfeedback zal gecontextualiseerde gegevens (zoals onder andere de thuistaal, het opleidingsniveau van de moeder, ICT-vaardigheden enzovoort) bevatten waarbij rekening gehouden wordt met kenmerken van het leerlingenpubliek van de school. Op die manier krijgen de scholen rijke informatie waar men beleidsmatig mee aan de slag kan.

De onderwijsinspectie zal jaarlijks de resultaten van de toetsen op schoolniveau ontvangen. Ze zal de toetsresultaten gebruiken als extra informatiebron binnen het gekende en algemeen aanvaarde referentiekader voor onderwijskwaliteit (het ROK). De toetsen kunnen hen dus ondersteunen in hun werk. Deze nood aan het beschikken over gevalideerde resultaatsgegevens, voor lager en secundair onderwijs, wordt ook bevestigd door het Rekenhof in een rapport van 2011. Echter in het kijken naar de kwaliteit van een school, blijven alle indicatoren uit het ROK gelden. De informatie uit de Vlaamse toetsen wordt gezet naast andere bronnen van informatie die de onderwijsinspectie nu al hanteert.

Wanneer een school in vergelijking met andere vergelijkbare scholen mindere prestaties of minder leerwinst haalt op de Vlaamse toetsen, dan zal dit gezien worden als een knipperlicht. Dit kan leiden tot een versnelde doorlichting of een focus op Nederlands of wiskunde bij een eerstvolgende doorlichting. De externe kwaliteitscontrole zal echter steeds de volledige context van een school in rekening blijven brengen. Als dan blijkt dat er effectief een probleem is met de onderwijskwaliteit en de doorlichting leidt tot een ongunstig advies, dan wordt er voorzien in een verplicht begeleidingstraject om de school te versterken. Dit in het belang van de kinderen die onderwijs volgen in deze scholen.

De verplichting om een begeleidingstraject te volgen is het gevolg van een doorlichting met een ongunstig advies als resultaat, zoals reeds geregeld in het decreet

van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs. In die zin sluiten de Vlaamse toetsen aan bij een ontwikkelingsperspectief, en niet bij een verantwoordingsperspectief. De school kan vrij kiezen bij welke aanbieder van begeleiding ze daarvoor aanklopt.

De kennis die de Vlaamse toetsen zullen genereren over de leeruitkomsten en bepaalde indicatoren uit het ROK, staat niet in de weg dat een school een eigen invulling blijft geven aan haar interne kwaliteitszorg. Ook in andere domeinen dan het onderwijs bestaan er wettelijke minimale kwaliteitsnormen die op geen enkele manier in de weg staan van een eigen kwaliteitsbeleid, met eigen instrumenten die men daarvoor wenst te gebruiken.

De resultaten op de Vlaamse toetsen op schoolniveau zullen ook aan de pedagogische begeleidingsdiensten en de Raad van het Gemeenschapsonderwijs bezorgd worden. Immers volgens het bijzonder decreet betreffende het Gemeenschapsonderwijs is de Raad bevoegd voor de interne kwaliteitszorg van het Gemeenschapsonderwijs.

De Vlaamse toetsen zullen ook informatie geven over de onderwijskwaliteit op systeemniveau. De kennis die voortkomt uit de Vlaamse toetsen ondersteunt een evidence-informed onderwijsbeleid op Vlaams niveau. Door jaarlijks toetsen af te nemen en trends doorheen de tijd zichtbaar te maken, houden we effectief de vinger meer aan de pols en kunnen we beleidsmatig sneller ingrijpen wanneer resultaten achteruit gaan. Zo vermijden we dat honderdduizenden leerlingen door het onderwijs stromen en pas nadien vaststellen dat er zich een probleem stelde met de onderwijskwaliteit.

D. Vlaamse toetsen in relatie tot de grondwettelijk bepaalde vrijheid van onderwijs

Het Grondwettelijk Hof stelt dat de grondwettelijk bepaalde vrijheid van onderwijs de decreetgever niet verbiedt om maatregelen te nemen die tot doel hebben om de kwaliteit en de onderlinge gelijkwaardigheid van het met overheidsmiddelen verstrekte onderwijs, te verzekeren. Zo zijn de eindtermen grondwettelijk aanvaard (arrest 76/96 van het Grondwettelijk Hof van 18 december 1996 en herbevestigd in het arrest 82/2022 van 16 juni 2022), net zoals ook het organiseren van toetsen door de overheid waarin wordt nagegaan in hoeverre de eindtermen worden bereikt, legitiem is (Raad van State, advies nr. 61.069/1 van 13 april 2017).

Artikel 22bis van de Grondwet noemt het belang van het kind als primaire overweging voor alle beslissingen die het kind aanbelangen. Onderwijs is een domein waarin dat van toepassing is. De actieve onderwijsvrijheid, zoals beschreven in artikel 24, §1, van de Grondwet, moet qua onderwijsinhouden in balans zijn met artikel 22bis van de Grondwet. De invoering van de Vlaamse toetsen om het bereiken van de eindtermen na te gaan, kadert in het waarborgen van het grondrecht op kwaliteitsvol onderwijs.

Het Grondwettelijk Hof gaf al aan dat in deze afweging het belang van het kind en het recht op kwaliteitsvol onderwijs primeert op de actieve onderwijsvrijheid (arrest 60/2015 van 21 mei 2015).

Daarnaast moet de verplichte deelname aan de Vlaamse toetsen door leerlingen en scholen uiteraard ook een proportionele maatregel zijn.

Een maatregel die grondrechten inperkt moet voldoen aan de klassieke toets aan de grondrechten:
– de maatregel moet voorzien zijn door een wet, wat dit ontwerp van decreet zal realiseren;

– de beperking moet beantwoorden aan een dwingende maatschappelijke noodzaak in een rechtstaat en moet niet alleen nuttig maar ook noodzakelijk zijn;
– relevantie- of pertinentiecriterium: de beperking moet relevant zijn om de verhoopte oplossing te kunnen bewerkstelligen;
– proportionaliteitscriterium: de beperking moet in verhouding staan tot het te bereiken doel.

De dwingende maatschappelijke noodzaak (punt B van deze memorie van toelichting) en de relevantie/pertinentie (punt C van deze memorie van toelichting) werden hoger uitgebreid uiteengezet. Hieronder beargumenteren we dat het invoeren van Vlaamse toetsen eveneens een proportionele maatregel is.

Vooreerst worden de toetsen niet ingevoerd met als doel om leerlingen op basis van de resultaten te gaan certificeren. Klassenraden mogen de toetsresultaten wel meenemen in hun beslissing, maar slechts als één van de elementen naast de andere evaluatie-instrumenten.

Scholen behouden hun bestaande autonomie om te beslissen op basis van welke elementen de studievoortgang van leerlingen wordt nagegaan, en op basis van welke elementen over hun oriëntering wordt beslist. Omgekeerd komt er ook geen verbod om de toetsresultaten te gebruiken bij de evaluatie of oriëntering van leerlingen, wat op zich ook een beperking van de onderwijsvrijheid zou zijn.

Voor scholen is de impact van het resultaat op de Vlaamse toetsen low stakes, in de zin dat de resultaten geen impact hebben op de erkenning of financiering en subsidiëring van de school.

Het regeerakkoord voorziet toetsen voor de leergebieden en vakken wiskunde en Nederlands (begrijpend lezen, grammatica en schrijven). Het gaat dus om een beperkt deel van de leergebieden en vakken die leerlingen in het leerplichtonderwijs krijgen. Maar het gaat wel om twee fundamentele domeinen in ons onderwijscurriculum die bovendien een belangrijke voorspellende waarde hebben naar later succes op de arbeidsmarkt en verdere studies. Het zijn ook twee domeinen die maatschappelijk gezien hoog ingeschat worden.

De toetsen zijn gebaseerd op een selectie van eindtermen Nederlands en wiskunde en worden twee keer in het basisonderwijs en twee keer in het secundair onderwijs afgenomen. Zo nemen ze niet meer tijd in beslag dan noodzakelijk en geven ze scholen voldoende ruimte om ernaast alle onderwijsactiviteiten te kunnen organiseren volgens het eigen gekozen pedagogisch beleid. De toetsen zullen niet leiden tot een doorgedreven standaardisering van het onderwijs. Ze meten immers de mate van het bereiken van de eindtermen en de mate waarin er sprake is van leerwinst. De toetsen hebben geen impact op het 'hoe' in onderwijs, wat de bevoegdheid van scholen blijft.

Het belang van de kennis die voortkomt uit de Vlaamse toetsen om het kwaliteitsbeleid te ondersteunen, is voldoende groot om alle erkende scholen te verplichten eraan deel te nemen. De eindtermen zijn een democratisch gelegitimeerde minimale kwaliteitsverwachting voor het onderwijs en het ligt voor de hand dat wordt nagegaan in welke mate die worden bereikt. Zonder de verplichting voor erkende scholen om deel te nemen zal de primaire doelstelling, met name de onderwijskwaliteit monitoren en versterken, minder goed gerealiseerd worden.

De Vlaamse Onderwijsraad (Vlor) stelt in haar advies dat het Grondwettelijk Hof enkel in de zaak rond het huisonderwijs zou hebben gezegd dat het hogere belang van het kind primeert op de onderwijsvrijheid. Het Grondwettelijk Hof heeft dit principe in het arrest over de eindtermen tweede en derde graad secundair onderwijs (arrest 82/2022 van 16 juni 2022) bevestigd, in de context van erkend

schoolonderwijs: "B.12.3. De vrijheid van onderwijs moet worden geïnterpreteerd in die zin dat zij rekening houdt met het hogere belang van het kind en zijn grondrecht op onderwijs. Artikel 24, §3, van de Grondwet waarborgt het recht van iedereen om onderwijs te krijgen 'met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden', terwijl artikel 24, §4, herinnert aan het beginsel van gelijkheid tussen alle leerlingen en studenten."

De noodzakelijkheid om de Vlaamse toetsen in te voeren is onder meer door dit hoger belang van het kind en zijn grondrecht op onderwijs ingegeven. De overheid is uiteindelijk verantwoordelijk dat elk kind onderwijs krijgt van voldoende kwaliteit. Terecht wordt de overheid ook aangesproken als die kwaliteit onder druk blijkt te staan.

Die verantwoordelijkheid impliceert dat de overheid kwaliteitsnormen mag bepalen en dat ze ook een instrument mag doorvoeren dat toelaat na te gaan of die kwaliteit wordt waargemaakt. In deel H. Totstandkomingsprocedure, wordt onder subtitel Centrale/net- en koepeloverschrijdende toetsen, verder ingegaan op de redenen waarom de keuze voor een centrale toets pertinent, proportioneel en noodzakelijk is.

E. Toepassingsgebied van de Vlaamse toetsen

Deelname aan de Vlaamse toetsen wordt verplicht voor alle leerlingen in het gewoon lager en secundair onderwijs en voor de leerlingen van opleidingsvorm 4 in het buitengewoon secundair onderwijs.

Kinderen of jongeren die huisonderwijs volgen worden al getoetst door de verplichting om deel te nemen aan de examens van de examencommissie. Nederlands en wiskunde zijn een onderdeel van deze examens. Zij vormen daarom geen doelgroep van de Vlaamse toetsen.

Voor de leerlingen in het buitengewoon onderwijs geldt dat leerlingen in buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 4 (BuSO OV4) deelnemen aan de Vlaamse toetsen, maar dat de school kan kiezen om een leerling uit te schrijven (opt-out).

Voor leerlingen die niet onder het toepassingsgebied vallen van het ontwerp van decreet geldt steeds een opt-informule. De school kan er voor kiezen om deze leerlingen toch vrijblijvend te laten deelnemen (opt-in). In het schoolfeedbackrapport wordt hier rekening mee gehouden aangezien er gewerkt wordt met gecontextualiseerde gegevens.

F. Modaliteiten en verwerking van gegevens

Er worden beperkingen gesteld op het gebruik en de toegang tot de resultaten van de toetsen op niveau van scholen en klassen/leerlingengroep. Dit om te vermijden dat ze gebruikt worden voor andere doeleinden dan de versterking van de onderwijskwaliteit, of daardoor het bereiken van die doelstelling zouden verhinderen. In sommige buitenlandse onderwijssystemen (zoals Engeland en Nederland) worden de resultaten van centrale toetsen op schoolniveau op een website geplaatst, waar ze toegankelijk zijn voor iedereen. Uit onderzoek blijkt dat zulke openbare schoolresultaten kunnen leiden tot onwenselijke neveneffecten (Ooghe, 2021) zoals een sterkere segregatie tussen scholen of strategisch gedrag door scholen zoals het uitsluiten van leerlingen die de schoolscore negatief zouden kunnen beïnvloeden.

Ook het publiek maken van de resultaten door de school zelf, wordt verboden.

De toetsen worden ontwikkeld door een universitair steunpunt zoals bedoeld in artikel III.176 van de Codex Hoger Onderwijs. Het steunpunt ontwikkelt de toetsen, en heeft daarnaast een opdracht in verband met de afname van de toetsen, de verwerking van de resultaten, en de rapportage van de resultaten. Op grond van de opdracht van dit steunpunt (voorzien in de beheersovereenkomst) zullen instructies gecommuniceerd worden aan de scholen over de praktische organisatie van de toetsen.

De betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers bij de ontwikkeling van de toetsen is daarbij een must en bevordert de gedragenheid van de toetsen. De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De toevoegingen mogen niet leiden tot een verlies in kwaliteit en betrouwbaarheid van de toets.

Met de invoering van de Vlaamse toetsen gaan verwerkingen van persoonsgegevens gepaard. Dergelijke gegevens mogen enkel worden verwerkt in de gevallen die worden voorzien door de algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Om de beleidsdoelen te bereiken is de verwerking van persoonsgegevens en van de resultaten nodig door de bevoegde overheid, het steunpunt en de scholen. In toepassing van het ontwerp van decreet verwerken ze de persoonsgegevens om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op hen rust. De gepseudonimiseerde persoonsgegevens zullen gedurende een termijn van maximum tien jaar worden bewaard. Alleen via een encryptiesleutel kan dan een koppeling gemaakt worden met de persoonsgegevens. Die bewaartermijn is nodig om leerwinstmetingen te kunnen doen over een schoolloopbaan heen. Zolang doeleinden van wetenschappelijk onderzoek en statistiek daartoe nopen, worden de gegevens gepseudonimiseerd bewaard. De gepseudonimiseerde persoonsgegevens kunnen onder contractuele voorwaarden doorgegeven worden met het oog op wetenschappelijk onderzoek.

De gepseudonimiseerde resultaten van de leerlingen worden enkel gekoppeld aan hun identificatiegegevens voor de opmaak van een individueel feedbackrapport per leerling. De feedbackmodule bevat de toetsresultaten en de identificatiegegevens van de leerling. Maar enkel de school krijgt toegang tot de feedbackmodule.

Een aantal leerlingenkenmerken die nodig zijn om de resultaten te interpreteren worden gekoppeld aan de gepseudonimiseerde toetsresultaten. Die koppeling gebeurt aan de hand van de identificatiecode van de leerling. Deze gegevens (demografische gegevens, onderwijskansarmoede-indicatoren, schoolloopbaangegevens) zijn al beschikbaar in de administratieve databanken. De overheid verzamelt vele gegevens in het kader van de operationele taken, bijvoorbeeld in het kader van de financiering of subsidiëring van het onderwijs of in het kader van de leerplichtcontrole. Een aantal van die gegevens worden gebruikt in het kader van de Vlaamse toetsen, met passende waarborgen voor de gegevensbescherming. Het ontwerp van decreet beschrijft de (categorieën van) gegevens die verwerkt worden en voorziet een delegatie aan de Vlaamse Regering om eventuele bijkomende leerlingenkenmerken te bepalen.

Daarnaast zal er een registratiemodule worden gemaakt. Daar gaat het over persoonsgegevens die nodig zijn om de juiste toets toe te wijzen aan de leerling.

De verschillende informatietoepassingen die het afnameproces van de Vlaamse toetsen ondersteunen en waar identificatiegegevens en kenmerken van leerlingen verzameld worden, voldoen aan alle standaarden qua informatie- en dataveiligheid. Voor alle toepassingen wordt elke toegang en elke handeling gelogd zodat steeds kan gezien worden wie welke actie ondernomen heeft. De toegang tot de

data is strikt beperkt tot de bevoegde personen en overal wordt gewerkt met dubbele authenticatie. Er wordt voorzien in strikte procedures.

De onderwijsinspectie, de pedagogische begeleidingsdiensten en de Raad van het Gemeenschapsonderwijs zullen de resultaten van de scholen ontvangen die uit deze verwerking zijn afgeleid maar zullen zelf geen persoonsgegevens verwerken in verband met deze toetsen. De scholen krijgen via het portaal Mijn Onderwijs enkel het eigen schoolfeedbackrapport en de feedbackrapporten van de eigen leerlingen. Die laatste worden enkel aan de scholen bezorgd via Mijn Onderwijs en op geen enkele andere manier bijvoorbeeld rechtstreeks aan leerlingen of ouders bezorgd. De toegang tot het Mijn Onderwijsportaal van de school is geregeld via strikt rollenbeheer. Ook hier wordt elke handeling gelogd.

De scholen krijgen de resultaten per leerling, per leerlingengroep en voor de school. Het ontwerp van decreet waarborgt dat de gegevens uit deze verwerking en de schoolresultaten niet aan derden worden bezorgd. Wanneer een school de resultaten toch bekendmaakt kan dat aanzien worden als een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie (artikel 51, decreet basisonderwijs en artikel 7, Codex Secundair Onderwijs).

Diegenen die de toegang hebben tot de schoolresultaten van één of meerdere scholen (de leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen en de centra, van de Vlaamse overheid, de (pedagogische) begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de school- en centrumbesturen) mogen de resultaten niet meedelen aan derden. Dit verbod geldt eveneens voor de openbare besturen: ook zij mogen de schoolresultaten niet meedelen aan derden of openbaar maken. De regeling met betrekking tot de geheimhoudingsplicht vertaalt zich voor de gemeente- en provinciebesturen dus in een bespreking achter gesloten deuren. Hiermee wordt beoogd te vermijden dat de resultaten van scholen publiek gemaakt worden (bijvoorbeeld onder de vorm van rankings), hetgeen een legitiem doel is.

Uit onderzoek van buitenlandse onderwijssystemen blijkt dat de openbaarheid van schoolresultaten onwenselijke neveneffecten met zich meebrengt. Er is al heel wat buitenlands onderzoek verricht naar de effecten van het publiek maken van toetsresultaten van scholen. Professor Erwin Ooghe (KU Leuven) maakte een samenvatting van 61 studies en kwam tot de conclusie dat het openbaar maken van toetsresultaten op schoolniveau weliswaar een beperkt gunstig effect heeft op de uitkomsten van de leerlingen en de responsabilisering van scholen, maar dat openbaarheid leidt tot strategisch gedrag van scholen wat vooral ongewenste effecten met zich meebrengt. Een zwakke schoolprestatie kan – indien die openbaar bekend is – immers leiden tot reputatieschade. Publieke rapportering van schoolresultaten leidt ertoe dat de toetsen voor de school een highstakeskarakter krijgen. Op het eerste zicht kan het aantrekkelijk lijken om scholen een externe motivatie te geven om hoge scores te behalen, maar uit buitenlands onderzoek en buitenlandse ervaringen is geweten dat scholen vaker inzetten op strategisch gedrag dan op duurzame versterking van hun onderwijskwaliteit. De strategieën voor prestatieverbetering zijn vaak oppervlakkig, want ze zijn bedoeld om de buitenwereld te overtuigen van de kwaliteit van de school en niet bedoeld om de leerlingen meer kwaliteitsvol onderwijs te bieden.

Scholen verhogen in zulke omstandigheden hun toetsresultaten soms kunstmatig door bepaalde leerlingen op een of andere manier uit te sluiten van de toetsen. Sommige studies vinden uitsluiting van cognitief zwakkere leerlingen via een grotere afwezigheid op de toetsdag, schorsingen, doorverwijzing naar het buitengewoon onderwijs of studievertraging. Sommige scholen kiezen er voor om alle aandacht te richten op een beperkte groep leerlingen die nét de lat niet halen. Soms is er ook sprake van regelrechte toetsfraude. Als de schoolscores hierdoor niet

langer valide zijn, worden ze eveneens onbruikbaar voor de interne kwaliteitszorg op scholen.

Ouders reageren op informatie over schoolresultaten op allerlei manieren. De meeste buitenlandse studies tonen aan dat een hogere schoolscore leidt tot meer inschrijvingen. Omdat hooggeschoolde ouders sterker gebruikmaken van informatie over prestatiegegevens van scholen, leidt openbaarheid van schoolprestaties tot een toename in segregatie.

Deze bezorgdheid staat ook in het regeerakkoord 2019-2024: "Het is absoluut niet de bedoeling om een classificatie van scholen op te stellen, dan wel om de leerwinst te vergroten."

Hiermee wordt een decretale uitzondering ingeschreven op de openbaarheid geïnspireerd op de Franse Gemeenschap, Denemarken, Duitsland en Slovenië. De inperking van de openbaarheid in de Franse Gemeenschap werd sedert het begin in 2006 geregeld in het 'décret du 2 juin 2006 relatif à l'évaluation externe des acquis des élèves de l'enseignement obligatoire et au certificat d'études de base au terme de l'enseignement primaire'. Deze regelgeving bepaalt ook een decretale geheimhoudingsplicht en een verbod op het maken van rankings van scholen. De uitzondering bestaat al ruim vijftien jaar en wordt toegepast. Er zijn in de Franse Gemeenschap geen formele of informele schoolrankings uit voortgekomen.

Ook al worden de toetsresultaten of de schoolfeedback opgesteld door het steunpunt, als de overheid ze bezit om ze te verspreiden naar de scholen, zijn het bestuursdocumenten in het bezit van de overheid die die overheid in principe openbaar moet maken. Het Bestuursdecreet bevat een aantal absolute en relatieve uitzonderingen op het principe van openbaarheid. In het algemeen zit er in die uitzonderingsgronden geen aanknopingspunt om een uitzondering op de openbaarheid toe te passen op de toetsresultaten van de school (wel op de resultaten van individuele leerlingen, artikel II.34, 2°, en de algemene verordening gegevensbescherming). In het Kwaliteitsdecreet van 8 mei 2009 is een regeling opgenomen waarbij de resultaten van onderzoeken en peilingen waaraan scholen deelnemen uit de openbaarheidsregeling worden uitgesloten. Aangezien het hier gaat om vrijwillig ter beschikking gestelde documenten, kan deze rechtsgrond niet gebruikt worden voor de resultaten van de Vlaamse toetsen.

Daarom moet een specifieke uitzondering met betrekking tot de toetsresultaten op schoolniveau in het ontwerp van decreet betreffende de Vlaamse toetsen worden geregeld. Zo niet is deze informatie waarover de overheid, de inspectie en de begeleidingsdiensten beschikt openbaar. Artikel 32 van de Grondwet vermeldt de mogelijkheid van een decretale uitzondering. In de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof wordt de voorwaarde gesteld dat de gemaakte uitzondering redelijk verantwoord is en geen onevenredige gevolgen met zich meebrengt. Telkens moet in concreto het belang van de openbaarmaking worden afgewogen tegen het belang beschermd door een uitzonderingsgrond.

In het ontwerp van decreet is gekozen voor een decretale geheimhoudingsplicht, die ook een uitzondering is op de openbaarheid (artikel II.34, 1°, van het Bestuursdecreet). Door deze keuze voor een absolute uitzonderingsgrond wordt vermeden dat de concrete toepassing afhankelijk wordt van een belangenafweging zoals bij een relatieve uitzonderingsgrond, waardoor het doel van de uitzondering ondergraven wordt. Bij een absolute uitzondering weegt het beschermde belang steeds op tegen het belang van de openbaarheid. Deze bepaling is bedoeld om te vermijden dat de resultaten van scholen publiek gemaakt worden, hetgeen een legitiem doel is. Er worden beperkingen gesteld op het gebruik en de toegang van de gegevens zodat deze niet kunnen worden gebruikt voor doeleinden die buiten de decretale doeleinden liggen of ermee in strijd zijn. De uitzondering op de openbaarheid van

bestuur is nodig omwille van de potentiële schade die de openbaarheid van de schoolgegevens zou berokkenen aan het algemeen belang en de sociale cohesie. Het beschermde belang is het belang van de kwaliteitsontwikkeling van de onderwijsinstellingen op basis van objectieve, valide informatie en primeert op het belang van openbaarheid. Door de openbaarheid zou de validiteit van de informatie onvoldoende gewaarborgd zijn. De Vlaamse toetsen kunnen niet voldoen aan de decretale doelstellingen als scholen hun gedrag aanpassen omwille van de openbaarheid. Met deze uitzonderingsgrond wordt er ook voldaan aan de doelstelling zoals opgenomen in het Vlaams regeerakkoord om schoolrankings te vermijden.

Het is een doel van het ontwerp van decreet om externe begeleiding op basis van de resultaten van de toetsen toe te laten. Daarom geldt het verbod op het meedelen van de schoolresultaten aan derden niet voor een instantie die de school begeleidt in haar kwaliteitsbeleid. Uiteraard beslist de school zelf wie bij het kwaliteitsbeleid ondersteuning biedt. Naast de pedagogische begeleidingsdiensten, die al worden genoemd, kunnen dat private rechtspersonen zijn die scholen ondersteunen, onderzoeksinstellingen of instellingen van hoger onderwijs. Zij zijn dan op hun beurt gehouden de schoolresultaten niet verder te delen.

Inbreuken op het verbod op openbaarmaking worden aangezien als een schending van het beroepsgeheim.

Scholen die hun resultaten kenbaar maken plegen daarmee een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie.

Ook de toetsen en toetsitems zelf worden niet openbaar gemaakt. Hiervoor wordt in het ontwerp van decreet geen bijkomende uitzonderingsgrond ingeschreven op het principe van openbaarheid van bestuur. Er zijn immers al precedenten waarbij de openbaarheid in dergelijke toetsen die nog moeten gebruikt worden voor afname op basis van de wet op de openbaarheid van bestuur geweigerd werd (bijvoorbeeld beslissing van de beroepsinstantie inzake openbaarheid van bestuur – dossier OVB/2013/155). Die weigering werd reeds gegrond bevonden omdat het verzoek kennelijk onredelijk was. Elke toets omvat een aantal toetsvragen die ankeritems worden genoemd en ook opgenomen worden in daaropvolgende toetsen. Dit laat toe om over verschillende jaren heen toetsen op eenzelfde meetschaal te plaatsen en zo trends te berekenen. Het laat ook toe om longitudinaal leerwinst te meten tussen twee verschillende meetmomenten. Wanneer de toetsen openbaar zouden gemaakt worden, worden deze ankeritems onbruikbaar. Daardoor wordt het meten van trends doorheen de tijd of het meten van leerwinst onmogelijk gemaakt. Daarnaast is het zo dat omwille van kostenefficiëntie meerdere toetsitems herbruikt worden gedurende meerdere toetsafnames.

Om scholen, leraren, ouders, leerlingen en het bredere publiek toch een beeld te geven van welk soort toetsitems er in de toets zitten, zal er jaarlijks een beperkt aantal toetsitems publiek gemaakt worden die daarna niet meer gebruikt worden.

De Raad van State stelde in punt 6.3 van haar advies voor om toegang te geven tot de toetsresultaten op schoolniveau voor bepaalde personen die een belang hebben bij het verzamelen van de nodige kennis over de onderwijskwaliteit van een bepaalde onderwijsinstelling (leden van de ouder-, school- of pedagogische raad, leden van een gemeenteraad of individuele ouders die vragen hebben over de kwaliteit van de school waarin hun kinderen zijn ingeschreven). De Raad van State onderschrijft de redenen voor de geheimhoudingsplicht, maar geeft aan dat een aantal uitzonderingen mogelijk te overwegen zijn.

Specifiek wat de gemeenteraadsleden en provincieraadsleden betreft, bestaat er al een mogelijkheid tot inzage op basis van artikel 29, §1, van het decreet Lokale Besturen en artikel 30, §1, van het Provinciedecreet. Gemeenteraadsleden

hebben op grond van artikel 29, §1, van het decreet Lokale Besturen inzagerecht in alle dossiers en stukken die de gemeente betreffen. Dat betekent dat indien een gemeenteraadslid inzage wil in het schoolrapport van een gemeenteschool, dit mogelijk is. In dat geval zal de gemeente het inzagerecht zo moeten organiseren dat de geheimhouding van de inhoud van het rapport verzekerd blijft. Dit recht geldt ook voor autonome gemeentebedrijven (artikel 29, §5).

De ouders krijgen een feedbackrapport met het resultaat van hun eigen kind op de Vlaamse toetsen. In dat feedbackrapport wordt ook aangegeven in welk percentiel de score van het kind gesitueerd is ten opzichte van de totale Vlaamse resultaten én ten opzichte van de kinderen in dezelfde studierichting. Hierdoor hebben ouders dus niet alleen een beeld over de mate dat het kind de eindtermen bereikt heeft, maar ook hoe die resultaten zich verhouden tot de totale populatie aan kinderen die aan de Vlaamse toetsen hebben deelgenomen in dat leerjaar. Ouders krijgen op die manier dus al belangrijke informatie mee over de kwaliteit van het onderwijs in de school van hun kinderen. Het gaat om ouders wiens kinderen al ingeschreven zijn in de school, die dus al een goed beeld hebben van de werking van die school en waarbij de resultaten van hun kind op de Vlaamse toetsen zinvolle aanvullende informatie is. Voor de ouders wordt via dit individuele feedbackrapport van hun kind het hoger belang om inzage te krijgen in de resultaten aldus reeds voldoende ondervangen.

Daarnaast werd voorzien dat leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers (zoals ouders) het recht hebben op inzage in en een kopie ontvangen van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen (artikel 5 en 11) .

Bovendien krijgen ouders, net zoals alle burgers, jaarlijks de informatie over de Vlaamse toetsen op systeemniveau. De feedback op het niveau van het Vlaamse onderwijs geeft jaarlijks weer in welke mate de leerlingenpopulatie de eindtermen bereikt, voor de getoetste onderdelen van Nederlands en wiskunde voor de getoetste leerjaren. Ook deze gegevens op niveau van het Vlaams onderwijssysteem beantwoorden aan het hoger belang van ouders om inzage te krijgen in de resultaten van de Vlaamse toetsen.

De ouders daarnaast ook inzage geven in het schoolfeedbackrapport, zou het statuut van de Vlaamse toetsen in hoofde van de school fundamenteel veranderen en aldus heel wat negatieve effecten hebben die niet opwegen tegen dat hoger belang van de ouders. We kunnen in dat geval niet meer spreken over een lowstakesimpact van de Vlaamse toetsen waarbij de resultaten gebruikt worden als kennisbron om de interne kwaliteitszorg van de school te versterken. Dit zou ook ingaan tegen het advies van de Raad van State zelf dat met betrekking tot de vraag of de Vlaamse toetsen in lijn zijn met de principes van de grondwettelijk bepaalde vrijheid van onderwijs het volgende stelt: "Op de resultaten rust ook nog een geheimhoudingsplicht zodat de onderwijsinstellingen niet door externen onder druk dreigen komen te staan om, tegen hun wil in, hun eigen onderwijskundige aanpak en visie te wijzigen." Een dergelijk scenario zou ook alle mogelijke negatieve effecten die centrale toetsen kunnen hebben (zoals in deel C beschreven in deze memorie van toelichting), terug versterken. Anders gezegd zou een brede openstelling van de resultaten op schoolniveau een hoog risico betekenen voor de opmaak van publieke rankings en is het naleven van de decretale geheimhoudingsplicht niet meer controleerbaar en opvolgbaar. Er wordt daarom een begrensde uitzondering ingeschreven om ouders die een bijzonder belang kunnen aantonen, toegang te geven tot het schoolfeedbackrapport. Ouders moeten daarbij een bijzonder belang aantonen dat ruimer is dan het belang dat elke ouder heeft. Scholen krijgen de vrijheid om zelf dat belang af te wegen tegen de nadelen van de bekendmaking.

Deze regeling realiseert een juist evenwicht tussen het beginsel van openbaarheid (artikel 32, Grondwet) en de actieve onderwijsvrijheid (artikel 24, §1, Grondwet).

Ouders die op basis van deze procedure het schoolfeedbackrapport van een bepaalde onderwijsinstelling krijgen zijn tot geheimhouding verplicht. Het ontwerp van decreet voorziet een strafsanctie indien zij die geheimhoudingsplicht schenden.

Schoolraden en ouderraden hebben op grond van de regels inzake participatie (decreet van 2 april 2004) een informatierecht. Dat ondervangt de vraag van de Raad van State. Deze leden zijn eveneens gevat door de geheimhoudingsplicht.

In uitvoering van punt 11 van het advies van de Raad van State werd de bepaling in verband met het beroepsgeheim aangepast en werd de strafrechtelijke sanctie in het decreetsartikel zelf opgenomen. De betrokken personen worden inderdaad enkel met betrekking tot die informatie aan een beroepsgeheim onderworpen. Er wordt een strafmaat opgenomen gebaseerd op het artikel 458 van het Strafwetboek.

G. Impactanalyse

Er werd een jongeren- en kindeffectenrapporteringsadvies gegeven op 16 mei 2022. De conclusie van de jongeren- en kindeffectenrapportage luidt:

"Kinderen en jongeren in het Vlaamse onderwijs zullen op vier momenten een Vlaamse toets afleggen: in het vierde leerjaar, zesde leerjaar, tweede jaar secundair onderwijs en zesde jaar secundair onderwijs. Het gaat om een digitale toets over een selectie van doelen voor Nederlands en wiskunde.

De introductie van de Vlaamse toetsen draagt bij tot het verzekeren van het grondrecht op kwaliteitsvol onderwijs, zoals de Grondwet en internationale verdragen als het VN-Kinderrechtenverdrag bepalen. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren."

Voor de analyse in relatie tot de grondwettelijke onderwijsvrijheid verwijzen we naar de uitgebreide analyse in punt D.

Het ontwerp van decreet heeft geen impact op lokale besturen.

H. Totstandkomingsprocedure

Het advies van de Vlor werd verstrekt op 13 oktober 2022.

Dit advies werd niet genomen met eenparigheid van stemmen. Er waren vier tegenstemmen. Deze organisaties schreven een aparte nota bij het Vlor-advies waarin ze hun uitdrukkelijke steun betuigen aan de Vlaamse toetsen en het voorontwerp van decreet.

Het advies van de SERV werd verstrekt op 26 september 2022.

Het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens (VTC) werd verstrekt op 6 september 2022.

De Raad van State verstrekte advies op 31 januari 2023.

Hieronder wordt een thematische repliek opgenomen op de adviezen van de SERV en de Vlor. Daarnaast wordt ook een repliek gegeven op het VTC-advies.

– Centrale/net- en koepeloverschrijdende toetsen

De SERV ziet meerwaarde in de Vlaamse toetsen als monitoringsinstrument. De echte meerwaarde van deze toetsen voor de SERV is dat ze netoverschrijdend

worden afgenomen, bij alle leerlingen en met een grote continuïteit. Met de Vlaamse toetsen kan de impact van genomen beleidsmaatregelen nagegaan worden.

De Vlor daarentegen pleit voor een alternatieve invulling met een rijke toetsenbank waaruit scholen autonoom kunnen kiezen.

Drie Vlor-leden (GO!, GO! Ouders en Provinciaal Onderwijs Vlaanderen (POV)) gaan niet akkoord met dit alternatief. Zij schrijven dat ze ten volle achter de invoering van de Vlaamse toetsen staan als extern ontwikkelde en wetenschappelijk onderbouwde toetsen die zorgen voor een systematische en cyclische monitoring van leerlingprestaties in alle scholen en objectieve informatie leveren voor maatregelen om de onderwijskwaliteit op school- en systeemniveau te versterken.

De VTC vraagt dat verduidelijkt wordt dat voor het eerst bij de Vlaamse overheid de prestaties van individuele leerlingen op de basisvakken Nederlands en wiskunde verzameld worden voor de hele populatie. De VTC stelt de vraag of de uitwerking van de Vlaamse toetsen niet beter decentraal zou gebeuren.

Vlaanderen is een van de laatste regio's van de OESO-landen die aan de slag gaat met een centraal toetssysteem. Mede daarom werd de keuze om ook in Vlaanderen net- en koepeloverschrijdende centrale toetsen te voorzien opgenomen in het Vlaams regeerakkoord 2019-2024 om zo onderwijskwaliteit te monitoren en te versterken. Een koepelgebonden toets zou zorgen voor een monitoring van slechts een deel van de scholen. Bovendien bestaan er momenteel enkel gevalideerde toetsen voor het einde van het basisonderwijs. Voor het secundair onderwijs zou het ontwikkelen van bijvoorbeeld meerdere koepelgebonden toetsen versus één centrale Vlaamse toets het verschil betekenen tussen versnippering enerzijds en efficiëntie anderzijds, tussen onvergelijkbare resultaten enerzijds en het bieden van een algemeen beeld over het Vlaamse onderwijs anderzijds. De toetsbatterij en itembanken die nodig zijn voor meerdere, vergelijkbare koepelgebonden toetsen zijn qua menselijke en budgettaire inspanning een veelvoud van wat nodig is voor één centrale toets.

Bovendien biedt het ontwerp van decreet de mogelijkheid aan de onderwijsverstrekkers om eigen toetsvragen toe te voegen aan de Vlaamse toetsen, van zodra technisch mogelijk. Die combinatie van centrale toetsvragen en koepelgebonden toetsvragen is een compromis dat mogelijk gemaakt wordt in functie van het eigen kwaliteitszorgsysteem van de verschillende onderwijsverstrekkers.

De doelstelling op systeemniveau, namelijk het verzamelen van informatie over de onderwijskwaliteit in alle scholen en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau, kan enkel bereikt worden met een toets die dezelfde is voor alle scholen.

De Vlor schrijft in haar advies over het peilingsonderzoek: "Er worden op dit moment al gestandaardiseerde toetsen breed afgenomen die zowel scholen (mesoniveau) als het Vlaamse onderwijsbeleid (systeemniveau) informeren over de leerprestaties van leerlingen." Dit is niet correct. De peilingstoetsen worden niet in alle scholen afgenomen, maar slechts bij een representatieve steekproef van scholen. De Vlaamse toetsen zullen daarentegen in alle scholen afgenomen worden. De Vlaamse toetsen zullen – zoals de Vlor vraagt – ingezet worden als element van kwaliteitszorg op systeemniveau. Dat staat al in artikel 4 en 10 van het voorontwerp van decreet.

In de meeste Westerse onderwijssystemen zijn centrale toetsen ingeburgerd, en zijn er geen signalen dat het problematisch zou zijn dat de overheid in haar databanken ook prestaties voor taal en wiskunde voor een beperkt aantal leerjaren opslaat. Bovendien houdt de Vlaamse overheid vandaag in haar databanken

ook al op individueel niveau gegevens bij over behaalde attesten en diploma's/ getuigschriften.

– Vlaamse toetsen en grondwettelijke vrijheid van onderwijs

In het Vlor-advies worden meerdere vragen gesteld over de verzoenbaarheid van de Vlaamse toetsen met de vrijheid van onderwijs en de adviezen van het Grondwettelijk Hof daarover.

In de memorie van toelichting zijn daarom enkele bijkomende verduidelijkende passages opgenomen waarbij we uitgebreider aangeven waarom de gekozen beleidsoptie pertinent, proportioneel en noodzakelijk is om het beoogde doel te realiseren (zie D).

In het Vlor-advies wordt gesteld dat de Vlaamse toetsen een indirecte, dwingende impact zouden hebben op de klaspraktijk en dat ze sturend zouden zijn voor het curriculum, de didactische praktijk en de evaluatie. De Vlor waarschuwt voor een dubbele vorm van sturing, zowel via decretaal bepaalde minimumdoelen als via Vlaamse toetsen. Dit is een overdreven stelling. De feedback over de Vlaamse toetsen is bedoeld om een troebel beeld helder te krijgen. De Vlor ziet in de Vlaamse toetsen vooral een bedreiging voor de vrijheid van onderwijs, en negeert de kwaliteitsimpuls die de Vlaamse toetsen kunnen zijn om de geletterdheid en de basiskennis van onze kinderen en jongeren op te krikken. De samenleving verwacht van het onderwijs dat het leerlingen toerust met de noodzakelijke kennis, vaardigheden en attitudes. Dat is geen onrealistische verwachting, maar een noodzaak voor elke individuele leerling en voor onze samenleving als geheel.

Het formuleren van doelen is weinig zinvol als scholen en leraren onvoldoende zicht hebben op de doelrealisatie. De feedback over het behalen van de eindtermen en het realiseren van leerwinst is geen voorschrift, maar een startpunt voor verdere schoolontwikkeling. Elke school kan autonoom aan de slag gaan met de feedback, vanuit haar professionele autonomie en haar eigen pedagogisch project. Een school zal in staat zijn om dankzij de Vlaamse toetsen een beter zicht te krijgen op haar sterke punten en de onderdelen waar er nog kansen liggen om haar leerlingen vaardiger te maken in de noodzakelijke competenties in wiskunde en Nederlands.

De Raad van State heeft deze zienswijze onderschreven in punt 5.1 tot 5.3 van het advies van 31 januari 2023. Zo wordt letterlijk gesteld dat: "[…] Uit wat voorafgaat lijkt te kunnen worden afgeleid dat de ontworpen regeling niet onevenredig is in het licht van de ermee nagestreefde doelstelling. Evenmin lijkt de vrijheid van onderwijs in het gedrang te kunnen komen doordat schoolbesturen als gevolg van het voorontwerp van decreet over onvoldoende ruimte zouden kunnen beschikken om de doelstellingen van het eigen pedagogisch project te realiseren. […] lijkt de ontworpen regeling het voor de onderwijsverstrekkers niet onmogelijk te maken om de doelstellingen van het eigen pedagogisch project te realiseren." (p. 9/16).

– Voorzichtige conclusies trekken op basis van resultaten

Aan de vraag van de SERV inzake bijkomend onderzoek naar de impact wordt al tegemoetgekomen in artikel 7 en 13 in het voorontwerp van decreet waar evaluaties aangekondigd worden: een procesevaluatie na de kalibratie in 2023, een procesevaluatie na de eerste toetsafname in 2024 en uiterlijk in 2029 een evaluatie van de effecten van de Vlaamse toetsen. Bovendien zullen de onderzoekers van het bevoegde steunpunt evaluaties uitvoeren van onder meer het gebruik van de schoolfeedback en het gebruik van de leerlingenfeedback.

De SERV pleit voor de nodige omzichtigheid in het omgaan met de resultaten van de Vlaamse toetsen. De Vlaamse toetsen ambiëren met het meten van leerwinst

immers het capteren van een complexe realiteit. De SERV vermeldt daarnaast de noodzaak om met relevante leerlingenkenmerken rekening te houden om zo de resultaten van scholen correct te interpreteren.

Ook de Vlor signaleert een bezorgdheid over de leerwinstmeting die gehanteerd zou kunnen worden als een vergoeilijking voor het niet bereiken van de eindtermen.

Aan deze vragen van Vlor en SERV wordt reeds tegemoetgekomen in artikel 4 en 10 van het voorontwerp van decreet waar benadrukt wordt dat de Vlaamse toetsen een meting zijn van zowel het bereiken van de eindtermen als van leerwinst. De suggestie van de Vlor dat leerwinstmeting zou kunnen leiden tot een lagere lat voor scholen, klopt niet. Het is precies omgekeerd: voor scholen met een kansrijk leerlingenpubliek is het bereiken van de eindtermen gemakkelijker, en verschaft de leerwinstmeting extra uitdaging en bijkomende waardevolle informatie aan de school. Ook voor scholen met een eerder kansarm leerlingenpubliek is het leerrijk om zowel informatie te krijgen over het bereiken van de eindtermen als over de leerwinst die de school gerealiseerd heeft met haar leerlingen.

In artikel 4 en 10 wordt eveneens verduidelijkt dat de toetsresultaten op schoolniveau gecontextualiseerd worden, wat betekent dat er ook rekening wordt gehouden met kenmerken van het leerlingenpubliek om tot een correcte interpretatie te komen.

– Vlaamse toetsen en eindtermen

Zowel de SERV als de Vlor zijn bezorgd over de impact van veranderende eindtermen op de Vlaamse toetsen en de instabiliteit in de metingen die daaruit zou volgen. Het ontwerp van decreet stelt dat de Vlaamse toetsen een selectie van eindtermen omvatten (artikel 4 en 10). De Vlaamse toetsen zullen altijd vertrekken van de op dat moment geldende eindtermen.

Als er op termijn nieuwe of gewijzigde eindtermen zouden komen voor de betrokken leergebieden of sleutelcompetenties, worden de toetsen indien nodig hieraan aangepast.

Bij de ontwikkeling van de nieuwe eindtermen derde graad secundair onderwijs wordt niet vertrokken van een wit blad, maar vanuit de bestaande (vernietigde) eindtermen. Volgens de huidige gemaakte afspraken worden de nieuwe eindtermen voor de derde graad secundair onderwijs geïmplementeerd vanaf 1 september 2023. De kalibratie van de Vlaamse toetsen voor het einde van de derde graad vindt pas plaats in mei 2026 en de eerste toetsafname in mei 2027. Op dat moment zullen de nieuwe eindtermen al drie jaar in voege zijn waardoor het geen probleem zal zijn de toets daarop te baseren.

Wanneer er nieuwe eindtermen voor het basisonderwijs zijn voor Nederlands en wiskunde of de eindtermen voor de eerste graad secundair onderwijs aangepast worden, zullen de toetsen indien nodig hieraan aangepast worden zodat ze inhoudsvalide blijven.

Sowieso wordt elk jaar een deel van de toetsitems ververst door nieuwe items. Bij gewijzigde eindtermen kunnen indien nodig meer items ververst worden. De idee dat de toetsen die nu ontwikkeld worden op basis van de huidige eindtermen, bij een herziening van die eindtermen volledig opnieuw moeten gemaakt worden, is niet correct.

– De impact van de toetsresultaten voor leerlingen en scholen

De SERV verwijst naar de alarmerende resultaten van internationale en Vlaamse peilingen naar leerlingenresultaten en stelt dat er dringend werk gemaakt moet worden van een ommekeer om het recht van leerlingen op kwaliteitsvol onderwijs te garanderen. De Vlaamse toetsen dienen effectief bij te dragen aan de taal- en wiskundige geletterdheid van alle leerlingen. De SERV pleit ervoor om de Vlaamse toetsen sterker in te bedden in het kwaliteitskader en vindt dat het voorontwerp van decreet hierin niet ver genoeg gaat. De SERV verwijst naar de volgende zinnen in de memorie van toelichting:
– de scholen 'kunnen' beleidsmatig aan de slag met de rijke informatie die ze zullen ontvangen;
– de toetsresultaten 'kunnen' de onderwijsinspectie ondersteunen in hun werk;
– Vlaanderen 'kan' beleidsmatig sneller ingrijpen wanneer de resultaten achteruit gaan.

De Vlor daarentegen is bezorgd over het sturende effect van de Vlaamse toetsen en de koppeling met externe kwaliteitszorg. Ze pleit om te focussen op het ontwikkelingsgerichte karakter van de Vlaamse toetsen in relatie tot kwaliteitsontwikkeling op schoolniveau. De Vlor vreest dat de Vlaamse toetsen zorgen voor fundamentele wijzigingen aan het kwaliteitskader.

GO!, GO! Ouders en POV daarentegen gaan akkoord met de modaliteiten over het gebruik van de toetsen in het voorontwerp van decreet.

Aan de bezorgdheid van de Vlor wordt tegemoetgekomen, want er staat in het ontwerp van decreet dat de Vlaamse toetsen één van de elementen zijn in de interne kwaliteitszorg van de school en één van de elementen in de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten en één van de elementen in de werking van de onderwijsinspectie. Daarmee wordt verduidelijkt dat de toetsresultaten één bron van informatie zijn naast vele andere informatiebronnen over de werking van een school. Het brede Referentiekader voor Onderwijskwaliteit blijft dus behouden en is de basis voor elke doorlichting.

Wat betreft de gewenste impact van de toetsresultaten geven de SERV en de Vlor tegengestelde adviezen. In het ontwerp van decreet wordt vastgehouden aan de keuze voor lowstakestoetsen die geen rechtstreekse impact hebben op scholen, leraren of leerlingen omdat buitenlandse voorbeelden ons leren dat een highstakesaanpak doorgaans niet leidt tot échte kwaliteitsverbetering, maar wel tot 'teaching to the test' en onwenselijke selectie van leerlingen. De lowstakesaanpak is ook beter verzoenbaar met de autonomie binnen het Vlaamse onderwijs. Ook in onder andere Duitsland, Luxemburg, Slovenië en de Franse Gemeenschap ligt de focus op het ontwikkelingsgerichte karakter van de toetsen.

De plaats van de Vlaamse toetsen in het kwaliteitskader wordt toegelicht in de memorie van toelichting, zie C.

– Rol van de onderwijsinspectie

De SERV schrijft in haar advies dat de onderwijsinspectie ook de praktijken van scholen (met een groot aandeel kwetsbare leerlingen) die veel leerwinst boeken als positieve inspirerende knipperlichten zien voor andere scholen omdat dat in lijn ligt met het na te streven ontwikkelingsperspectief van de Vlaamse toetsen.

Deze doelstelling is niet uitgesloten in het voorontwerp van decreet. De taak om inzichten uit inspirerende scholen te verspreiden, is eerder een opdracht van de pedagogische begeleidingsdiensten en niet meteen van de onderwijsinspectie.

De SERV schrijft dat de onderwijsinspectie begeleidingstrajecten zou moeten kunnen aanbevelen zonder de doorlichting met ongunstig advies die wellicht pas na enige tijd volgt. De Vlor daarentegen stelt voor om het artikel te schrappen waarin staat dat de onderwijsinspectie vervroegd kan doorlichten op grond van herhaaldelijk mindere prestaties of minder leerwinst.

Gegeven de tegengestelde adviezen, wordt de huidige formulering in het voorontwerp van decreet behouden. In het voorontwerp wordt niet verwezen naar begeleidingstrajecten voor scholen. De bestaande artikels in het Kwaliteitsdecreet bepalen dat een doorlichting kan leiden tot een gunstig advies of een ongunstig advies. Ook bij een gunstig advies kan een schoolbestuur zich engageren om eventuele tekorten weg te werken en kan de onderwijsinspectie de school aanbevelen om zich hierin te laten begeleiden. Dit is ook één van de kerntaken van de pedagogische begeleidingsdiensten.

De Vlor redeneert in haar advies als volgt: "Als het inderdaad zo is dat de inspectie informatie tekort heeft en dat de Vlaamse toetsen dit informatieprobleem oplossen, dan is de impact op de erkenning of financiering en subsidiëring van een school groot en zijn de toetsen high stakes." Die redenering klopt niet: de onderwijsinspectie heeft inderdaad onvoldoende informatie over scholen om haar doorlichtingen efficiënt te kunnen plannen en schoolnabij te kunnen werken. Het Rekenhof (2011) signaleert dat de onderwijsinspectie onvoldoende beschikt over resultaatsgegevens, waardoor het risico bestaat dat de doorlichtingsverslagen geen volledig beeld geven van de kwaliteit van een school. De Vlaamse toetsen zijn een antwoord op die informatiebehoefte omdat ze mee bijdragen tot de profielbepaling van scholen. Die profielbepaling is de basis van de autonome keuzes van de onderwijsinspectie over de frequentie en intensiteit van de doorlichting. Er is dus geen rechtstreekse impact van toetsresultaten op de erkenning of financiering en subsidiëring van een school. Een school krijgt een gunstig of ongunstig advies na een doorlichting gebaseerd op de verschillende kwaliteitsverwachtingen van het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit. De opdracht van de onderwijsinspectie voor externe kwaliteitsbewaking blijft ongewijzigd.

– Taakbelasting schoolteams

De Vlor schrijft dat de invoering van de Vlaamse toetsen zal leiden tot bijkomende administratieve, logistieke, organisatorische taakbelasting voor schoolteams. Ze stelt dat kwaliteitsvol onderwijs in de eerste plaats steunt op meer zuurstof voor personeelsleden.

De invoering van de Vlaamse toetsen is qua taakbelasting proportioneel. Het betreft twee toetsen in een beperkt aantal leerjaren. Dit is weinig, zeker vergeleken met het groot aantal toetsen en evaluaties die scholen zelf organiseren. Bovendien wordt een deel van de taakbelasting, zoals het opstellen en verwerken van de toetsvragen, centraal opgenomen.

De onderwijsinspectie stelt in haar Onderwijsspiegels vast dat er een grote inzet is in scholen, maar dat niet alle acties erin slagen om de ontwikkeling van de lerenden te versterken. Scholen ondervinden vaak moeilijkheden met het voeren van een doeltreffend evaluatiebeleid. Op basis van de doorlichtingsverslagen van de onderwijsinspectie kunnen ze hiermee aan de slag gaan. Bovendien kunnen de Vlaamse toetsen functioneren als een extra kans om de mensen en middelen op school meer doelgericht in te zetten en om gerichte keuzes te maken.

– Feedback op leerlingniveau

De SERV wenst transparantie over de feedback op leerlingniveau voor leerlingen en ouders, zeker als deze een element kan zijn van de beslissing van de klassenraad

over studievoortgang. Aan de vraag van de SERV naar transparantie wordt tegemoetgekomen in artikel 3 en 9 van het voorontwerp van decreet waar gesteld wordt dat scholen in hun schoolreglement moeten verduidelijken op welke wijze de klassenraad bij de leerlingenevaluatie al dan niet rekening zal houden met de resultaten van de Vlaamse toetsen.

De Vlor wil niet dat de toetsen bepalend zijn bij de studiecertificering en -oriëntering. Het voorontwerp van decreet komt al tegemoet aan deze vraag via artikel 4 en 10. Hierin is duidelijk opgenomen dat het expliciet de bedoeling is van de decreetgever dat de toetsen niet bepalend zijn voor oriëntering en niet bepalend zijn voor certificering van leerlingen.

– Rankings vermijden

De Vlor is erg bekommerd dat het juridisch kader in het voorontwerp van decreet ontoereikend zou zijn om publieke ranglijsten van scholen te vermijden.

GO!, GO! Ouders en POV vragen een doelgerichte communicatie die het gebruik van de resultaten in de vorm van rankings kan tegengaan.

Het is juridisch mogelijk om openbaarheid van schoolresultaten te vermijden. De Grondwet laat toe dat er wettelijke uitzonderingen worden gemaakt op het principe van de openbaarheid. Dat is wat in het voorontwerp van decreet staat, door een geheimhoudingsplicht te bepalen die een absolute uitzondering is op de openbaarheid. Er wordt met andere woorden een mogelijkheid toegepast die expliciet in de Grondwet is voorzien. Dit is de meest effectieve manier om ranglijsten te vermijden.

Verschillende wetten en decreten hebben van deze grondwettelijke mogelijkheid gebruikgemaakt, onder meer ook met betrekking tot resultaten van scholen voor centrale toetsen. De Franse Gemeenschap heeft in haar decreet van 2006 bepaald dat al wie kennis heeft van de resultaten op schoolniveau gebonden is aan een geheimhoudingsplicht.

Daarnaast nemen we nog een bepaling op dat gegevens niet publiek mogen gemaakt worden en dat er geen rankings mogen opgesteld worden.

Bovendien zien we internationaal dat er succesvol centrale toetsen zijn geïmplementeerd zonder dat er ooit rankings zijn opgemaakt. Dat is onder meer het geval voor Duitsland, Tsjechië, Slovenië en de Franse Gemeenschap. Sommige landen zoals Nederland delen in alle openbaarheid de resultaten op hun centrale toetsen en zelfs daar worden geen rankings gemaakt.

De Vlor formuleert mogelijke juridische problemen, maar past die enkel toe op de casus van de Vlaamse toetsen. Gelijkaardige kritieken kunnen ook geformuleerd worden ten aanzien van de bestaande gevalideerde toetsen in het basisonderwijs zoals de toetsen van de Onderwijsvereniging van Steden en Gemeente (OVSG), de IDP-toetsen en de paralleltoetsen (IDP: interdiocesane proeven). De schoolresultaten van deze toetsen zijn niet openbaar en er zijn ook geen vragen om ze openbaar te maken. Bovendien bestaat er vandaag geen juridische rechtsbasis om de openbaarheid te verhinderen. Met dit ontwerp van decreet bouwen we dit daarentegen wel in.

– Digitale toetsafname

De Vlor is bezorgd over de volledig digitale toetsafname, vooral voor de leerlingen van het vierde leerjaar lager onderwijs.

Er zijn echter voorbeelden van vlotte digitale toetsafname bij leerlingen van het vierde leerjaar lager onderwijs, onder meer in de studie PIRLS 2021. Leerlingen blijken doorgaans eerder enthousiast te zijn om een toets te kunnen afleggen op de computer. Bovendien biedt een digitale toets ook ondersteuningsmogelijkheden voor leerlingen met specifieke noden zoals voorleessoftware, een vergrootglas of het verhogen van het contrast op het scherm. Adaptief toetsen (waarbij de moeilijkheidsgraad van de vragen aangepast is aan het prestatiesniveau van de leerling) lukt enkel met een digitale toets. De digitale toetsafname heeft als bijkomend voordeel dat de antwoorden van de leerlingen automatisch verbeterd worden en dat hierdoor geen extra planlast gegenereerd wordt voor scholen en leerkrachten.

– Gevalideerde toetsen basisonderwijs

De Vlor vraagt om de beslissing over de verplichte afname van een gevalideerde toets voor ten minste drie leergebieden te vervangen door een verplichte deelname aan de Vlaamse toetsen, niet te delegeren aan de Vlaamse Regering. De Vlor wenst dat zulke beslissing via een decreet bepaald wordt. Er mag geen dubbele verplichting zijn. De Vlor vraagt om de verplichte deelname aan de gevalideerde toetsen basisonderwijs te schrappen uit het decreet basisonderwijs.

Aan deze vraag is tegemoetgekomen.

– Functionerings- en evaluatiegesprekken

Volgende passage: "De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen worden niet gebruikt in functioneringsgesprekken of evaluatiegesprekken met individuele personeelsleden" past beter in de decreten Rechtspositie. Dit zal via OD XXXIII geregeld worden.

– Datum van inwerkingtreding

De Vlor geeft aan dat de datum van inwerkingtreding van het decreet niet haalbaar is. Deze datum is gewijzigd naar 1 april 2023.

– Antwoorden op het advies VTC

De Vlaamse Toezichtcommissie (VTC) is bezorgd over de verwerking in het kader van de toetsen. Voor het eerst worden centraal bij de overheid prestaties van individuele leerlingen op de basisvakken Nederlands en wiskunde verzameld over de hele leerlingenpopulatie. De overheid beschikt al over heel wat andere prestatiesgegevens op leerlingniveau zoals attesten, getuigschriften, diploma's of behaalde en opgenomen studiepunten in het hoger onderwijs. De Vlaamse toetsen zullen zorgen voor bijkomende informatie over twee vakken/leergebieden op vier tijdstippen in de loopbaan van een leerling.

De gegevens zijn centraal nodig om alle decretale doeleinden net- en koepeloverschrijdend te kunnen realiseren (in overeenstemming met de afspraken in het regeerakkoord), op een identieke wijze voor alle deelnemende leerlingen. De gegevens worden gepseudonimiseerd bewaard in het dataplatform. Dat zal nog in de gegevensbeschermingseffectbeoordeling verduidelijkt worden. Enkel voor het individueel feedbackrapport is identificatie nodig. De leerlingen en de scholen moeten de resultaten per leerling kennen. Om de leerwinst te kunnen berekenen moeten de opeenvolgende resultaten van eenzelfde leerling vergeleken kunnen worden. Daarvoor wordt gebruikgemaakt van de identificatiecode van elke leerling (leerling-Leerid_UUID). Om te vermijden dat de resultaten worden gebruikt voor andere dan de decretaal bepaalde doeleinden worden passende technische of organisatorische maatregelen genomen, beschreven in de gegevensbeschermingseffectbeoordeling. De toetsen meten geen leerbekwaamheid, ze meten prestaties

voor Nederlands en wiskunde. Na de toetsafname worden de leerlingengegevens in het toetsplatform verwijderd. De gegevensstromen worden toegelicht in de gegevensbeschermingseffectbeoordeling.

De VTC vraagt om in het ontwerp van decreet de geplande verwerking meer te specifiëren, onder andere de rechtvaardigingsgrond (punt 13), de ontvangers (punt 41), de bewaartermijn (punt 48), de juistheid (punt 50), het inzagerecht (punt 55) en de verplichting om te communiceren over de rechten van de betrokkenen (punt 56). Het ontwerp van decreet is op deze punten aangepast. De essentiële elementen worden nog meer gedetailleerd in het kader van transparantie. De individuele gegevens worden niet ter beschikking gesteld van de onderwijsinspectie, de pedagogische begeleidingsdiensten en de Raad van het Gemeenschapsonderwijs. Die organisaties krijgen enkel geaggregeerde gegevens op het schoolniveau.

De VTC adviseert om de mogelijkheid voor de regering om de modaliteiten te bepalen als een verplichting op te nemen (punt 35). Het ontwerp van decreet is op dit punt aangepast. De identificatiegegevens zijn gespecifieerd in het ontwerp van decreet: naam, voornaam en identificatiecode van de leerling. Er is een vijfde categorie van persoonsgegevens toegevoegd, namelijk leerlingkenmerken die relevant zijn voor wetenschappelijk onderzoek, maar die niet nodig zijn om de leerlingenfeedback of schoolfeedback op te stellen. Door in het ontwerp van decreet meer specifiek leerlingkenmerken op te nemen, wordt tegemoetgekomen aan de opmerking van de VTC om concreter te zijn in welke data gegeneerd zullen worden (punt 19, 33 en 37). Het gaat dan steeds om gegevens die relevant zijn om de toetsresultaten in een juiste context te interpreteren. In het uitvoeringsbesluit wordt de procedure voor toetsinzage concreet gemaakt.

De VTC vraagt dat er voldoende beveiligingsmaatregelen genomen worden, in het bijzonder voor de verwerking van gevoelige gegevens (punt 21, 43 en 59-60 en 64-66). De beveiligingsmaatregelen worden niet in het ontwerp van decreet beschreven, maar in een gegevensbeschermingseffectbeoordeling. De gegevensbeschermingseffectbeoordeling zal aangevuld worden om tegemoet te komen aan de opmerkingen van de VTC, met passende maatregelen in overeenstemming met artikel 9 van de algemene verordening gegevensbescherming. Enkel de gegevens over de redelijke aanpassingen (instrumenten, maar zonder diagnose) kunnen beschouwd worden als persoonsgegevens bedoeld in artikel 9 van de algemene verordening gegevensbescherming. In toepassing van het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer zullen de vereiste protocollen afgesloten worden. In het toetsplatform is er geen koppeling tussen toetsresultaten en leerlingenkenmerken.

De VTC beveelt aan om de hosting van het toetsplatform in de cloud te herbekijken (punt 65). Uit een marktbevraging bleek eerder al dat er geen toetsplatformen bekend zijn die niet in een publieke cloud gehost worden. Elke gekende aanbieder van een toetsplatform werkt met een cloudservice samen. Het toetsplatform dat gegund is van 2022 tot 2025 is gebonden aan alle privacyregels die gelden binnen de Europese Unie. Ook de andere kandidaten voor deze opdracht dienden een voorstel in met een cloudtoepassing, vaak met referenties naar gebruik in het buitenland of door internationale organisaties. Er zijn op dat punt geen kritische reacties bekend.

De verwerkingen in het toetsplatform worden beperkt tot de minimale gegevens om de toets aan de leerling aan te bieden (in essentie de naam, de vestigingsplaats van de school en de antwoorden op de toetsvragen), enkel tijdens de oefenperiode en de periode van afname. De server bevindt zich in Europa en de subverwerker heeft de Europese standaardcontractbepalingen opgenomen in zijn verwerkersovereenkomst. Hetzelfde toetsplatform wordt ook gebruikt bij de examencommissie, bij het toelatingsexamen arts-tandarts en bij het peilingsonderzoek in 2022.

Meerdere EU-lidstaten die onder de toepassing vallen van de algemene verordening gegevensbescherming (onder andere Frankrijk en Italië) organiseren hun centrale examens met een toetsplatform waarvan de hosting zelfs plaatsvindt bij Amazon.

Het dataplatform wordt ingericht in het eigen datacenter van de Vlaamse overheid dat wordt aangereikt via de ICT-contracten van het Facilitair Bedrijf. Hierover verstrekte de VTC al een gunstig advies.

De VTC raadt aan om een Trusted Third Party (TTP) in te schakelen (punt 64). Een TTP is een intermediaire organisatie die onafhankelijk van de bronnen gegevens koppelt over dezelfde betrokkenen. De aanbeveling van de vroegere Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer (nr. 02/2010) omtrent de privacybeschermende rol van TTP's bij gegevensuitwisseling dateert van 31 maart 2010. Voor de Vlaamse toetsen worden gegevens van de onderwijsadministratie op basis van een code gekoppeld aan gegevens van de scholen en gegevens van de betrokkene zelf (de antwoorden). Het dataplatform biedt gelijkwaardige garanties waardoor het doelbindingsprincipe gevrijwaard is en ongeoorloofde decoderingen vermeden worden. Naast de maximale inzet van Vlaamse veiligheidsbouwstenen (toegangs- en gebruikersbeheer, encryptie, geprivilegieerde toegangsrechten, encryptiesleutels in eigen beheer) maakt het dataplatform gebruik van een policy manager (Apache Ranger) die zorgt voor uitgebreide gegevensbeveiliging. Met de inzet van Apache Ranger worden extra technische en organisatorische garanties ingebouwd zodat de principes van proportionaliteit en minimale gegevensverwerking worden nageleefd. Het model beschikt ook over de nodige bouwblokken die voor anonimisering en pseudonimisering kunnen zorgen. Er is een duidelijke functiescheiding op basis van de afspraken voor de databank Beleidsinformatie Onderwijs en Vorming (artikel 12/2 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs en beraadslaging VTC nr. 44/2017 van 20 december 2017, punt 97). Gelet op de nood aan individuele toetsresultaten en de vereiste infrastructuur is de inschakeling van een TTP niet wenselijk.

Het advies van de Raad van State werd verstrekt op 31 januari 2023.

De Raad van State stelt voor om ook de Gegevensbeschermingsautoriteit te verzoeken een advies aan te leveren (punt 4 van het advies). De Vlaamse Regering volgt dit niet.

Volgens de Raad van State voorziet artikel 36, lid 4, van de algemene verordening gegevensbescherming (AVG), gelezen in samenhang met artikel 57, lid 1, c), en overweging 96 ervan, in een verplichting om de toezichthoudende autoriteit te raadplegen bij het opstellen van een voorstel voor een door een nationaal parlement vast te stellen wetgevingsmaatregel, of een daarop gebaseerde regelgevingsmaatregel in verband met verwerking.

Inmiddels werd door een decreet van 8 juni 2018 bij artikel 10/1 van het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer de Vlaamse toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens opgericht. De Vlaamse Toezichtcommissie (VTC) is een autonome dienst met rechtspersoonlijkheid en is als toezichthoudende autoriteit voor de verwerking van persoonsgegevens in de zin van artikel 36, lid 4, van de AVG verantwoordelijk voor het toezicht op de toepassing van de AVG door de Vlaamse instanties. Ingevolge artikel 51, lid 1, van de AVG kan immers elke lidstaat één of meer onafhankelijke overheidsinstanties, verantwoordelijk voor het toezicht op de toepassing van deze verordening, oprichten.

Sinds de bekendmaking van de aanstelling van de leden van de VTC door de Vlaamse Regering in het Belgisch Staatsblad van 29 maart 2019, is de VTC ingevolge artikel 10/4, §1, van voornoemd decreet bevoegd om hetzij uit eigen beweging, hetzij op

verzoek van het Vlaams Parlement of de Vlaamse Regering adviezen te verstrekken omtrent elke aangelegenheid met betrekking tot de verwerkingen van persoonsgegevens. Er moet aldus worden vastgesteld dat er in dit geval een advies is waarbij het ontwerp is getoetst aan de AVG.

Het ontwerp van decreet werd aangepast aan de opmerkingen van de Raad van State bij het onderzoek van de tekst (punt 7 tot en met 17 van het advies).

I. Bevoegdheid van de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest

Dit ontwerp van decreet betreft een gemeenschapsaangelegenheid.

II. TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

Dit artikel behoeft geen verdere toelichting.

Artikel 2

Dit artikel voegt een aantal definities in in het decreet basisonderwijs.

Artikel 3

Het resultaat van een leerling op de Vlaamse toetsen kan door de klassenraad al dan niet meegenomen worden als een van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad rekening houdt bij de evaluatie van een leerling, zonder dat de Vlaamse toetsen het enige element kunnen zijn. Het is evenwel van belang dat de wijze waarop de klassenraad al dan niet rekening houdt met de resultaten van de Vlaamse toetsen transparant is voor de ouders. Om die reden zullen scholen dit door middel van het schoolreglement moeten communiceren aan de ouders. Aangezien over wijzigingen aan het schoolreglement moet worden overlegd met de schoolraad, wordt inspraak gegarandeerd.

De technische aanpassing die de Raad van State in punt 7 van haar advies voorstelde werd doorgevoerd.

Artikel 4

Dit artikel voegt een nieuwe afdeling 2ter in hoofdstuk V van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 in. Deze nieuwe afdeling wordt tijdig in het decreet basisonderwijs opgenomen zodat de lagere scholen tijdig geïnformeerd zijn over het feit dat zij dienen deel te nemen aan de Vlaamse toetsen vanaf het schooljaar 2023-2024.

De nieuwe afdeling 2ter bevat de artikelen 44quater tot en met 44septies.

Artikel 44quater, §1, legt vast in welke jaren van het gewoon lager onderwijs, vanaf welk schooljaar welke leerlingen deelnemen aan de Vlaamse toetsen. Voor de leerlingen van het vierde jaar gewoon lager onderwijs is er een deelname vanaf het schooljaar 2023-2024; voor het zesde jaar gewoon lager onderwijs vanaf het schooljaar 2025-2026. De verplichte afname in het gewoon lager onderwijs van een gevalideerde toets voor ten minste drie leergebieden als vermeld in artikel 44ter wordt vanaf 2025-2026 vervangen door de verplichte deelname aan de Vlaamse toetsen.

Artikel 6 van het decreet basisonderwijs (een artikel dat de structuur van het lager onderwijs behandelt) bepaalt dat het gewoon lager onderwijs zes jaar duurt.

In een 'standaardtraject' doorlopen leerlingen dus zes schooljaren in het gewoon lager onderwijs. De Vlaamse toetsen zullen worden afgenomen in het vierde en het zesde jaar van deze zesjarige structuur. Of de leerlingen dat vierde of zesde jaar in een jaarklassensysteem of in een andere groeperingsvorm (bijvoorbeeld methodescholen) doorbrengen, is op zich niet relevant.

Ook zullen er zich in het vierde en zesde jaar lager onderwijs individuele leerlingen bevinden die al meer dan respectievelijk vier en zes jaren lager onderwijs achter de rug hebben (bij zittenblijven – artikel 8, decreet basisonderwijs), of minder jaren (bij versnellen). Ook vertraagde of versnelde leerlingen die zich (nog of al) in de leerlingengroep van het vierde of zesde jaar lager onderwijs bevinden worden dus beschouwd als leerlingen van het vierde of zesde jaar lager onderwijs.

Anderstalige nieuwkomers en leerlingen met een individueel aangepast curriculum nemen niet verplicht deel aan de Vlaamse toetsen, maar de school kan er wel voor kiezen om sommige van deze leerlingen te laten deelnemen (opt-in).

De Vlaamse toetsen worden niet verplicht afgenomen in het buitengewoon lager onderwijs. Scholen voor buitengewoon lager onderwijs kunnen ervoor kiezen om sommige leerlingen toch te laten deelnemen (opt-in).

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De toevoegingen mogen niet leiden tot een verlies in kwaliteit en betrouwbaarheid van de toets.

Het is de verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid om de Vlaamse toetsen, met inbegrip van de oefentoetsen ter beschikking te stellen van de lagere scholen. De afname moet digitaal gebeuren, op basis van de instructies die de scholen hieromtrent vanuit de overheid en/of het steunpunt ontvangen. De digitale toetsafname heeft als voordeel dat de antwoorden van de leerlingen automatisch verbeterd worden en dat hierdoor geen extra planlast gegenereerd wordt voor scholen en leerkrachten.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen met betrekking tot de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen. De praktische organisatie van de toetsen betreft onder meer de dagen waarop de toetsen worden georganiseerd, de tijd die beschikbaar is voor leerlingen om de toets af te leggen, de wijze waarop eventuele incidenten gemeld worden, de wijze waarop een eventueel inhaalmoment georganiseerd wordt of de noodzakelijke investeringen inzake (ICT-)infrastructuur.

De Vlaamse toetsen bevatten een selectie van de eindtermen van het leergebied wiskunde en het leergebied Nederlands. De onderzoekers van het steunpunt maken deze selectie op basis van wetenschappelijke argumenten en in overleg met de Vlaamse overheid en de onderwijsverstrekkers. De toetsen houden rekening met zowel de eindtermen als de gelijkwaardige eindtermen.

Omdat de eindtermen van het basisonderwijs verwijzen naar het einde van het basisonderwijs en niet naar het vierde leerjaar lager onderwijs, zal er geen cesuur 'vierde leerjaar' gelegd worden op de meetschaal. Er zal enkel een cesuurbepaling eind zesde leerjaar basisonderwijs zijn, die verwijst naar de eindtermen basisonderwijs. Scholen zullen voor hun vierde leerjaar enkel een feedbackrapport ontvangen met de resultaten van hun leerlingen volgens een aantal vaardigheidsniveaus en hoe die zich verhouden tot de resultaten van scholen met een gelijkaardig leerlingenpubliek.

Artikel 44quater, §2, geeft weer waarom de Vlaamse toetsen geïmplementeerd worden. De toetsen hebben tot doel het versterken en monitoren van de onderwijskwaliteit door in kaart te brengen in welke mate de eindtermen worden bereikt en in welke mate er sprake is van leerwinst.

We onderscheiden vier niveaus waarop de resultaten van de Vlaamse toetsen aangewend moeten worden:

1° op Vlaams niveau geven de resultaten informatie over de onderwijskwaliteit op systeemniveau, meer bepaald de mate waarin de eindtermen bereikt worden en de mate waarin leerwinst gegenereerd wordt;

2° op schoolniveau zijn de resultaten te gebruiken als element van interne en externe kwaliteitszorg. Elke school en elk schoolbestuur zal informatie ontvangen over de mate waarin haar leerlingen de eindtermen bereiken en leerwinst behalen. Deze objectieve informatie is een waardevolle bron voor de interne kwaliteitszorg op school en zorgt voor kwaliteitsontwikkeling:
   a) voor de pedagogische begeleidingsdiensten en de Raad van het Gemeenschapsonderwijs kunnen de resultaten op schoolniveau behulpzaam zijn om na te gaan welke scholen de grootste noden hebben aan begeleiding;
   b) de onderwijsinspectie is verantwoordelijk voor de externe kwaliteitszorg in het Vlaamse onderwijssysteem. Ze vervult haar taak vooral aan de hand van doorlichtingen waarbij ze zich baseert op het Referentiekader voor Onderwijskwaliteit (het ROK). De resultaten van alle scholen op de Vlaamse toetsen zullen vanaf 2024 jaarlijks bezorgd worden aan de onderwijsinspectie, zodat zij deze informatie als bijkomende bron kan gebruiken in haar werking. Wanneer een school in vergelijking met andere vergelijkbare scholen significant mindere prestaties haalt op de Vlaamse toetsen, dan wordt dit gezien als een knipperlicht. Dit kan leiden tot een versnelde doorlichting of een focus op Nederlands of wiskunde bij een eerstvolgende doorlichting, maar bij de externe kwaliteitscontrole zal steeds de volledige context van een school in rekening gebracht worden. En als dan blijkt dat er effectief een probleem is met de onderwijskwaliteit, dient de school een verplicht begeleidingstraject op te starten met het doel zich te versterken. Dit in het belang van de kinderen die onderwijs volgen in deze scholen. De school kan zelf de keuze maken welk begeleidingstraject ze kiest en bij welke aanbieder van begeleiding ze daarvoor aanklopt;

3° op niveau van de leerlingengroep zijn de resultaten een bron van reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen van het schoolteam. Het indelen van leerlingen in leerlingengroepen (klassen) behoort tot de autonomie van de school. Daarbij kan een school er ook voor kiezen om geen leerlingengroepen aan te maken. Het is niet de bedoeling dat leerkrachten geëvalueerd worden op basis van de resultaten die hun leerlingen op de Vlaamse toetsen behalen;

4° op leerlingniveau kunnen de resultaten die een leerling behaalt op de Vlaamse toetsen door de klassenraad meegenomen worden als één van de mogelijke elementen voor de evaluatie van de leerling. De autonomie van de klassenraden inzake evaluatie wordt behouden.

Artikel 44quater, §3, verankert het principe dat leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen gedurende het schooljaar (het schooljaar waarin ze de Vlaamse toetsen moeten afleggen), dit recht behouden en dus deze aanpassingen en onderwijsleermiddelen mogen gebruiken tijdens het afleggen van de Vlaamse toetsen.

Artikel 5 en 6

Artikel 44quinquies bepaalt welke verwerkingen nodig zijn om de Vlaamse toetsen mogelijk te maken, welke de verwerkingsverantwoordelijken zijn en aan wie gegevens uit deze verwerking worden meegedeeld.

Dit artikel maakt een onderscheid tussen vijf categorieën van gegevens: (1) de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen; (2) de individuele toetsresultaten, (3) de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens, (4) de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven en (5) de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek. Deze vijf categorieën zijn nodig omdat er een onderscheid gemaakt moet worden tussen persoonsgegevens en andere gegevens, tussen gepseudonimiseerde gegevens en identificatiegegevens en tussen gegevens die nodig zijn voor de feedbackrapporten en gegevens voor wetenschappelijk onderzoek.

De vijf categorieën omvatten de volgende variabelen:
(1) de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen: naam, voornaam en identificatiecode van de leerling;
(2) de individuele toetsresultaten: het antwoord van de leerling op elke toetsvraag en daarop gebaseerde totaalscores van de leerling;
(3) de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens. Het betreft de leerlingenkenmerken die in de analyses gebruikt worden om te komen tot gecontextualiseerde feedbackrapporten. Het gaat over de volgende leerlingenkenmerken:
   – demografische gegevens: geboortejaar, geslacht;
   – onderwijskansarmoede-indicatoren: opleidingsniveau van de moeder, thuistaal, schooltoelage, trekkende bevolking, leerling met een zorgthuis;
   – schoolloopbaangegevens: voorafgaande schoolloopbaan, individueel aangepast curriculum, anderstalige nieuwkomer, vrijstelling, gemotiveerd verslag of verslag gemeenschappelijk curriculum, gebruik van hulpmiddelen, administratieve groep, leerlingengroep Nederlands, leerlingengroep wiskunde;
   – indicatoren van cultureel kapitaal: aantal boeken thuis;
(4) de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven;
(5) de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek:
   – de loggegevens over de toetsafname: tijdstip van afname, tijd besteed aan elke vraag, gebruik van de digitale rekenmachine;
   – de antwoorden op een leerlingenvragenlijst bijvoorbeeld over motivatie, ervaring met het onderwijsaanbod, huiswerk en studiekeuze.

De leerlingenkenmerken die gebruikt worden in wetenschappelijk onderzoek zullen leiden tot algemene onderzoeksrapporten die bijdragen tot kennis en inzichten over het Vlaamse onderwijs als geheel.

Artikel 44sexies regelt wie de resultaten van de Vlaamse toetsen krijgt en bevat een uitzondering op de openbaarheid van deze gegevens.

De technische aanpassingen in artikel 5 die de Raad van State in punt 8, 9 en 10 van haar advies voorstelde werden doorgevoerd.

Artikel 7

Als belangrijk nieuw instrument in het onderwijs moeten de Vlaamse toetsen grondig worden geëvalueerd:
– in 2023 wordt na de testafname in het vierde jaar bij een representatieve steekproef van scholen een procesevaluatie uitgevoerd;

– het proces van de eerste toetsafname en feedback zal worden geëvalueerd zodat bij de verdere implementatie het proces van toetsafname en feedback zo goed mogelijk verloopt. De eerste hoofdafname zal normaal gezien in april-mei 2024 gebeuren. De evaluatie zal onmiddellijk nadien gebeuren en de resultaten ervan worden meegenomen bij de verdere afnames;
– een algemene evaluatie van de effecten die de toetsen hebben op de doelstellingen en eventuele andere effecten. Die evaluatie is pas zinvol als de toetsen enige tijd zijn toegepast in de praktijk. Deze evaluatie zal gericht zijn op het nagaan in hoeverre de toetsen bijdragen tot het bereiken van de doelstellingen van artikel 44quater en het nagaan welke andere effecten de toetsen in het onderwijs hebben.

In de beheersovereenkomst met het steunpunt is overeengekomen dat een evaluatiecommissie in 2024 een evaluatie zal doorvoeren die betrekking zal hebben op de mate waarin het steunpunt haar doelstellingen heeft gerealiseerd. Die evaluatie vult de evaluaties die in dit ontwerp van decreet zijn opgenomen aan en zal uiteraard worden bestendigd in de beheersovereenkomst met een volgend steunpunt.

De evaluaties van de toetsen voor het basisonderwijs zullen gelijktijdig gebeuren met de evaluaties van de toetsen voor het secundair onderwijs (zie artikel 11).

Artikel 8

Dit artikel voegt een aantal definities in de Codex Secundair Onderwijs in.

Artikel 9

Zie toelichting bij artikel 3.

De technische aanpassing die de Raad van State in punt 12 van haar advies voorstelde werd doorgevoerd.

Artikel 10

Dit artikel voegt een nieuw hoofdstuk 3/1 in deel III, titel 2, van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010 in. Dit deel van de codex bevat bepalingen die gemeenschappelijk zijn voor het gewoon en het buitengewoon secundair onderwijs. Dit nieuwe hoofdstuk wordt tijdig in de Codex Secundair Onderwijs opgenomen zodat scholen voor gewoon secundair onderwijs, scholen voor buitengewoon secundair onderwijs met opleidingsvorm 4, centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs en centra voor vorming van zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen tijdig geïnformeerd zijn over het feit dat zij dienen deel te nemen aan de Vlaamse toetsen.

Het nieuwe hoofdstuk 3/1 bevat de artikelen 115/8 tot en met 115/10.

Artikel 115/8, §1, legt vast in welke leerjaren van het voltijds gewoon secundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4 (zowel duaal als niet-duaal) en vanaf welk schooljaar, de leerlingen deelnemen aan de Vlaamse toetsen. Voor de leerlingen van het tweede leerjaar van de eerste graad is er een deelname vanaf het schooljaar 2023-2024; voor het tweede leerjaar van de derde graad vanaf het schooljaar 2026-2027. Aangezien duale structuuronderdelen ook worden meegenomen (want voltijds secundair onderwijs), geldt dit ontwerp van decreet voor alle aanbieders van duaal leren: een school voor voltijds gewoon secundair onderwijs, een centrum voor deeltijds beroepssecundair onderwijs of een centrum voor vorming van zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen.

Dezelfde paragraaf bepaalt ook welke leerlingen zijn vrijgesteld. Zo zijn leerlingen met een individueel aangepast curriculum niet verplicht om deel te nemen aan de Vlaamse toetsen, maar de school of het centrum kan er wel voor kiezen om sommige van deze leerlingen te laten deelnemen (opt-in). Een school kan ook gemotiveerd beslissen om een leerling die ingeschreven is in opleidingsvorm 4 vrij te stellen (opt-out).

Leerlingen in het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvormen 1, 2 en 3 zijn niet verplicht om deel te nemen aan de Vlaamse toetsen. Scholen voor buitengewoon secundair onderwijs kunnen er voor kiezen om sommige leerlingen toch te laten deelnemen (opt-in).

In het voltijds gewoon secundair onderwijs vormt het onthaaljaar voor anderstalige nieuwkomers een afzonderlijk structuuronderdeel dat niet wordt ingedeeld in graden. Anderstalige nieuwkomers kunnen ook in het deeltijds beroepssecundair onderwijs terecht. Anderstalige nieuwkomers zijn niet verplicht om deel te nemen aan de Vlaamse toetsen, maar de school of het centrum kunnen er voor kiezen om sommige leerlingen toch te laten deelnemen (opt-in).

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De toevoegingen mogen niet leiden tot een verlies in kwaliteit en betrouwbaarheid van de toets.

Het is de verantwoordelijkheid van de Vlaamse overheid om de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking te stellen van de secundaire scholen, de centra voor deeltijds beroepssecundair onderwijs en de centra voor vorming van zelfstandigen en kleine en middelgrote ondernemingen. De afname moet door de scholen en de centra digitaal gebeuren, op basis van de instructies die ze hieromtrent vanuit de overheid en/of het steunpunt ontvangen. De digitale toetsafname heeft als voordeel dat de antwoorden van de leerlingen automatisch verbeterd worden en dat hierdoor geen extra planlast gegenereerd wordt voor scholen en leerkrachten.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen met betrekking tot de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen. De praktische organisatie van de toetsen betreft onder meer de dagen waarop de toetsen worden georganiseerd, de tijd die beschikbaar is voor leerlingen om de toets af te leggen, de wijze waarop eventuele incidenten gemeld worden, de wijze waarop een eventueel inhaalmoment georganiseerd wordt of de noodzakelijke investeringen inzake (ICT-)infrastructuur.

De Vlaamse toetsen bevatten een selectie van de eindtermen voor wiskunde en Nederlands al naargelang de A- of B-stroom in de eerste graad en al naargelang de finaliteit in de derde graad. De selectie van de eindtermen Nederlands wordt gemaakt uit de eindtermen voor de sleutelcompetentie 'competenties in het Nederlands', de selectie van de eindtermen wiskunde uit de eindtermen voor wiskundige competenties uit de sleutelcompetenties 'competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie' en 'leercompetenties'. De onderzoekers van het steunpunt maken deze selectie op basis van wetenschappelijke argumenten en in overleg met de Vlaamse overheid en de onderwijsverstrekkers. De Vlaamse Regering beslist over de uitbreiding van voormelde sleutelcompetenties. De toetsen houden rekening met zowel de eindtermen als de gelijkwaardige eindtermen.

Artikel 115/8, §2, geeft weer waarom de Vlaamse toetsen geïmplementeerd worden. De toetsen hebben tot doel het opvolgen van de onderwijskwaliteit door het meten van het bereiken van de onderwijsdoelen en de leerwinst. Er worden vier niveaus onderscheiden waarop de resultaten van de Vlaamse toetsen aangewend

moeten worden. Voor toelichting bij de diverse niveaus, zie toelichting bij artikel 4 tot en met 6.

Artikel 115/8, §3, verankert het principe dat leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen gedurende het schooljaar (het schooljaar waarin ze de Vlaamse toetsen moeten afleggen), dit recht behouden en dus deze aanpassingen en onderwijsleermiddelen mogen gebruiken tijdens het afleggen van de Vlaamse toetsen.

De technische aanpassing die de Raad van State in punt 13 van haar advies voorstelde werd doorgevoerd.

Artikel 11 en 12

Artikel 115/9 bepaalt welke verwerkingen nodig zijn om de Vlaamse toetsen mogelijk te maken, welke de verwerkingsverantwoordelijken zijn en aan wie gegevens uit deze verwerking worden meegedeeld. Dit artikel maakt een onderscheid tussen vijf categorieën van gegevens: (1) de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen; (2) de individuele toetsresultaten; (3) de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens; (4) de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven; en (5) de leerlingkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek. Deze vijf categorieën zijn nodig omdat er een onderscheid gemaakt moet worden tussen persoonsgegevens en andere gegevens, tussen gepseudonimiseerde gegevens en identificatiegegevens en tussen gegevens die nodig zijn voor de feedbackrapporten en gegevens voor wetenschappelijk onderzoek.

De vijf categorieën omvatten de volgende variabelen:
(1) de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen: naam, voornaam en identificatiecode van de leerling;
(2) de individuele toetsresultaten: het antwoord van de leerling op elke toetsvraag en daarop gebaseerde totaalscores van de leerling;
(3) de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens. Het betreft de leerlingenkenmerken die in de analyses gebruikt worden om te komen tot gecontextualiseerde feedbackrapporten. Het gaat over de volgende leerlingenkenmerken:
   – demografische gegevens: geboortejaar, geslacht;
   – onderwijskansarmoede-indicatoren: opleidingsniveau van de moeder, thuistaal, schooltoelage, trekkende bevolking, leerling met een zorgthuis;
   – schoolloopbaangegevens: voorafgaande schoolloopbaan, individueel aangepast curriculum, anderstalige nieuwkomer, vrijstelling, gemotiveerd verslag of verslag gemeenschappelijk curriculum, gebruik van hulpmiddelen, administratieve groep, leerlingengroep Nederlands, leerlingengroep wiskunde;
   – indicatoren van cultureel kapitaal: aantal boeken thuis;
(4) de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven;
(5) de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek:
   – de loggegevens over de toetsafname: tijdstip van afname, tijd besteed aan elke vraag, gebruik van de digitale rekenmachine;
   – de antwoorden op een leerlingenvragenlijst bijvoorbeeld over motivatie, ervaring met het onderwijsaanbod, huiswerk en studiekeuze.

De leerlingenkenmerken die gebruikt worden in wetenschappelijk onderzoek zullen leiden tot algemene onderzoeksrapporten die bijdragen tot kennis en inzichten over het Vlaamse onderwijs als geheel.

Artikel 115/10 regelt wie de resultaten van de Vlaamse toetsen krijgt en bevat een uitzondering op de openbaarheid van deze gegevens.

De technische aanpassing in artikel 12 die de Raad van State in punt 14 van haar advies voorstelde werd doorgevoerd.

Artikel 13

In 2023 wordt na de testafname in het tweede leerjaar van de eerste graad secundair onderwijs bij een representatieve steekproef van scholen een procesevaluatie uitgevoerd.

Artikel 14

Deze bepaling regelt concreet de manier waarop de toetsresultaten door de onderwijsinspectie zullen worden ingezet (zie punt 'Vlaamse toetsen worden ingebed in het bestaande kwaliteitszorgkader' van deze memorie van toelichting).

Het voorstel van de Raad van State (punt 16) om artikel 14 en 15 samen te brengen, werd doorgevoerd.

Artikel 15

Deze bepaling regelt de inwerkingtreding.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand,

Ben WEYTS

VOORONTWERP VAN DECREET VAN 8 JULI 2022

Vlaamse Regering

Voorontwerp van decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs

Op voorstel van de Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Hoofdstuk 1. Inleidende bepaling

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Hoofdstuk 2. Wijzigingen van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997

Art. 2. In artikel 3 van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, het laatst gewijzigd bij het decreet van [OD XXXII – datum later in te vullen wegens nog niet gekend], worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° er wordt een punt 7°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"7°bis bevoegd steunpunt: het universitair steunpunt dat erkend en gesubsidieerd wordt voor de ontwikkeling van de Vlaamse toetsen volgens het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 1999 houdende de regeling van de procedure en de voorwaarden van erkenning en subsidiëring van de universitaire steunpunten;";

2° er wordt een punt 14°quater ingevoegd, dat luidt als volgt:

"14°quater feedbackrapport: een rapport met de resultaten op de Vlaamse toetsen op het schoolniveau, het niveau van de leerlingengroep of het leerlingniveau;";

3° er wordt een punt 31°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"31°bis leerwinst: de verandering in de leerprestaties tussen twee metingen bij dezelfde leerlingen op dezelfde meetschaal. Leerwinst kan verwijzen naar diverse niveaus: het Vlaamse niveau, het schoolniveau en het leerlingniveau;";

4° er wordt een punt 56°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"56°bis Vlaamse toetsen: gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde, net- en koepeloverschrijdende toetsen die worden afgenomen in bepaalde leerjaren van het basisonderwijs in alle scholen over een selectie van eindtermen;".

Art. 3. In artikel 37, §3, van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt het punt 5° vervangen door wat volgt:

" 5° afspraken in verband met huiswerk, agenda's, rapporten en leerlingenevaluatie, met inbegrip van de wijze waarop bij de leerlingenevaluatie de klassenraad al dan niet rekening houdt met de resultaten van de Vlaamse toetsen, onverminderd de bepalingen van artikel 44quater, §2, 4°.".

Art. 4. In hoofdstuk V van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt een afdeling 2ter ingevoegd, die luidt als volgt:

"Afdeling 2ter. Vlaamse toetsen".

"Art. 44quater. §1. Op het einde van het vierde jaar gewoon lager onderwijs, vanaf het schooljaar 2023-2024, en op het einde van het gewoon lager onderwijs, vanaf het schooljaar 2025-2026, nemen alle leerlingen, met uitzondering van de anderstalige nieuwkomers en de leerlingen met een individueel aangepast curriculum, deel aan de Vlaamse toetsen.

In afwijking van het eerste lid kan de school beslissen om anderstalige nieuwkomers en leerlingen met een individueel aangepast curriculum te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

Een school voor buitengewoon lager onderwijs kan beslissen haar leerlingen te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De Vlaamse overheid stelt de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking van de scholen die ze digitaal en op basis van instructies bij hun leerlingen afnemen. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen omvatten een selectie van eindtermen van het leergebied wiskunde en het leergebied Nederlands. De Vlaamse toetsen houden rekening met zowel de eindtermen als de gelijkwaardig verklaarde vervangende eindtermen.

De Vlaamse Regering kan beslissen om de verplichte afname in het gewoon lager onderwijs van een gevalideerde toets voor ten minste drie leergebieden als vermeld in artikel 44ter te vervangen door de verplichte deelname aan de Vlaamse toetsen.

§2. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren door het bereiken van de eindtermen en de leerwinst te meten op onderstaande niveaus.

De resultaten van de Vlaamse toetsen worden op de volgende wijze gebruikt:

1° op Vlaams niveau als bron van informatie over de onderwijskwaliteit, meer bepaald de mate waarin de eindtermen bereikt worden, de mate waarin leerwinst gegenereerd wordt en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau;

2° op schoolniveau als element van interne en externe kwaliteitszorg:

- als één van de elementen in de interne kwaliteitszorg van de school. De school en het schoolbestuur zullen daartoe een eigen feedbackrapport met gecontextualiseerde resultaten op een beveiligde manier kunnen consulteren;

- als één van de elementen in de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten, zoals geregeld in artikel 15, §1 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs;

- als één van de elementen in de werking van de onderwijsinspectie, meer bepaald de doorlichtingen zoals vermeld in artikel 36 tot en met artikel 42 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs.

3° op niveau van de leerlingengroep als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam;

4° op leerlingniveau als één van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad rekening kan houden bij de evaluatie. De resultaten op leerlingniveau worden niet als enige criterium voor de evaluatie gebruikt.

§3. Leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen gedurende het schooljaar waarin de Vlaamse toetsen worden afgenomen, hebben recht op behoud en gebruik van die aanpassingen en leermiddelen als ze de Vlaamse toetsen afleggen.”.

Art. 5. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44quinquies ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 44quinquies. §1. Door de toepassing van paragraaf 44quater, worden de volgende gegevens verwerkt door de scholen, de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt:

1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen;
2° de individuele toetsresultaten;
3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens;
4° de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven.

De scholen verwerken die gegevens van de leerlingen die bij hen zijn ingeschreven. De bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt verwerken die bovenvermelde gegevens van alle leerlingen.

De gegevens worden door de verwerkingsverantwoordelijken gedurende tien jaar bewaard. Na afloop van deze bewaartermijn worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd. Voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek worden de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en kan de leerlingenkenmerken die verwerkt worden, vastleggen.

§2. De Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt treden, ieder voor zijn of haar bevoegdheid, op als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van de persoonsgegevens, vermeld in paragraaf 1. Het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde is verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerkingen van de persoonsgegevens, overeenkomstig artikel 31, §1, eerste lid, 5°.

De scholen, de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt bepalen, ieder binnen zijn of haar bevoegdheidssfeer, op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden.

De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.".

Art. 6. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44sexies ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 44sexies. Het bevoegde steunpunt of de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid bezorgen de resultaten op schoolniveau jaarlijks aan de onderwijsinspectie en aan de betrokken pedagogische begeleidingsdienst. De gegevens van de individuele leerlingen worden daarbij niet opgenomen.

In afwijking op de algemene regeling in het bestuursdecreet inzake openbaarheid, delen de leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de pedagogische begeleidingsdiensten en de schoolbesturen die de resultaten kennen

van de Vlaamse toetsen, vermeld in artikel 44quater, §1, de resultaten niet mee aan derden.

In afwijking met het vorige lid mag een school de eigen schoolresultaten wel bezorgen aan derden die de school begeleiden. Deze begeleidende instantie mag op haar beurt de resultaten niet meedelen aan derden

De leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de bevoegde begeleidingsdiensten, en de schoolbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, zijn daartoe gehouden tot het beroepsgeheim. Bij overtreding wordt artikel 458 van het Strafwetboek van toepassing.

Het is verboden om de resultaten van een school publiek te maken.

De niet-naleving van het verbod op openbaarmaking door de school is een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie in de zin van artikel 51, §1 van dit decreet.

De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen, vermeld in paragraaf 44quater, §1, geven geen aanleiding tot de rangschikking van scholen.

De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen worden niet gebruikt in functioneringsgesprekken of evaluatiegesprekken met individuele personeelsleden.”.

Art. 7. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44septies ingevoegd, dat luidt als volgt:

“De Vlaamse Regering zal een evaluatie doorvoeren die minstens uit volgende onderdelen zal bestaan:

1° een procesevaluatie onmiddellijk na de testafname in 2023 in het 4de jaar bij een representatieve steekproef van scholen;
2° onmiddellijk na de eerste toetsafname een procesevaluatie van de eerste toetsafname;
3° uiterlijk in 2029 een evaluatie van de mate waarin de Vlaamse toetsen de doelstellingen, vermeld in artikel 44quater, §2, hebben helpen bereiken en van de andere effecten die ze hebben teweeggebracht.”.

Hoofdstuk 3. Wijzigingen van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010

Art. 8. In artikel 3 van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, het laatst gewijzigd bij het decreet OD XXXII – datum later in te vullen wegens nog niet gekend], worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° er wordt een punt 9°/0 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“9°/0 bevoegd steunpunt: het universitair steunpunt dat erkend en gesubsidieerd wordt voor de ontwikkeling van de Vlaamse toetsen volgens het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 1999 houdende de regeling van de procedure en de voorwaarden van erkenning en subsidiëring van de universitaire steunpunten;”;

2° er wordt een punt 14/0/0 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"14/0/0 feedbackrapport: een rapport met de resultaten op de Vlaamse toetsen op het schoolniveau, het niveau van de leerlingengroep of het leerlingniveau;";

3° er wordt een punt 17°/5 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"17°/5 leerwinst: de verandering in de leerprestaties tussen twee metingen bij dezelfde leerlingen op dezelfde meetschaal. Leerwinst kan verwijzen naar diverse niveaus: het Vlaamse niveau, het schoolniveau, en het leerlingniveau;";

4° er wordt een punt 46°/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"46°/1 Vlaamse toetsen: gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde, net- en koepeloverschrijdende toetsen die worden afgenomen in bepaalde leerjaren van het secundair onderwijs in alle scholen en centra over een selectie van eindtermen;".

Art. 9. In artikel 112, eerste lid, 9°, a), van dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt een punt 1)/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"1)/1 de mate waarin de klassenraad, onverminderd bepalingen van artikel 115/8, §2, 4°, bij de leerlingenevaluatie al dan niet rekening houdt met de resultaten van de Vlaamse toetsen;".

Art. 10. In deel III, titel 2, van dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt een hoofdstuk 3/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Hoofdstuk 3/1. Vlaamse toetsen".

"Art. 115/8. §1. In het voltijds gewoon secundair onderwijs en in het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4 nemen de volgende leerlingen deel aan de Vlaamse toetsen:

1° leerlingen in het tweede leerjaar van de eerste graad: vanaf het schooljaar 2023-2024;
2° leerlingen in het tweede leerjaar van de derde graad: vanaf het schooljaar 2026-2027.

In afwijking van het eerste lid zijn de leerlingen met een individueel aangepast curriculum vrijgesteld van deelname aan de Vlaamse toetsen, behalve wanneer de school beslist om ze toch te laten deelnemen.

In afwijking van het eerst lid kan de klassenraad beslissen tot een gemotiveerde vrijstelling van deelname aan de Vlaamse toetsen van de leerlingen die zijn ingeschreven in opleidingsvorm 4 van het buitengewoon onderwijs.

Een school voor buitengewoon secundair onderwijs kan beslissen haar leerlingen van de opleidingsvormen 1, 2 en 3 wel te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De Vlaamse overheid stelt de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking van de scholen en de centra die ze digitaal en op basis van instructies bij hun leerlingen afnemen. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen, omvatten een selectie van de eindtermen, vermeld in artikel 139, die van toepassing zijn in de A-stroom of de B-stroom van de eerste graad of in de finaliteit van de derde graad, naargelang van het geval.

De selectie van de eindtermen, vermeld in het vierde lid, wordt gemaakt uit minstens de volgende sleutelcompetenties: competenties in het Nederlands; wiskundige competenties uit de competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie, en leercompetenties. De Vlaamse toetsen houden rekening met zowel de eindtermen als de gelijkwaardig verklaarde vervangende eindtermen.

§2. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren door het bereiken van de eindtermen, vermeld in artikel 139, en de leerwinst te meten op onderstaande niveaus.

De resultaten van de Vlaamse toetsen worden op de volgende wijze gebruikt:

1° op Vlaams niveau als bron van informatie over de onderwijskwaliteit, meer bepaald de mate waarin de eindtermen bereikt worden en de mate waarin leerwinst gegenereerd wordt en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau;

2° op niveau van de school of het centrum als element van interne en externe kwaliteitszorg:

- als één van de elementen in de interne kwaliteitszorg van de school of het centrum. De school of het centrum, en het school- of centrumbestuur zullen daartoe haar eigen feedbackrapport met gecontextualiseerde resultaten op een beveiligde manier kunnen consulteren;

- als één van de elementen in de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten, zoals geregeld in artikel 15, §1 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs;.

- als één van de elementen in de werking van de onderwijsinspectie, meer bepaald de doorlichtingen zoals vermeld in artikel 36 tot en met artikel 42 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs;

3° op niveau van de leerlingengroep als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam;

4° op leerlingniveau als een van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad al dan niet rekening kan houden bij de evaluatie. De resultaten op leerlingniveau worden niet als enige criterium voor de evaluatie gebruikt.

§3. Leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen, gedurende het schooljaar waarin de Vlaamse toetsen worden afgenomen, hebben recht op behoud en gebruik van die aanpassingen en leermiddelen als ze die Vlaamse toetsen afleggen.”.

Art. 11. In dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/9 ingevoegd, dat luidt als volgt:

”Art. 115/9. §1. Door de toepassing van artikel 115/8, worden de volgende gegevens verwerkt door de scholen, de centra, de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt:

1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen;
2° de individuele toetsresultaten;
3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens;
4° de kenmerken van de school of het centrum waar de leerling is ingeschreven.

De scholen en centra verwerken die gegevens van de leerlingen die bij hen zijn ingeschreven. De bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt verwerken die bovenvermelde gegevens van alle leerlingen.

De gegevens worden door de verwerkingsverantwoordelijken gedurende tien jaar bewaard. Na afloop van deze bewaartermijn worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd. Voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek worden de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en kan de leerlingenkenmerken die verwerkt worden, vastleggen.

§2. De Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt treden, ieder voor zijn of haar bevoegdheid, op als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van de persoonsgegevens, vermeld in paragraaf 1. Het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde is verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerkingen van de persoonsgegevens overeenkomstig artikel 123/6, eerste lid, 5°.

De scholen, de centra, de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt bepalen, ieder binnen zijn of haar bevoegdheidssfeer, op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden.

De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.".

Art. 12. In dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/10 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 115/10. Het bevoegde steunpunt of de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid bezorgen de resultaten op school- of centrumniveau jaarlijks aan de onderwijsinspectie en aan de betrokken pedagogische begeleidingsdienst. De gegevens van de individuele leerlingen worden daarbij niet opgenomen.

In afwijking op de algemene regeling in het bestuursdecreet inzake openbaarheid, delen de leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen en de centra, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de pedagogische begeleidingsdiensten en de school- en centrumbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, de resultaten niet mee aan derden.

In afwijking met het vorige lid mag een school de eigen schoolresultaten wel bezorgen aan derden die de school begeleiden. Deze begeleidende instantie mag op haar beurt de resultaten niet meedelen aan derden."

De leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de bevoegde begeleidingsdiensten en de schoolbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, zijn daartoe gehouden tot het beroepsgeheim. Bij overtreding wordt artikel 458 van het Strafwetboek van toepassing.

Het is verboden de resultaten van een school of centrum publiek te maken.

De niet-naleving van het verbod op openbaarmaking is een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie in de zin van artikel 7 van de codex.

De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen geven geen aanleiding tot de rangschikking van scholen of centra.

De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen worden niet gebruikt in functioneringsgesprekken of evaluatiegesprekken met individuele personeelsleden.".

Art. 13. In dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/11 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 115/11. De Vlaamse Regering zal een evaluatie doorvoeren die minstens uit volgende onderdelen zal bestaan:

1° een procesevaluatie onmiddellijk na de testafname in 2023 in het tweede leerjaar van de eerste graad bij een representatieve steekproef van scholen;

2° onmiddellijk na de eerste toetsafname een procesevaluatie van de eerste toetsafname;
3° uiterlijk in 2029 een evaluatie van de mate waarin de Vlaamse toetsen de doelstellingen vermeld in artikel 115/8, §2, hebben helpen bereiken en van de andere effecten die ze hebben teweeggebracht. ".

Hoofdstuk 4. Wijzigingen van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs

Art. 14. In het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs, het laatst gewijzigd bij het decreet van 21 december 2021, wordt artikel 38, §4, 1° vervangen door:

"1° een reeks vooraf vastgestelde en meegedeelde gegevens met betrekking tot de instelling, waaronder de resultaten op de Vlaamse toetsen indien van toepassing. Die gegevens zijn te relateren aan elementen in het referentiekader onderwijskwaliteit of het referentiekader CLB-kwaliteit, vermeld in artikel 4, §2, eerste en tweede lid.".

Art. 15. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij decreet van 21 december 2021, wordt aan artikel 38, §4 en derde lid toegevoegd, dat luidt als volgt:

"3° De inspectie kan een doorlichting uitvoeren op grond van herhaaldelijk mindere prestaties op de Vlaamse toetsen of minder leerwinst.".

Hoofdstuk 5. Inwerkingtreding

Art. 16. Dit decreet treedt in werking op 1 januari 2023.

Brussel, ... (datum).

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand,

Ben WEYTS

ADVIES VAN DE VLAAMSE TOEZICHTCOMMISSIE
VOOR DE VERWERKING VAN PERSOONSGEGEVENS

Vlaamse overheid

Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens

Advies wetgeving VTC nr. 2022/083 van 6 september 2022

over

tekst	voorontwerp van decreet
van	van de Vlaamse Regering
titel	over de Vlaamse toetsen in het onderwijs
roepnaam	(decreet Vlaamse toetsen)
datum	zoals principieel goedgekeurd op 15 juli 2022

De Vlaamse Toezichtcommissie (hierna "de VTC");

Gelet op het decreet van 18 juli 2008 betreffende het elektronische bestuurlijke gegevensverkeer (hierna: "het e-govdecreet"), inzonderheid artikel 10/4, §1;

Gelet op de Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (hierna AVG), inzonderheid artikel 36, 4, artikel 57, 1, c) en artikel 58, 3;

Gelet op de wet van 30 juli 2018 betreffende de bescherming van natuurlijke personen met betrekking tot de verwerking van persoonsgegevens (hierna "WVG");

Gelet op het verzoek om advies van de heer Ben Weyts, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand van 20 juli 2022, ontvangen door de VTC op 20 juli 2022;

Gelet op de behandeling op de zitting van 6 september 2022 en de beslissing om het dossier af te werken in een schriftelijke procedure;

Brengt op 6 september 2022 het volgend advies uit:

I. VOORWERP VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. De Vlaamse minister bevoegd voor Onderwijs (hierna "de adviesvrager") verzocht om het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie (hierna "VTC") over een voorontwerp van decreet *over de Vlaamse toetsen in het onderwijs* (hierna "het Ontwerp"), zonder aanduiding van specifieke artikelen.

2. Aangezien de adviesbevoegdheid van de VTC op grond van artikel 10/4, § 1 van het e-govdecreet betrekking heeft op de verwerkingen van persoonsgegevens, is haar adviesverlening hiertoe beperkt.

Context

3. Dit Ontwerp brengt wijzigingen aan in volgende wetteksten:

- het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997;
- de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010;
- het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs.

4. Het Ontwerp bevat de wettelijke basis voor de invoering van Vlaamse toetsen in het basis- en secundair onderwijs. Het doel van deze Vlaamse toetsen is het versterken en monitoren van de onderwijskwaliteit. Het Ontwerp regelt de doelstellingen waarvoor deze Vlaamse toetsen zullen worden ingezet, de momenten waarop dit zal gebeuren, het toepassingsgebied en de manier waarop met de data die verwerkt worden zal omgegaan worden.

5. De volgende bepalingen van het Ontwerp hebben betrekking op de verwerking van persoonsgegevens :

- decreet basisonderwijs van 25 februari 1997:

*"**Art. 5.** In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44quinquies ingevoegd, dat luidt als volgt:*

"Art. 44quinquies. §1. Door de toepassing van paragraaf 44quater, worden de volgende gegevens verwerkt door de scholen, de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt[1]:

1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen;
2° de individuele toetsresultaten;
3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens;
4° de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven.

De scholen verwerken die gegevens van de leerlingen die bij hen zijn ingeschreven. De bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt verwerken die bovenvermelde gegevens van alle leerlingen.

De gegevens worden door de verwerkingsverantwoordelijken gedurende tien jaar bewaard. Na afloop van deze bewaartermijn worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd. Voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek worden de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en kan de leerlingenkenmerken die verwerkt worden, vastleggen.

§2. De Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt treden, ieder voor zijn of haar bevoegdheid, op als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van de persoonsgegevens, vermeld in paragraaf 1. Het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde is verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerkingen van de persoonsgegevens, overeenkomstig artikel 31, §1, eerste lid, 5°.

De scholen, de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt bepalen, ieder binnen zijn of haar bevoegdheidssfeer, op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden.

[1] Ontwerp, art.2, lid 3: "7°bis bevoegd steunpunt: het universitair steunpunt dat erkend en gesubsidieerd wordt voor de ontwikkeling van de Vlaamse toetsen volgens het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 1999 houdende de regeling van de procedure en de voorwaarden van erkenning en subsidiëring van de universitaire steunpunten;"

De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.".

Art. 6.

- Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010

Art. 11. In dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/9 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 115/9. §1. Door de toepassing van artikel 115/8, worden de volgende gegevens verwerkt door de scholen, de centra, de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt:

1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen;
2° de individuele toetsresultaten;
3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens;
4° de kenmerken van de school of het centrum waar de leerling is ingeschreven.

De scholen en centra verwerken die gegevens van de leerlingen die bij hen zijn ingeschreven. De bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt verwerken die bovenvermelde gegevens van alle leerlingen.

De gegevens worden door de verwerkingsverantwoordelijken gedurende tien jaar bewaard. Na afloop van deze bewaartermijn worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd. Voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek worden de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en kan de leerlingenkenmerken die verwerkt worden, vastleggen.

§2. De Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt treden, ieder voor zijn of haar bevoegdheid, op als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van de persoonsgegevens, vermeld in paragraaf 1. Het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde is verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerkingen van de persoonsgegevens overeenkomstig artikel 123/6, eerste lid, 5°.

De scholen, de centra, de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt bepalen, ieder binnen zijn of haar bevoegdheidssfeer, op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden.

De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.".

II. ONDERZOEK VAN DE ADVIESAANVRAAG

1. Voorafgaande toelichting

6. De VTC stelt vast dat de personen van wie gegevens worden verzameld en uitgewisseld de volgende zijn:

- leerlingen van het basisonderwijs en secundair onderwijs

en dat het minstens de volgende gegevens betreft:

1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen;
2° de individuele toetsresultaten;
3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens;
4° de kenmerken van de school (of het centrum) waar de leerling is ingeschreven (voor zover gekoppeld aan de leerling).

7. Het betreft informatie over natuurlijke personen met onder meer identificatiegegevens en dus gaat het om de verwerking van informatie over geïdentificeerde natuurlijke personen, zijnde persoonsgegevens zoals bedoeld in de AVG. De VTC gaat daarom na in hoeverre het Ontwerp en de bestaande decreten in lijn liggen met de principes van het gegevensbeschermingsrecht.

2. Bezorgdheden

8. Het betreft de verwerking van de gegevens van minderjarigen en die moet met de nodige voorzichtigheid gebeuren.

9. Wat in de Memorie, noch in de GEB aan bod komt is dat - voor zover de VTC weet – voor het eerst centraal bij de overheid de prestaties van individuele leerlingen op de basisvakken Nederlands en wiskunde verzameld worden en dit van de hele leerlingpopulatie van Vlaanderen. Niet iedereen heeft toegang tot de individuele gegevens, maar ze zijn wel centraal aanwezig (zowel in het toetsplatform als in het dataplatform).

10. In principe kan dus – al zou dat niet de bedoeling zijn - vanaf jonge leeftijd worden opgevolgd wie (leer)bekwaam is en wie niet. Dit is op zich niet evident en ook een mogelijk precedent dat met de nodige aandacht moet worden bekeken. Bovendien worden deze gegevens gekoppeld aan de gedeeltelijk gevoelige leerlingkenmerken. De vraag stelt zich dus of de uitwerking van dit project niet beter decentraal gebeurt.

3. Kwaliteit van de regelgevende grondslag

11. Het komt de stellers van het Ontwerp toe om erover te waken dat – en dit ook voor de bestaande wet- en regelgeving - elke verwerking die in onderhavige context zal plaatsvinden een rechtvaardigingsgrond vindt in artikel 6 AVG.

12. De nota aan de Vlaamse Regering vermeldt volgende rechtvaardigingsgrond in de AVG:

"Deze verwerking is noodzakelijk in het kader van een taak van algemeen belang of wettelijke opdracht."

13. De VTC gaat er van uit dat de gegevens verwerkt worden op basis van de rechtvaardigingsgrond "voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust", artikel 6, lid 1, c), AVG.

14. De VTC wenst in herinnering te brengen dat elke overheidsinmenging in de bescherming van de persoonlijke levenssfeer zoals gewaarborgd door artikel 8 van het EVRM[2], artikel 7 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie samengelezen met artikel 52.1 van het Handvest en artikel 22 van de Grondwet moet worden voorgeschreven in een 'voldoende precieze wettelijke bepaling' die beantwoordt aan een dwingende maatschappelijke behoefte en evenredig is met de nagestreefde doelstelling. In een dergelijke precieze wettelijke

[2] Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden.

bepaling moeten de essentiële elementen[3] van de met de overheidsinmenging gepaard gaande verwerkingen van persoonsgegevens omschreven zijn[4].

15. Voor verwerkingen op basis van artikel 6, lid 1, c), AVG[5], die niet zozeer betrekking hebben op het privé-leven, maar eerder enkel op de bescherming van persoonsgegevens, moet het doeleinde voldoende duidelijk afgebakend zijn[6]. Andere elementen van de verwerking die al duidelijk (eventueel impliciet) blijken uit de bestaande wetgeving moeten niet per se herhaald worden. De VTC vindt het niettemin een goede praktijk om dat wel te doen om een uniform kader te creëren waarop verschillende uitvoeringsbesluiten kunnen steunen. Bovendien maakt dit het veel gemakkelijker om de verwerkingen van persoonsgegevens te toetsen aan de AVG, zowel voor de toezichthouder als voor de betrokkenen. Er is dus een onderscheid te maken tussen de legaliteitstoets (eisen waaraan de wettelijke basis moet voldoen om geldig te zijn) en de conformiteitstoets aan de AVG.

16. Aangezien met de vermelding van de essentiële elementen ook minstens gedeeltelijk tegemoetgekomen wordt aan artikel 5, 1, a), AVG, dat bepaalt dat persoonsgegevens moeten worden verwerkt op een wijze die ten aanzien van de betrokkene behoorlijk en transparant is, zal het ontbreken van deze elementen zwaardere transparantiemaatregelen vragen. Er zal immers niet naar wetgeving waarin de verwerking uitdrukkelijk geregeld is, kunnen verwezen worden.

17. De opstellers van de wettelijke en reglementaire teksten zullen moeten inschatten of de beoogde verwerking een meer uitgewerkte rechtsgrond nodig heeft. Daarbij moet in eerste instantie gekeken worden naar de graad van inmenging van de overheid in het privé-leven.

18. Hierbij moet er op gelet worden dat in een eventueel uitvoeringsbesluit (mits delegatie aan de Vlaamse Regering) verdere modaliteiten kunnen worden bepaald, maar dat de essentie in het decreet zelf moet worden opgenomen, wat nu nog niet het geval is. De VTC verwijst naar de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof inzake delegatie door de wetgever[7]).

19. De VTC wijst erop dat er ook sprake kan zijn van persoonsgegevens als bedoeld in artikel 9 AVG, aangezien "identificatiegegevens" en "leerlingenkenmerken" niet verder gespecifieerd worden in dit Ontwerp.

---

[3] Artikel 6, AVG vermeldt de volgende elementen:

- het doel van de verwerking;
- de types of categorieën van te verwerken persoonsgegevens; Deze gegevens moeten bovendien beperkt zijn tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt („minimale gegevensverwerking");
- de betrokkenen;
- de entiteiten waaraan en doeleinden waarvoor de persoonsgegevens mogen worden verstrekt;
- de opslagperioden;
- de aanduiding van de verwerkingsverantwoordelijke(n).

[4] EHRM, arrest *Rotaru c. Roumania*, 4 mei 2000; GWH 23 april 2015, arrest nr. 44/2015, 63; GWH 5 oktober 2017, arrest nr. 100/2017, 17; GWH 15 maart 2018, arrest nr. 29/2018, 26; GwH 14 januari 2021, arrest nr. 2/2021, overw. B.22.1.e.e.; GwH 18 november 2021, arrest nr. 158/2021, overw. B.6; GwH 9 december 2021, B.53.1-B.53.2; R.v.St, adv. 68.936/AV van 7 april 2021 over een voorontwerp van wet *betreffende maatregelen van bestuurlijke politie tijdens een epidemische noodsituatie*, Parl.St. Kamer, 2020-2021, doc. nr. 551951/001, 94-98; SCHRAM, F., *Privacy & persoonsgegevens. Handboek*, Brussel, Politeia, 2019, 75-98, 111-116; DEGRAVE, E., "*L'é-gouvernement et la protection de la vie privée – Légalité, transparance et contrôle*" , Collection du CRIDS, Larcier, Brussel, 2014, p. 161 e.v.

[5] "c) de verwerking is noodzakelijk om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op de verwerkingsverantwoordelijke rust;"

[6] Artikel 6, 3, AVG. Voor wat punt e) betreft, bestaat de doelstelling van de verwerking in de vervulling van een taak van algemeen belang of voor de uitoefening van het openbaar gezag dat aan de verwerkingsverantwoordelijke is verleend door unierecht of lidstatelijk recht.

[7] bv. GwH nr. 166/2011, 10 november 2011, overw. B.43.3 e.v., GwH nr. 158/2021, 18 november 2021, overw. B.8.4.2.

20. De GEB vermeldt het volgende i.v.m. het begrip "leerlingenkenmerken":

"Het gaat hier om leerlingenkenmerken zoals thuistaal, opleidingsniveau van de moeder, al dan niet recht op een schooltoelage, de studierichting (=administratieve groep), het al dan niet volgen van een individueel aangepast curriculum (IAC), of de leerling al dan niet een anderstalige nieuwkomer is, het gebruik van hulpmiddelen bij het afleggen van de toets, geboortejaar, en het geschatte aantal boeken thuis.."

21. Bijzondere categorieën van persoonsgegevens in de zin van de artikel 9 AVG behoeven strengere beveiligingsmaatregelen. De VTC wijst op de toepasselijkheid van de artikel 9, WVG die aangeven welke bijkomende veiligheidsmaatregelen moeten voorzien worden:

- de categorieën van personen aanwijzen die de persoonsgegevens kunnen raadplegen, waarbij hun hoedanigheid ten opzichte van de verwerking van de betrokken gegevens nauwkeurig moet worden omschreven;
- de lijst van de aldus aangewezen categorieën van personen ter beschikking houden van de bevoegde toezichthoudende autoriteit voor gegevensbescherming;
- ervoor zorgen dat de aangewezen personen door een wettelijke of statutaire verplichting, of door een evenwaardige contractuele bepaling ertoe gehouden zijn het vertrouwelijke karakter van de betrokken gegevens in acht te nemen.

22. Andere maatregelen kunnen geformuleerd worden op basis van een gegevensbeschermingseffectbeoordeling (zie verder).

4. Doelbinding

23. Persoonsgegevens moeten voor welbepaalde, uitdrukkelijk omschreven en gerechtvaardigde doeleinden worden verzameld en mogen vervolgens niet verder op een met die doeleinden onverenigbare wijze worden verwerkt (artikel 5, 1, b), AVG).

24. De volgende doeleinden worden in het Ontwerp vermeld:

"§2. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren door het bereiken van de eindtermen en de leerwinst te meten op onderstaande niveaus.

De resultaten van de Vlaamse toetsen worden op de volgende wijze gebruikt:

1° op Vlaams niveau als bron van informatie over de onderwijskwaliteit, meer bepaald de mate waarin de eindtermen bereikt worden, de mate waarin leerwinst gegenereerd wordt en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau;

2° op schoolniveau als element van interne en externe kwaliteitszorg:

- *als één van de elementen in de interne kwaliteitszorg van de school. De school en het schoolbestuur zullen daartoe een eigen feedbackrapport met gecontextualiseerde resultaten op een beveiligde manier kunnen consulteren;*
- *als één van de elementen in de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten, zoals geregeld in artikel 15, §1 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs;*
- *als één van de elementen in de werking van de onderwijsinspectie, meer bepaald de doorlichtingen zoals vermeld in artikel 36 tot en met artikel 42 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs.*

3° op niveau van de leerlingengroep als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam;

4° op leerlingniveau als één van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad rekening kan houden bij de evaluatie. De resultaten op leerlingniveau worden niet als enige criterium voor de evaluatie gebruikt."

25. De doeleinden zijn dan ook welbepaald en transparant. Verder zijn de doeleinden die worden nagestreefd nuttig en noodzakelijk, rekening houdend met het algemeen belang. Er is een evenwicht tussen het belang van de betrokkenen om hun rechten en vrijheden te vrijwaren en het algemeen belang om tot een verwerking van gegevens over te gaan.

26. Bij de bespreking van de risico's in de GEB wordt het aanwenden van de informatie voor andere doeleinden vermeld. Dit is zeker een aandachtspunt.

5. Verantwoordelijkheid

27. Artikel 4.7) AVG bepaalt dat voor de verwerkingen waarvan de regelgeving het doel en de middelen vastlegt, de **verwerkingsverantwoordelijke** diegene is die daarin als dusdanig wordt aangewezen.

28. Het Ontwerp vernoemt volgende verwerkingsverantwoordelijken:

In artikel 5:

- de Vlaamse overheid;
- het bevoegde steunpunt;
- het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde.

In artikel 11:

- de Vlaamse overheid;
- het bevoegde steunpunt;
- het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde.

29. De AVG legt de aanstelling van een functionaris voor de gegevensbescherming (artikel 37 AVG)[8] op als ook het e-govdecreet.

30. De adviesvrager heeft een **gegevensbeschermingseffectenbeoordeling** (GEB - artikel 35 AVG)[9] toegevoegd aan de adviesvraag.

[8] Zie:

- Info op website van de federale Gegevensbeschermingsautoriteit: https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/professioneel/avg/functionaris-voor-gegevensbescherming

- Aanbeveling nr. 04/2017 van de Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer (hierna "CBPL") (https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-04-2017.pdf)

- Richtlijnen Groep 29 (WP 243) (http://vtc.corve.be/docs/WP29_DPO.pdf)

[9] Voor meer uitleg over en model van GEB, zie:

- https://overheid.vlaanderen.be/vlaamse-toezichtcommissie-dpia

6. Minimale gegevensverwerking

31. Conform artikel 5.1, c), AVG, moeten de persoonsgegevens toereikend, ter zake dienend en beperkt zijn tot wat noodzakelijk is voor de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt.

32. De categorieën betrokkenen zijn leerlingen van het basisonderwijs en secundair onderwijs.

33. De VTC stelt vast dat wat de voorliggende regeling betreft, de **categorieën van persoonsgegevens** niet voldoende zijn aangeduid:

- de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen;
- de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens;
- de kenmerken van de school (of het centrum) waar de leerling is ingeschreven.

34. Het Ontwerp stelt dat de Vlaamse Regering nadere regels kan bepalen voor die verwerking en de leerlingenkenmerken die verwerkt worden, kan vastleggen.

35. De VTC merkt op dat er zeer ruime categorieën bepaald worden en dat het over gegevens zoals bedoeld in artikel 9, AVG kan gaan (zie ook hiervoor) zodat minstens de mogelijkheid die nu aan de Vlaamse Regering wordt gegeven, een verplichting moet worden. De VTC adviseert evenwel om de categorieën voor zover mogelijk – wat zeker al voor de identificatiegegevens kan, al verder te preciseren in het Ontwerp.

36. De GEB stelt volgende bepaling:

"De leerlinggegevens die al beschikbaar zijn in de administratieve databanken vragen we niet meer op bij de betrokkenen. Leerlinggegevens zoals 'aantal boeken thuis' worden bevraagd via een korte survey in het toetsenplatform en deze gegevens worden verwerkt op een manier die gelijkaardig is aan de verwerking van de toetsresultaten van de leerling."

"In het gebruikersbeheer worden enkel de gegevens verwerkt die nodig, relevant en toereikend zijn om de rol van de gebruiker te kunnen vaststellen. Voor de leerlingen worden ook gegevens verwerkt die nodig, relevant en toereikend zijn om een geschikte toets aan te bieden en om hun resultaten te kunnen analyseren. De leerlingenkenmerken zijn nodig om correcte analyses te kunnen uitvoeren"

37. Uit de hiervoor geciteerde paragraaf blijkt dat er ook andere gegevens als 'aantal boeken thuis' worden verwerkt. Uit de GEB blijkt ook dat er nog bijkomende persoonsgegevens worden verwerkt: de ervaringen bij de toetsafname en percepties van leerlingen over het onderwijs dat ze aangeboden kregen. Als dit allemaal als leerlingkenmerken wordt beschouwd, moet dat verduidelijkt worden en in ieder geval moet voor al deze categoriën een verantwoording gegeven worden.

38. Volgens het principe van minimale gegevensverwerking moet vermeden worden dat de niveaus die geen geïndividualiseerde gegevens nodig hebben, deze krijgen.

39. Het is de VTC onduidelijk waarom de niet-gepseudonimiseerde persoonsgegevens centraal moeten verwerkt worden.

- Info op website van de federale Gegevensbeschermingsautoriteit: https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/professioneel/avg/effectbeoordeling-geb

- Aanbeveling CBPL nr. 01/2018 (https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-01-2008.pdf)

- Richtlijnen Groep 29 (WP 248) (https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/handleiding-gegevensbeschermingseffectbeoordeling.pdf)

40. De VTC **kan niet besluiten dat er voldaan wordt aan het principe van minimale gegevensverwerking**.

41. In dezelfde zin, moet duidelijker aangegeven worden wie op welk niveau deze gegevens zal ontvangen.

42. Artikel 12 bepaalt wel het volgende in verband met de resultaten:

"*De onderwijsinspectie en de pedagogische begeleidingsdiensten zullen de resultaten van de scholen ontvangen die uit deze verwerking zijn afgeleid maar zullen zelf geen persoonsgegevens verwerken in verband met deze toetsen. De scholen krijgen via het Mijn Onderwijs-portaal enkel het eigen schoolfeedbackrapport en de feedbackrapporten van de eigen leerlingen. Die laatste worden enkel aan de scholen bezorgd via Mijn Onderwijs en op geen enkele andere manier bv. rechtstreeks aan leerlingen of ouders bezorgd. De toegang tot het Mijn Onderwijsportaal van de school is geregeld via strikt rollenbeheer.*"

43. Op basis van het Ontwerp is het niet duidelijk hoe de gegevensstromen zullen verlopen. De VTC herinnert eraan dat er zal rekening moeten gehouden worden met artikel 8 van het Vlaams e-govdecreet van 18 juli 2008, dat aan Vlaamse instanties de verplichting oplegt om protocollen af te sluiten voor de mededeling van persoonsgegevens aan andere overheden.

44. De VTC wijst erop dat optioneel advies aan haar kan gevraagd worden over een ontwerpprotocol.

45. Krachtens artikel 5.1, e,) AVG mogen persoonsgegevens niet langer worden bewaard, in een vorm die het mogelijk maakt de betrokkenen te identificeren, dan noodzakelijk voor de verwezenlijking van de doeleinden waarvoor zij worden verwerkt.

46. Wat de **bewaartermijn** betreft, merkt de VTC op dat volgende bepaling vermeld wordt in het Ontwerp:

"De gegevens worden door de verwerkingsverantwoordelijken gedurende tien jaar bewaard. Na afloop van deze bewaartermijn worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd. Voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek worden de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard."

47. De VTC merkt op dat de bewaartermijnen in de GEB verder uitgewerkt zijn, namelijk:

"De persoonsgegevens zullen gedurende een termijn van maximum 10 jaar door DOV op het dataplatform worden bewaard. Die bewaartermijn is nodig om leerwinstmetingen te kunnen doen over een schoolloopbaan heen voor de activiteit analyse van en rapportering over de individuele resultaten. Om de leerwinst te meten moeten prestaties van dezelfde leerling gekoppeld kunnen worden. Daarom is bewaring in niet-gepseudonimiseerde vorm nodig. Na het verstrijken van deze bewaartermijn, worden voor onbepaalde duur de gegevens gepseudonimiseerd bewaard voor wetenschappelijk onderzoek en statistische doeleinden, zoals trendanalyses. De gegevens van Discimus en leerID worden daar bewaard volgens de termijnen bepaald voor die bronnen.

De gegevens in de registratiemodule worden maximaal 8 maanden bewaard. De gegevens in het toetsplatform worden gedurende maximaal 6 maanden bewaard. Beide termijnen zijn bepaald op basis van de eerste start van de voorbereiding van de toetsafname en de laatste verwerking in die respectieve modules en een marge.

De persoonsgegevens in de feedbackmodule (Mijn Onderwijs) worden één jaar bewaard, om de nodige tijd te geven aan scholen om de feedback te bekijken en te communiceren naar de leerlingen en hun wettelijke vertegenwoordigers. De scholen bewaren in het kader van de Vlaamse toetsen geen andere persoonsgegevens dan deze feedback."

48. De VTC beoordeelt dat de bewaartermijnen – onder voorbehoud van de opmerking m.b.t. pseudonimisatie - gerechtvaardigd zijn maar raadt aan om de volledige versie in het Ontwerp op te nemen.

7. Juistheid

49. Persoonsgegevens moeten juist zijn en zo nodig worden geactualiseerd (artikel 5, 1, d), AVG).

50. Het Ontwerp bevat geen bepalingen hierover. De VTC beveelt aan om die op te nemen, eventueel door te verwijzen naar bestaande regelingen.

51. De GEB schat het risico dat een leerling een verkeerde toets krijgt in als grootste risico voor deze verwerking.

52. De VTC acht het centraal bijhouden van niet-gepseudonimiseerde gegevens over kinderen een groter risico dan het verkrijgen van een verkeerde toets.

8. Rechten van de betrokkenen en transparantie

53. Artikel 12 AVG bepaalt dat de verwerkingsverantwoordelijke passende maatregelen neemt opdat de betrokkene de in de artikelen 13 en 14, AVG bedoelde informatie en de in de artikelen 15 tot en met 22 en artikel 34, AVG bedoelde communicatie in verband met de verwerking in een beknopte, transparante, begrijpelijke en gemakkelijk toegankelijke vorm en in duidelijke en eenvoudige taal ontvangt.

54. Het Ontwerp bevat hierover volgende bepaling:

"De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert."

55. De VTC wijst er voor de volledigheid op dat op basis van de AVG niet zozeer het rapport maar in ieder geval de individuele gegevens erin vervat of op basis waarvan het rapport gemaakt is, ook opvraagbaar zijn.

56. De VTC is van oordeel dat het aanbevolen is om het Ontwerp aan te vullen met de verplichting om de **vermeldingen** zoals bedoeld in randnummer 47, op te nemen in de communicatie met de burger zodat de betrokkenen goed geïnformeerd worden over de verwerking van hun persoonsgegevens en het voor de betrokkenen duidelijk is wat hun rechten zijn en tot wie zij zich moeten richten voor de uitoefening van hun rechten.

57. De GEB bevat volgende bepaling over transparantie:

"De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers zullen een uitgebreid communicatiepakket krijgen over de toetsen en de verwerking van hun gegevens (doeleinden, rechtmatigheid, wijze van uitoefening van hun rechten).

Er zullen generieke mailadressen gecommuniceerd worden voor individuele vragen. Leerlingen en hun wettelijke vertegenwoordigers zullen geïnformeerd worden via de website www.vlaamsetoetsen.be én via brieven van de school met de aankondiging van de toetsafname. Daartoe zullen voorbeeldbrieven opgesteld worden door het Steunpunt in samenwerking met de overheid. Die voorbeeldbrieven. Daarbij zal rekening gehouden worden met de leeftijd van de betrokkenen. Een privacyverklaring is één van de mogelijkheden.

De medewerkers (van scholen en van het steunpunt) zullen bij gebruik van ACM-IDM de standaard informatie krijgen."

9. Beveiligingsmaatregelen

58. Artikel 32 AVG verplicht de verwerkingsverantwoordelijke om gepaste technische en organisatorische maatregelen te treffen die nodig zijn voor de bescherming van de persoonsgegevens. Deze maatregelen moeten een passend beveiligingsniveau verzekeren rekening houdend, enerzijds, met de stand van de techniek ter zake en de kosten voor het toepassen van de maatregelen en, anderzijds, met de aard van de te beveiligen gegevens en de potentiële risico's.

59. De VTC wijst erop dat aangezien de gegevens niet duidelijk afgebakend zijn en het mogelijk delicate gegevens/ bijzondere categorieën van persoonsgegevens betreft een bijzondere aandacht vereist is inzake informatieveiligheid.

60. Artikel 32, AVG wijst op een aantal voorbeeldmaatregelen om, waar passend, een op het risico afgestemd beveiligingsniveau te waarborgen:

- de pseudonimisering en versleuteling van persoonsgegevens;
- het vermogen om op permanente basis de vertrouwelijkheid, integriteit, beschikbaarheid en veerkracht van de verwerkingssystemen te garanderen;
- het vermogen om bij een fysiek of technisch incident de beschikbaarheid van en de toegang tot de persoonsgegevens tijdig te herstellen;
- een procedure voor het op gezette tijdstippen testen, beoordelen en evalueren van de doeltreffendheid van de technische en organisatorische maatregelen ter beveiliging van de verwerking.

61. Voor de concrete uitwerking hiervan wijst de VTC op de aanbeveling[10] ter voorkoming van gegevenslekken en op de referentiemaatregelen[11] die bij elke verwerking van persoonsgegevens in acht zouden moeten worden genomen. De VTC benadrukt ook het belang van een behoorlijk gebruikers- en toegangsbeheer[12] en een logging van de toegangen zodat de functionaris en de toezichthouders kunnen controleren wie wanneer toegang had tot welke gegevens, wat zijn/haar acties waren en waarom[13].

62. Het Ontwerp vermeldt hierover volgende bepalingen:

"De verschillende informatietoepassingen die het afnameproces van de Vlaamse toetsen ondersteunen en waar identificatiegegevens en kenmerken van leerlingen verzameld worden, voldoen aan alle standaarden qua informatie- en dataveiligheid. Voor alle toepassingen wordt elke toegang en elke handeling gelogd zodat steeds kan gezien worden wie welke actie ondernomen heeft. De toegang tot de data is strikt beperkt tot de bevoegde personen en overal wordt gewerkt met dubbele authenticatie. Er wordt voorzien in strikte procedures.

"De toegang tot het Mijn Onderwijsportaal van de school is geregeld via strikt rollenbeheer. Ook hier wordt elke handeling gelogd."

63. De VTC beoordeelt het positief dat de adviesvrager al aandacht heeft geschonken aan de vertrouwelijke behandeling van de persoonsgegevens.

64. De VTC is van oordeel dat er te weinig aandacht wordt geschonken aan de mogelijkheid om met gepseudonimiseerde gegevens te werken in de zin dat met de inschakeling van een TTP, het testenplatform en het dataplatform enkel met gepseudonimiseerde gegevens zouden werken. De authenticatie die vereist is voor de toetsen zou ook bij de TTP moeten gebeuren. De VTC suggereert om de encryptiesleutels ook decentraal bij de scholen te leggen.

65. Aangezien er gedacht wordt aan het gebruik van cloudtoepassingen, verwijst de VTC naar haar adviezen en aanbevelingen daarover[14]. De GEB zelf verwijst naar het advies VTC/A/2020/05, maar past het niet toe op deze casus en minimaliseert de problematiek. De VTC beveelt aan om de hosting van het toetsenplatform opnieuw te bekijken.

66. In geval beroep wordt gedaan op een verwerker dan wijst de VTC op volgende vereisten:

- sluiten van een verwerkersovereenkomst;
- aanstellen van een DPO door de verwerker;

---

[10] Aanbeveling CBPL nr. 01/2013

(https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-01-2013.pdf)

[11] Referentiemaatregelen CBPL voor de beveiliging van elke verwerking van persoonsgegevens, Versie 1.0 (https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/nota-inzake-de-beveiliging-van-persoonsgegevens.pdf)

[12] Zie ook Aanbeveling CBPL nr. 01/2008

(https://www.gegevensbeschermingsautoriteit.be/publications/aanbeveling-nr.-01-2008.pdf)

Verschillende instanties kunnen hiervoor aangepaste technologische oplossingen bieden (zoals bijvoorbeeld de Kruispuntbank van de Sociale zekerheid).

[13] *Audit trailing* of *beveiligd controlespoor*.

[14] https://overheid.vlaanderen.be/vlaamse-toezichtcommissie-cloud

- aanwijzen van categorieën personen die toegang hebben en lijst bijhouden.

67. In principe moet de specificering van maatregelen niet in de wetgeving worden opgenomen. Wanneer de decreetgever of in een later stadium (mits delegatie), de Vlaamse Regering echter vermoedt dat de gepaste maatregelen niet gerealiseerd zullen worden zonder dit aan de betrokken instanties expliciet op te leggen, dan moet dat wel gebeuren[15].

III. BESLUIT

68. De VTC is van oordeel dat het voorgelegde voorontwerp **onvoldoende waarborgen** zou kunnen bieden wat de bescherming van de persoonsgegevens van de betrokkenen betreft, op basis van het werken met niet-gepseudonimiseerde gegevens en de daarmee samenhangende mogelijkheid van het volgens van de leerlingen op centraal niveau.

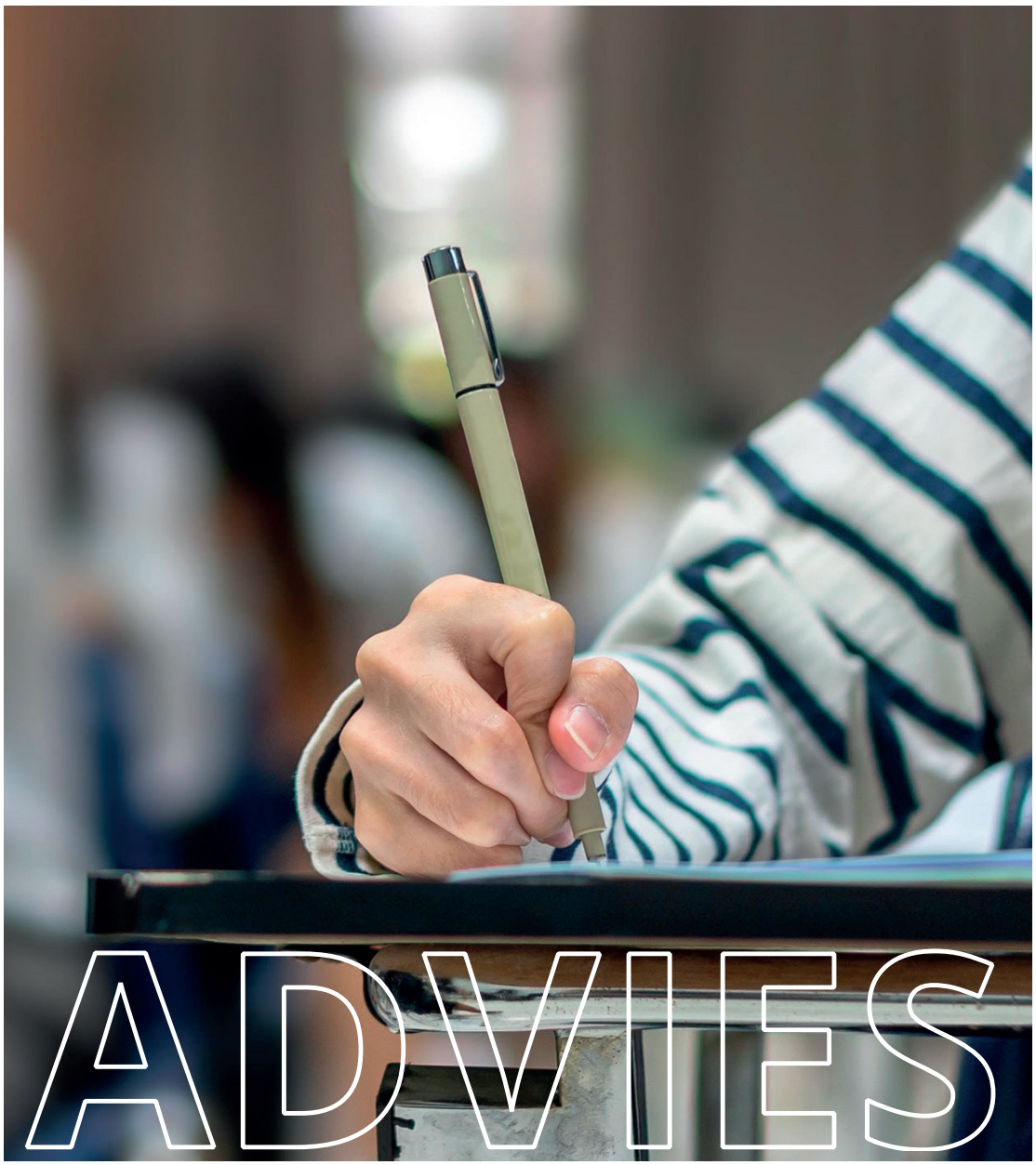
Hans Graux,

Voorzitter VTC

Getekend door:Hans Graux (Signature)
Getekend op:2022-09-15 12:47:42 +02:0
Reden:Ik keur dit document goed

[15] Dit kan eventueel ook in een ministerieel besluit of een omzendbrief.

ADVIES VAN DE SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD VAN VLAANDEREN

VLAAMSE TOETSEN

SERV
sterk door overleg

Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen, Wetstraat 34-36, 1040 Brussel

W www.serv.be – T +32 2 209 01 11 – E info@serv.be

Adviesvraag	Voorontwerp van decreet betreffende de Vlaamse toetsen in het onderwijs
Adviesvrager	Ben Weyts - Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand
Ontvangst adviesvraag	25 juli 2022
Decretale opdracht	SERV-decreet 7 mei 2004 art. 11 (overlegfunctie)
Goedkeuring raad	26 september 2022

Contactpersoon	Mieke Valcke	mvalcke@serv.be

De heer De heer Ben WEYTS

Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand

Kreupelenstraat 2

B-1000 Brussel

Briefadvies ontwerpdecreet Vlaamse toetsen

Mijnheer de minister

De Vlaamse Regering nam gestandaardiseerde proeven op in het Regeerakkoord 2019-2024. Nu ligt een voorstel van decreet voor dat Vlaamse centrale toetsen invoert voor Nederlands en Wiskunde in het lager en het secundair onderwijs. Het doel van de Vlaamse toetsen is, aldus het ontwerpdecreet, het monitoren en versterken van de onderwijskwaliteit.

De Vlaamse sociale partners hebben zowel oor naar kritische stemmen t.a.v. centrale toetsen (bv. het risico op rankings tussen scholen) als naar argumenten van wie eerder voorstander is (bv. data zorgen voor verandering). Uit het ontwerpdecreet blijkt alvast dat de bezwaren die er bestaan t.a.v. centrale toetsen gekend zijn en dat u valkuilen (bv. teaching to the test) wenst te vermijden.

Omwille van de link tussen de kwaliteit van het onderwijs en de instroom op de arbeidsmarkt / loopbanen van werkenden verwoordt de SERV in dit briefadvies een beknopte visie ten overstaan van de Vlaamse centrale toetsen, a.d.h.v. de twee naar voor geschoven doelen van de toetsen nl. monitoring en kwaliteit van onderwijs.

Vlaamse toetsen als monitoringinstrument

De SERV ziet meerwaarde in de Vlaamse toetsen als monitoringsinstrument.

- De Vlaamse toetsen zijn een wetenschappelijk onderbouwd instrument om informatie te verzamelen Vlaanderen breed over de mate waarin leerlingen en scholen de eindtermen Nederlands en Wiskunde behalen. Even belangrijk is dat ze de leerwinst meten van leerlingen doorheen de schoolloopbaan én de leerwinst die scholen boeken met leerlingen, over verschillende metingen in de tijd. De echte meerwaarde van deze toetsen voor de SERV is dat ze netoverschrijdend worden afgenomen, bij alle leerlingen en met een grote continuïteit.

- De Vlaamse toetsen moeten er mee voor zorgen dat Vlaanderen sterker evidence-based te werk gaat in het onderwijsbeleid. De impact van genomen beleidsmaatregelen kan nagegaan worden of het effect van crisissen zoals de coronapandemie of het lerarentekort.

  Er wordt, volgens de SERV, best ook bijkomend onderzoek gevoerd naar de impact van centrale toetsen zelf en aan welke randvoorwaarden ze moeten voldoen om impact te hebben op kwaliteit van onderwijs en op leerwinst bij leerlingen.

- Wat betreft het omgaan met de resultaten van de Vlaamse toetsen moet voor de SERV in elk geval de nodige omzichtigheid aan de dag worden gelegd, zowel qua opzet als qua gebruik van de resultaten. De Vlaamse toetsen ambiëren met het meten van leerwinst immers het capteren van een complexe realiteit. Het is nodig om ook met relevante leerlingenkenmerken rekening te houden om zo de resultaten van scholen correct te interpreteren. De koppeling met kenmerken, zoals bv. de mate van welbevinden op de school, kunnen interessante informatie opleveren die toetsresultaten helpen situeren.

- De SERV is bezorgd dat de onduidelijkheid die bestaat over de invulling van de eindtermen zich zal door vertalen naar de toetsen en voor instabiliteit zou zorgen voor de meting.

Vlaamse toetsen als kwaliteitsinstrument

Voor de SERV zal de meerwaarde van de Vlaamse toetsen voor de onderwijskwaliteit nog moeten blijken uit de praktijk.

Er bestaat onder meer nog onduidelijkheid over de mate waarin ze voldoende zijn ingebed in het kwaliteitszorgkader en ze bijdragen aan gelijke onderwijskansen.

- Het Vlaamse onderwijs kent reeds heel wat internationaal vergelijkend onderzoek, Vlaamse (peilings)proeven en doorlichtingen door de onderwijsinspectie. Al deze onderzoeken tonen (gekende) verbeterpunten aan.

  Er is PISA, TIMSS en PIRLS die er voor zorgen dat we om de drie à vijf jaar inzicht krijgen in de leesvaardigheid en de wiskundige en wetenschappelijke geletterdheid van leerlingen. Sinds 2002 organiseert de Vlaamse overheid jaarlijks peilingsproeven in het basisonderwijs en het secundair onderwijs. Er zijn gevalideerde koepel- of netgebonden toetsen en er zijn de jaarlijkse doorlichtingen van de scholen door de onderwijsinspectie.

De onderwijsinspectie geeft aan dat het onderwijskundig beleid in de scholen veel sterker kan. Scholen die deelnemen aan onderzoek en/of peilingen krijgen in veel gevallen een schoolfeedbackrapport maar blijken hier niet altijd gebruik van te maken in de interne kwaliteitszorg.

- Als Vlaanderen Vlaamse toetsen wil inzetten om gerichter te werken aan onderwijskwaliteit dan is volgens de SERV een sterke(re) inbedding in het kwaliteitszorgkader nodig. Volgens de Vlaamse sociale partners gaat het ontwerp van decreet hierin niet ver genoeg en is er te veel vrijblijvendheid:

    - 'de scholen *kunnen* beleidsmatig aan de slag met de rijke informatie die ze zullen ontvangen';
    - 'de toetsresultaten *kunnen* de onderwijsinspectie ondersteunen in hun werk';
    - 'Vlaanderen *kan* beleidsmatig sneller ingrijpen wanneer de resultaten achteruit gaan'.

- De gecontextualiseerde uitkomsten van de Vlaamse toetsen moeten maximaal benut worden, gezien de middelen die er voor voorzien worden en de inspanningen die ze van leerlingen, leraren en scholen vragen.

    Dat vraagt, volgens de SERV, dat de betrokken actoren zelf de potentiële meerwaarde zien van de toetsen én er via een optimale inzet van voldoende middelen en mensen mee aan de slag gaan:

    - leraren en scholen kunnen met de feedback op leerlingenniveau indicaties krijgen op vlak van leermoeilijkheden en/of -achterstand. Voor leerlingen die de onderwijsdoelen (meermaals) te weinig of niet bereiken, dient doelgerichte remediëring en omkadering voorzien te worden om dit aan te pakken;
    - leraren en lerarenteams moeten de mogelijkheden hebben om met de resultaten van de Vlaamse toetsen aan de slag te gaan op basis van heldere feedbackrapporten met mogelijks aanbevelingen voor de onderwijspraktijk; bv. bijkomende bijscholingen of een begeleidingstraject op vraag (los van een doorlichting met ongunstig advies) moeten voorhanden zijn;
    - pedagogische begeleidingsdiensten moeten de visie en de ruimte hebben om met de toetsresultaten in de hand scholen gericht te ondersteunen en bv. kruisbestuivingen tussen scholen op vlak van leerrijke ervaringen en goede onderwijspraktijken te organiseren, naast de voorziene begeleidingstrajecten;
    - de onderwijsinspectie moet de mensen (nu ca 150 inspecteurs voor 4000 scholen) hebben om zeer kort op de bal te spelen en begeleidingstrajecten te kunnen aanbevelen zonder de ongunstige

doorlichting die wellicht pas na enige tijd volgt; de onderwijsinspectie kan ook de praktijken van scholen (met een groot aandeel kwetsbare leerlingen) die veel leerwinst boeken als positieve inspirerende knipperlichten zien voor andere scholen. Dat ligt, meer nog dan een begeleiding koppelen aan een negatieve doorlichting, in lijn met het na te streven ontwikkelingsperspectief van de Vlaamse toetsen.

- Het is voor de SERV van groot belang dat Vlaamse toetsen gelijke onderwijskansen versterken. Het ontwerpdecreet is hier nog erg voorwaardelijk over: een positief effect hangt af van de wijze van implementatie en meerdere randvoorwaarden. Er wordt verder niet aangegeven wat deze zijn en hoe er aan wordt tegemoet gekomen.

  Het studietraject van kinderen en leerlingen in Vlaanderen wordt in hoge mate beïnvloedt door de punten die ze halen op toetsen en examens en door de beslissingen van de klassenraad op basis van punten en verwachtingen t.a.v. leerlingen. Vandaag worden de capaciteiten van kansarme leerlingen soms onderschat. De centrale toetsen kunnen objectieve informatie bevatten met het oog op een goede studiekeuze (MvT p. 7). De gestandaardiseerde toetsen moeten leraren zicht bieden op de algemene standaard die Vlaanderen vooropstelt en die meenemen, naast eigen inzichten en inschattingen. Zodoende kunnen de resultaten ook leiden tot hogere verwachtingen t.a.v. (kansarme) leerlingen en een bijkomende informatiebron zijn voor de klassenraad. Het aantonen van leerwinst werkt in deze erg motiverend.

- De SERV wenst transparantie over de toetsresultaten op individueel leerlingniveau voor leerlingen en ouders, zeker als deze een element zijn van de beslissing van de klassenraad over studievoortgang. De SERV wenst ook dat zoveel mogelijk leerlingen kunnen deelnemen aan de toetsen, het is immers het doel leerwinst te halen bij alle leerlingen.

Zonder uitstel verder werk maken van onderwijskwaliteit

De Vlaamse toetsen, met focus op de eindtermen Nederlands en wiskunde, zijn uiteraard maar één (toekomstig) element van kwaliteitszorg in onderwijs. Dankzij de kennis uit de Vlaamse toetsen wil de Vlaamse Regering vermijden dat honderdduizenden leerlingen door het onderwijs stromen om pas nadien vast te stellen dat er zich een probleem stelde met de onderwijskwaliteit (MvT p. 8). De eerste afnames van de toetsen zijn voorzien in 2024 en 2027.

De vaststelling is evenwel dat in 2021 slechts 34%, 30% en 26% van de leerlingen uit het 2de jaar van de 3de graad in het BSO de eindtermen haalde voor

respectievelijk functionele lees-, luister- en rekenvaardigheid (Peiling Project Algemene Vakken). Het recht van leerlingen op kwaliteitsvol onderwijs (MvT p. 9) maakt voor de SERV dat er niet vijf jaar kan worden gewacht met het gericht aanpakken van wat overduidelijk nu al een 'knipperlicht' (MvT p. 8) is.

De SERV is tenslotte tevreden dat het ontwerp van decreet een grondige opvolging en evaluatie van de Vlaamse toetsen voorziet (ten opzichte van andere toetsen en peilingen). De middelen en de inzet die ze vragen zijn slechts te verantwoorden als de Vlaamse toetsen, op vrij korte termijn, effectief bijdragen aan de taal- en wiskundige geletterdheid van alle leerlingen.

Hoogachtend

Pieter Kerremans
administrateur-generaal

Hans Maertens
voorzitter

ADVIES VAN DE VLAAMSE ONDERWIJSRAAD

VLOR vlaamse onderwijsraad

ADVIES

13 oktober 2022

De Vlaamse toetsen getoetst: ernstige tekorten voor juridische en inhoudelijke onderbouwing

Advies over het voorontwerp van decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Advies op vraag van Ben Weyts, Viceminister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand op 20 juli 2022

Uitgebracht door de Algemene Raad op 13 oktober 2022 met 18 stemmen voor en 4 stemmen tegen. De organisaties die tegen het advies stemmen, verduidelijken hun standpunt in de bijlagen bij het advies.

Voorbereiding: werkgroep Gestandaardiseerde, Genormeerde en Gevalideerde Proeven op 25 augustus 2022, 5 september 2022, 20 september 2022 en 29 september 2022 onder voorzitterschap van Kristien Arnouts

Inbreng van de Raad Basisonderwijs op 7 september 2022, Raad Secundair Onderwijs op 9 september 2022, Raad Hoger Onderwijs op 13 september 2022

Werden geconsulteerd door de werkgroep: Johan Lievens, deskundige onderwijsrecht en vrijheid van onderwijs en Frankie Schram, deskundige openbaarheid van bestuur

Dossierbeheerder: Katrien Persoons

Inhoud

1 Situering 78
1.1 Voorontwerp van decreet 78
1.2 Vlor-advisering 78
1.2.1 Reeds vroeg in de beleidsvoorbereiding 78
1.2.2 Opzet van dit advies 79
2 Beleidsproces ernstig nemen 79
2.1 Timing regelgevend traject onhaalbaar 79
2.2 Interferentie met ontwikkeling nieuwe eindtermen 79
3 Fundamentele knelpunten 80
3.1 Betwistbare juridisch-technische onderbouwing 80
3.1.1 Legitimiteit Vlaamse toetsen: geen vertrekpunt 80
3.1.2 Juridisch kader ontoereikend om rankings te vermijden 81
3.2 Ontoereikende empirische onderbouwing in relatie tot het beoogde doel 82
3.3 Impact op scholen 83
3.3.1 Indirecte, maar dwingende pedagogische impact 83
3.3.2 Ongewenste stap naar sturend kwaliteitskader 84
3.4 Alternatieven niet onderzocht 85
4 Problematische uitwerking 86
4.1 Beperkingen leerwinstmeting 86
4.2 Doelen op verschillende niveaus 86
4.3 Leerlinggegevens onvoldoende beschermd 87
4.4 Autonomie inspectie behouden 88
4.5 Ernstige beperkingen bij volledig digitale afname 88
4.6 Taakbelasting schoolteams 88
4.7 Onduidelijkheid rond gevalideerde toetsen einde basisonderwijs 88
4.8 Opletten met delegaties 89
5 Tot slot 89
Bronnen 91

1 Situering

1.1 Voorontwerp van decreet

Dit voorontwerp van decreet is een regelgevende stap in een beleidsproces dat al langer loopt:
- Regeerakkoord en Beleidsnota Onderwijs en vorming 2019-2024[1]
- Oprichting nieuw Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs (december 2020)
- Haalbaarheidsstudie (februari 2021)
- Onderzoek van de OESO 'Promoting Education Decision Makers' Use of Evidence in Flanders' (november 2021)
- Conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen' (januari 2022)

Het voorontwerp van decreet bevat de wettelijke basis voor de invoering van Vlaamse toetsen in het basis- en secundair onderwijs. Dat zijn gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde, net- en koepeloverschrijdende toetsen die worden afgenomen in bepaalde leerjaren van het basis- en secundair onderwijs voor een selectie van eindtermen (art. 2).

Doel van de Vlaamse toetsen: het versterken en monitoren van de onderwijskwaliteit door het bereiken van de eindtermen en leerwinst te meten op diverse niveaus op Vlaams niveau, op schoolniveau, op niveau van de leerlingengroep en op leerlingniveau (art. 4 en art. 10).

Het decreet regelt het *toepassingsgebied* van de Vlaamse toetsen:
- Voor welke leerlingen een deelname verplicht wordt;
- In welke jaren van de onderwijsloopbaan van de leerling de toetsen worden afgenomen;
- Voor welke leergebieden en vakken er toetsen worden ingevoerd.

Het decreet regelt ook een aantal *modaliteiten over het gebruik van de toetsresultaten*.

De toetsen worden ingeschreven in het bestaande kwaliteitsdecreet, als instrument om zowel de interne kwaliteitszorg van scholen als de externe kwaliteitscontrole door de onderwijsinspectie te versterken (zie memorie van toelichting, p.2-3).

1.2 Vlor-advisering

1.2.1 Reeds vroeg in de beleidsvoorbereiding

De Vlor heeft niet gewacht op dit voorontwerp van decreet om over de Vlaamse toetsen te adviseren. De raad bracht op eigen initiatief drie eerdere adviezen uit naarmate er in het beleidsproces steeds meer concrete stappen werden gezet.[2] In die adviezen wees de Vlor al op fundamentele knelpunten en riep hij op tot grondig parlementair debat.

Een sleutelmoment in het beleidsproces was de conceptnota over de Vlaamse toetsen. De inhoudelijke reactie op zijn advies hierover, waartoe de minister zich voor elk advies engageert, heeft de Vlor niet ontvangen.

---

[1] Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024 en Beleidsnota Onderwijs en vorming 2019-2024

[2] Vlor, Algemene Raad.*Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'*, 24 maart 2022.
Vlor, Algemene Raad. *Nood aan debat over de gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven. Advies naar aanleiding van de haalbaarheidsstudie over centrale toetsen*, 23 september 2021.
Vlor, Algemene Raad. *Voorwaarden voor kwaliteitsvolle proeven in onderwijs. Advies over het beleidsvoornemen om gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven in te voeren*, 21 januari 2021.

1.2.2 Opzet van dit advies

Voorliggend advies is in samenhang met de vorige adviezen te lezen en heeft betrekking op de decretale uitwerking van de Vlaamse toetsen. *Er is onvoldoende rekening gehouden met de fundamentele knelpunten die de Vlor herhaaldelijk in zijn eerdere adviezen heeft aangekaart. Dit voorontwerp van decreet kent ernstige tekortkomingen. Het is juridisch onvoldoende onderbouwd en de inhoudelijke motivatie voor het invoeren van de Vlaamse toetsen schiet tekort. Daardoor schuurt het met de vrijheid van onderwijs. Indien deze ontwerpregelgeving definitief wordt goedgekeurd, zal dat geen goede zaak zijn voor het onderwijs en de bredere samenleving. De Vlor is ervan overtuigd dat er beter gezocht kan worden naar een kwaliteitsvol alternatief (zie 5).*

Om tot dit advies te komen, kon de Vlor niet beschikken over volgende informatie:

- Het bijkomende advies dat de minister ingewonnen heeft over de kwestie van openbaarheid van resultaten bij een extern advocatenbureau en dit ter aanvulling van de haalbaarheidsstudie;
- De nota leerwinst van het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs, waarin mogelijke pistes voor een leerwinstmeting technisch onderzocht worden.

Ondanks herhaaldelijke vragen naar transparantie hierover en het engagement van de minister conform art. 6 uit de beleidsovereenkomst[3], bleef onze vraag onbeantwoord.

2 Beleidsproces ernstig nemen

2.1 Timing regelgevend traject onhaalbaar

In geen geval kan het decreet in werking treden voordat het Vlaams Parlement het effectief heeft goedgekeurd. De beoogde datum van 1 januari 2023 is onhaalbaar.

Dit voorontwerp van decreet was in de conceptnota aangekondigd voor februari 2022 maar werd door de Vlaamse Regering pas goedgekeurd op 15 juli 2022.

Het invoeren van de Vlaamse toetsen is een fundamentele onderwijshervorming. Indien de Vlaamse Regering verder gaat met voorliggend voorontwerp van decreet, is het cruciaal dat alle fasen van het regelgevend traject afgerond zijn voordat het decreet in werking treedt. Daarbij horen ook onderhandelingen met de sociale partners over alle artikelen, gezien de impact van de Vlaamse toetsen op het onderwijspersoneel, zowel naar organisatie als naar opdracht.

2.2 Interferentie met ontwikkeling nieuwe eindtermen

De beleidsvoorbereiding van de Vlaamse toetsen is niet afgestemd op de ontwikkelingen rond de eindtermen. Dat verhoogt de complexiteit en roept heel wat vragen op. Een *stapsgewijze aanpak* is aangewezen om tot een doordachte beleidsvoering en een zorgzame inzet van middelen te komen. Daarbij moet eerst werk gemaakt worden van nieuwe eindtermen die door het Vlaams Parlement worden goedgekeurd voordat er nieuwe toetsen kunnen komen die nagaan in welke mate die eindtermen worden bereikt.

[3] Conform artikel 6 van de beleidsovereenkomst tussen de Vlor en de Vlaamse Regering (17 november 2020): “De adviesvrager stelt de Vlaamse Onderwijsraad, uit eigen beweging of op zijn verzoek, alle informatie ter beschikking die noodzakelijk is om een advies te kunnen formuleren. (…)”.

De Vlor kaartte dit gebrek aan afstemming al eerder aan voor het basisonderwijs[4], maar ondertussen heeft het Grondwettelijk Hof op 16 juni 2022 de eindtermen tweede en derde graad van het secundair onderwijs vernietigd. Naast het bijsturen van die eindtermen, is er ook het beleidsvoornemen om hetzelfde met de eindtermen eerste graad secundair onderwijs te doen.[5]

De Vlor herhaalt dat het gebrek aan afstemming tussen beide dossiers (eindtermen en Vlaamse toetsen) veel vragen oproept over de inzet van middelen, mensen en tijd, terwijl de noden van het onderwijs groter zijn dan ooit.[6] Er wordt nu geïnvesteerd in het ontwikkelen van toetsmateriaal (inclusief testafnames), dat vervolgens (deels) niet meer gebruikt kan worden.

3 Fundamentele knelpunten

De Vlor herinnert aan de haalbaarheidsstudie die onderzocht hoe het invoeren van centrale toetsen zich kan verhouden tot de vrijheid van onderwijs (art. 24, §1 van de Grondwet). Om de vrijheid van onderwijs rechtmatig in te perken, moet er sprake zijn van een legitiem doel (zie 3.1.1), moet de maatregel adequaat/pertinent zijn (zie 3.2), proportioneel/evenredig (zie 3.3) en noodzakelijk (zie 3.4).

Ook heeft de Vlor steeds gepleit voor een sluitend juridisch kader om rankings op basis van de resultaten van scholen op centrale toetsen te vermijden (zie 3.1.2).

3.1 Betwistbare juridisch-technische onderbouwing

De juridisch-technische onderbouwing van het voorontwerp van decreet, zoals verwoord in de memorie van toelichting, is op twee punten problematisch (zie 3.1.1 en 3.1.2). Dat brengt bij de Vlor vooral een grote *maatschappelijke bekommernis* naar boven. De raad vindt het namelijk maatschappelijk onverantwoord om een onvoldragen voorontwerp van decreet in behandeling te nemen in een tijd waarin het onderwijsveld grote onderwijs- en financiële noden heeft.

3.1.1 Legitimiteit Vlaamse toetsen: geen vertrekpunt

Het doel van de Vlaamse toetsen is om de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren (art. 4 en art. 10). Om aan te tonen dat de organisatie van die toetsen door de overheid legitiem is, verwijst de memorie van toelichting naar de Raad van State en het Grondwettelijk Hof. Die verwijzingen zijn problematisch en kunnen niet als onderbouwing gelden voor de Vlaamse toetsen op zich.

Uit het advies van de *Raad van State* over het invoeren van de gevalideerde toetsen einde basisonderwijs blijkt niet dat het legitiem is om als overheid toetsen te organiseren waarin wordt nagegaan in hoeverre de eindtermen worden bereikt. Ten eerste gaat het bij de gevalideerde toetsen einde basisonderwijs niet over het organiseren van dergelijke toetsen. Ten tweede heeft de Raad van State zich niet kunnen uitspreken over de proportionaliteit van de gevalideerde toetsen einde basisonderwijs omdat de ontwerptekst onduidelijk was.[7]

---

[4] Vlor, Algemene Raad. *Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'*, 24 maart 2022, p.7

[5] Conceptnota. Aanpak eindtermen tweede en derde graad secundair onderwijs.

[6] Vlor, Algemene Raad. *Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'*, 24 maart 2022, p.7

[7] "In het bijzonder blijft onduidelijk wat verstaan moet worden onder een gevalideerde toets en door wie de validatie van de toetsen zal plaatsvinden. Enerzijds wordt aangegeven dat de scholen zelf de toetsen kiezen en dat de toetsen gaan

Ook is er geen uitspraak van het *Grondwettelijk Hof* die zou stellen dat – in het kader van *regulier onderwijs* - het belang van het kind en het recht op kwaliteitsvol onderwijs primeert op de onderwijsvrijheid. Het Grondwettelijk Hof deed die uitspraak in het kader van huisonderwijs. Huisonderwijs valt echter niet te vergelijken met het regulier onderwijs. Voor het regulier onderwijs zijn andere arresten relevant. In die arresten is het Grondwettelijk Hof veel voorzichtiger. Het is daarom zeer twijfelachtig of de conclusies zomaar kunnen worden doorgetrokken naar de casus van de Vlaamse toetsen. Bovendien zegt het Grondwettelijk Hof in het recente arrest over de eindtermen tweede en derde graad secundair onderwijs expliciet iets anders.[8] Het gaat steeds over een *balans van grondrechten*.

3.1.2 Juridisch kader ontoereikend om rankings te vermijden

Het vermijden van rankings is een van de grote bekommernissen bij het verplichten van de Vlaamse toetsen door de overheid en de datastroom die dat genereert.[9] Die bezorgdheid stond ook reeds in het regeerakkoord.[10]

De overheid is op zoek gegaan naar een juridisch kader om te garanderen dat de overheid, scholen of andere actoren op geen enkele manier en in geen enkele vorm de resultaten publiek kunnen, mogen en zullen maken. Ook de memorie van toelichting verwijst uitgebreid naar de onwenselijke neveneffecten die de openbaarheid van schoolresultaten met zich meebrengt (p.12). Dat is opvallend omdat de decreetgever in het kader van de onderwijsvrijheid stelt dat er geen impact is op de onderwijspraktijk. Maar blijkbaar is dat wel het geval in het kader van de openbaarheid.

Al in zijn vorige advies verwees de Vlor naar juridische experten die aangeven dat *de vraag niet is of maar wel wanneer er openbaarheid van de toetsresultaten komt.* Hetzelfde geldt ook voor de toetsvragen, terwijl daar in de ontwerpteksten niet over gesproken wordt. Openbaarheid van bestuur is een grondrecht (art. 32 van de Grondwet). Absolute en algemene uitzonderingen daarop kunnen slechts in zeer specifieke gevallen opgelegd worden door de decreetgever. Ze moeten een inhoudelijke reden hebben (een belang dat zwaarder weegt) en absoluut noodzakelijk zijn in een democratische samenleving. De kwaliteit van onderwijs, waar de Vlaamse toetsen door de

---

over de leerinhouden die de school zelf heeft bepaald, anderzijds lijkt het de bedoeling te zijn dat er verschillende gevalideerde toetsen worden aangeboden waaruit de school een keuze moet maken.
Door de onduidelijkheid van de reikwijdte van de verplichting die aan de scholen wordt opgelegd, is het de Raad van State niet mogelijk te beoordelen of de opgelegde maatregel, die een maatregel van interne kwaliteitszorg op schoolniveau wordt genoemd, een onevenredige aantasting van de door artikel 24, § 1, van de Grondwet gewaarborgde onderwijsvrijheid inhoudt, doordat hij verder zou gaan dan noodzakelijk is voor het realiseren van de doelstelling van het garanderen van de kwaliteit en de onderlinge gelijkwaardigheid van het onderwijs in de erkende, gefinancierde of gesubsidieerde scholen van het gewoon lager onderwijs." (Advies Raad van State over voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het onderwijs XXVII', p.211-212)

[8] "Het door artikel 24, §3, van de Grondwet gewaarborgde recht op onderwijs van het kind, geïnterpreteerd als een recht op kwalitatief onderwijs, zou om die redenen evenmin een verantwoording kunnen vormen voor een wezenlijke beperking van de actieve vrijheid van onderwijs die erin bestaat dat door middel van onderwijsdoelen een volledig of nagenoeg volledig onderwijsprogramma wordt vastgelegd." (Grondwettelijk Hof, Arrest nr.82/2022, p.65-66)

[9] Vlor, Algemene Raad.*Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'*, 24 maart 2022, p.7-8
Vlor, Algemene Raad. *Nood aan debat over de gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven. Advies naar aanleiding van de haalbaarheidsstudie over centrale toetsen*, 23 september 2021, p.6
Vlor, Algemene Raad. *Voorwaarden voor kwaliteitsvolle proeven in onderwijs. Advies over het beleidsvoornemen om gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven in te voeren*, 21 januari 2021, p.6

[10] "Het is absoluut niet de bedoeling om een classificatie van scholen op stellen, dan wel om de leerwinst te vergroten." (Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024, p.23)

decreetgever sterk aan gekoppeld worden, is voorwerp van breed maatschappelijk debat en van de vraag wat er met de middelen voor onderwijs gebeurt (verantwoording). Vanuit democratisch standpunt is het voorzien van een uitzondering op de openbaarheid van bestuur met betrekking tot de Vlaamse toetsen dan ook zeer moeilijk te verantwoorden. Ook de (journalistieke) vrijheid van meningsuiting is een fundamenteel recht (art. 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens).

In het voorontwerp van decreet is de piste van beroepsgeheim uitgewerkt (art. 6 en 12) om te vermijden dat resultaten van scholen openbaar worden en rankings ontstaan. Die juridische oplossing[11] brengt een aantal problemen met zich mee:

- De decreetgever *hangt het juridische kader te hard op aan het bestuursdecreet* en houdt te weinig rekening met het feit dat dit niet het enige normatieve kader is dat een rol speelt bij openbaarheid van bestuur. Zoals hierboven gesteld, is het recht op openbaarheid van bestuursdocumenten een grondrecht en zijn de uitzonderingsgronden beperkt. Er is ook de (journalistieke) vrijheid van meningsuiting (art. 10 van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens).
- De koppeling aan het beroepsgeheim lijkt eerder een *symbolisch afschrikkingsmiddel* omdat het in de praktijk zo goed als nooit wordt gesanctioneerd.
- Schoolresultaten zijn geaggregeerde resultaten. Beroepsgeheim is in eerste instantie bedoeld om uiterst gevoelige gegevens van individuen te beschermen. In andere sectoren rijzen ook vaak problemen rond de interpretatie van het beroepsgeheim.
- Voor scholen van het gesubsidieerd officieel onderwijs zijn de *vergaderingen van de gemeenteraad en de provincieraad principieel openbaar*. Dat betekent dat publiek en pers aanwezig mogen zijn tijdens de gemeenteraad en de provincieraad wanneer de schoolresultaten van scholen, waarvan zij de inrichtende macht zijn, op de Vlaamse toetsen besproken worden. Uitzonderingen op die principiële openbaarheid zijn niet vanzelfsprekend en bovendien niet altijd mogelijk.[12] Het beroepsgeheim zal daarvoor dan ook geen sluitende oplossing kunnen bieden.

Als de schoolresultaten openbaar zijn, zal het, gelet op de persvrijheid, slechts een kwestie van tijd zijn vooraleer in de pers rankings verschijnen. Rankings zijn een vorm van hergebruik op grond van gegevens die verkregen zijn op basis van de openbaarheid van bestuur. Daarop zijn meer uitzonderingen mogelijk dan voor openbaarheid. In de juridische toets of dit zal standhouden, moet echter ook rekening gehouden worden met de persvrijheid, die een fundamenteel recht is.

De Vlor concludeert dat het juridisch kader ontoereikend is. Openbaarheid van de schoolresultaten zal vroeg of laat het gevolg zijn van het invoeren van de Vlaamse toetsen. De regels en de gevolgen moeten ook voor iedereen gelijk zijn, ongeacht het net.

3.2 Ontoereikende empirische onderbouwing in relatie tot het beoogde doel

De Vlor formuleerde al eerder heel wat vragen bij de *pertinentie* van de Vlaamse toetsen in relatie tot de vrijheid van onderwijs (art. 24, §1 van de Grondwet). Het gaat dan om de vraag of de Vlaamse toetsen inderdaad het geschikte middel zijn om het beoogde doel, zoals geformuleerd door de decreetgever, te bereiken.

[11] Zie memorie van toelichting, p.13: “De piste van een decretale geheimhoudingsplicht is een uitzondering op de openbaarheid (artikel II.34, 1° van het Bestuursdecreet)”.

[12] Art. 28 van het Decreet Lokaal Bestuur, art. 93-96 van de Nieuwe Gemeentewet en art. 28 van het Provinciedecreet

Die vraag wordt onvoldoende beantwoord in de Memorie van toelichting en het voorontwerp van decreet. De koppeling van de Vlaamse toetsen aan het versterken van onderwijskwaliteit creëert *onrealistische verwachtingen* naar het onderwijsveld en de brede samenleving.

- De memorie van toelichting maakt niet helder waarom de Vlaamse toetsen een efficiënt en effectief middel zijn om onderwijskwaliteit te versterken. Het is onduidelijk waar empirische evidentie wordt gevonden dat centrale toetsen dalende prestaties voor alle leerlingen, ongeacht hun achtergrondkenmerken, kunnen remediëren en zo ook een bijdrage zullen leveren aan gelijke onderwijskansen.
- Uit de haalbaarheidsstudie blijkt dat er geen eenduidige wetenschappelijke consensus is of centrale toetsen inderdaad een geschikt middel zijn om onderwijskwaliteit te verbeteren.[13]
- In geen geval vallen de resultaten van de toetsen samen met onderwijskwaliteit. Het gaat om een selectie van eindtermen voor Nederlands en Wiskunde en ze hebben slechts betrekking op enkele van de 37 kwaliteitsverwachtingen van het referentiekader onderwijskwaliteit, waar scholen aan tegemoet moeten komen. Het is altijd al de taak van de inspectie geweest om in de externe kwaliteitsbewaking van scholen te voorzien.

3.3 Impact op scholen

De Vlor formuleerde al eerder ook heel wat vragen bij de *proportionaliteit* van de Vlaamse toetsen in relatie tot de vrijheid van onderwijs (art. 24, §1 van de Grondwet). Verder bouwend op de inbreng van diverse experten, werkte de Vlor in zijn vorige advies uit wat de kracht van de Vlaamse toetsen als sturingsinstrument van de overheid is en hoe het een nieuw mechanisme zal creëren in het huidige kwaliteitskader.[14]

Het voorontwerp van decreet voorziet de verplichting van dezelfde gestandaardiseerde, gevalideerde en genormeerde toetsen (voor de vakken/leergebieden Nederlands en Wiskunde) voor alle scholen, ongeacht het net of de koepel, en legt het belang ervan vooral op schoolniveau.

De memorie van toelichting en het voorontwerp van decreet tonen onvoldoende aan waarom de Vlaamse toetsen proportioneel zijn.

3.3.1 Indirecte, maar dwingende pedagogische impact

De Vlaamse toetsen hebben een indirecte, dwingende *impact op de klaspraktijk* en dat gebeurt omwille van volgende beleidskeuzes (zie art. 4 en art. 10 van het voorontwerp van decreet):

- De Vlaamse toetsen omvatten een selectie van eindtermen voor het leergebied/vak Wiskunde en het leergebied/vak Nederlands.
- De Vlaamse toetsen sluiten niet aan bij het eigen pedagogisch-didactisch project en de gemaakte didactische keuzes in de klaspraktijk.
- De Vlaamse toetsen zijn op niveau van de leerlingengroep één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam.
- De resultaten van de Vlaamse toetsen worden aan de inspectie bezorgd en maken deel uit van de externe profielbepaling van de school.
- Het doel van de Vlaamse toetsen wordt niet enkel gekoppeld aan interne, maar ook aan externe kwaliteitszorg.

---

[13] Dat wordt uitgewerkt in het rapport van perceel 3 van de haalbaarheidsstudie op p.15-16 (Somers, 2021). Perceel 1 (Hemker e.a., 2021) bespreekt het ook uitgebreid.

[14] Vlor, Algemene Raad.*Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'*, 24 maart 2022, p.4 en p.6

- De resultaten en de toetsvragen vallen onmiskenbaar onder de openbaarheid van bestuur. Het is immers de overheid die (via het steunpunt) de toetsen lanceert en de gegevens verwerkt (zie 3.1.2).

Het is het *cumulatieve effect* van die elementen dat de pedagogische vrijheid sterk onder druk zet. De Vlaamse toetsen kunnen sturend worden voor het curriculum, de didactische praktijk en de evaluatie. Bovendien kunnen de toetsen ook binnen de getoetste domeinen ertoe leiden dat onderwijs zich te eenzijdig zal richten op cognitieve prestaties die makkelijk te toetsen zijn. De Vlor waarschuwt er opnieuw voor dat die aansturing de rijkdom aan pedagogische projecten zal verarmen, terwijl die rijkdom een sterkte is van ons onderwijs.[15]

Ook wijst de Vlor erop dat er een toets zal afgenomen worden in het *vierde leerjaar van het lager onderwijs*. Dat creëert de facto een bijkomend focuspunt, wat een invloed zal hebben op hoe scholen pedagogisch aan de slag te gaan.[16] Het raakt aan de pedagogische vrijheid met ruimte voor scholen om via verschillende leerwegen met hun leerlingen de eindtermen als minimumdoelen te bereiken aan het einde van het basisonderwijs. Eigen aan het basisonderwijs is de ontwikkelingsgerichte werking in een leerlijn van 2,5 tot 12 jaar met zo weinig mogelijk breuklijnen.[17] De ambitie om op het einde van het basisonderwijs met alle leerlingen minstens dezelfde minimumdoelstellingen te bereiken, is daarbij het uitgangspunt.

Tot slot is een cruciale vraag of er voldoende aangepaste toetsen zullen zijn voor afwijkende (gelijkwaardig verklaarde vervangende) eindtermen met een duidelijk uitgewerkte validatieprocedure.

3.3.2 Ongewenste stap naar sturend kwaliteitskader

Als het Vlaams Parlement de Vlaamse toetsen decretaal verplicht voor alle scholen, dan worden stappen gezet naar een ander kwaliteitskader. Daarbij is de vraag of de Vlaamse toetsen proportioneel zijn in het geheel van de reeds bestaande kwaliteitsborgingssystemen en sturing vanuit de overheid.

- Er ontstaat een *dubbele vorm van sturing*, zowel via decretaal bepaalde minimumdoelen als via Vlaamse toetsen. De vraag is of dat grondwettelijk aanvaardbaar is. Indien het Vlaams Parlement wenst dat er meer aandacht moet gaan naar Nederlands en Wiskunde, dan moet dat via de eindtermen gebeuren en niet via de Vlaamse toetsen. Bijkomende sturing via toetsing raakt aan de professionele autonomie en verantwoordelijkheid van leraren en schoolteams om een eigen toetsbeleid te ontwikkelen in lijn met het eigen pedagogisch project en didactische keuzes. [18]
- *Leerwinstmeting* wordt ingeschreven als een van de doelen van de Vlaamse toetsen en als een van de elementen voor zowel interne als externe kwaliteitszorg (art. 4 en art. 10 van het voorontwerp van decreet). De toetsen zullen gebaseerd zijn op de eindtermen (zie memorie van toelichting). Dat betekent dat de overheid naast een absolute lat (de eindtermen) een bijkomende relatieve lat (gekoppeld aan vorige prestaties) voor scholen introduceert. Hun

[15] Vlor, Algemene Raad.*Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'*, 24 maart 2022, p.6

[16] De memorie van Toelichting (p.16) stelt dat scholen voor hun vierde leerjaar 'een feedbackrapport ontvangen met de resultaten van hun leerlingen volgens een aantal vaardigheidsniveaus en hoe die zich verhouden tot de resultaten van scholen met een gelijkaardig leerlingenpubliek'.

[17] Vlor, Raad Basisonderwijs. *Advies over de krachtlijnen voor een sterk basisonderwijs.* 16 september 2015.

[18] Autonomie is een van de vijf bouwstenen van het lerarenberoep. Die kwamen op participatieve wijze tot stand in het kader van het project 'De leraar op school en in de samenleving' van de Vlor.

maatschappelijke opdracht is dan niet meer uitsluitend gericht op het bereiken van eindtermen (als minimumdoelen). De Vlor wijst op het reële risico dat leerwinstmeting kan leiden tot een lagere lat voor scholen. Scholen met een laag aanvangsniveau kunnen met een hoge leerwinstscore eindigen, zelfs zonder het bereiken van de eindtermen (= minimumdoelen). De introductie van leerwinst als element in kwaliteitszorg van scholen houdt bijvoorbeeld het gevaar in dat het gehanteerd zal worden als een vergoelijking voor het niet bereiken van de eindtermen bij leerlingen met een laag aanvangsniveau. Het draagt op die manier helemaal niet bij tot een versterking van de kwaliteit, integendeel. Wat houden we dan nog over van de ambitie van het gelijke onderwijskansenbeleid om via compenserende financiering alle kinderen dezelfde optimale mogelijkheden te bieden om (minstens) de minimumdoelen te bereiken?

- Het meest vernieuwende aan de Vlaamse toetsen is dat er een datastroom zal komen van gegevens over alle leerlingen, gekoppeld aan schoolfactoren. Dat kan leiden tot een *te eenzijdige focus op het responsabiliseren van scholen* terwijl een school niet alles in de hand heeft, zoals het tekort aan leraren met een vereist bekwaamheidsbewijs. De oorzaken van de dalende leerresultaten, die nu uit peilingen en internationaal onderwijsonderzoek blijken, moeten dus ook op systeemniveau gezocht worden. De verantwoordelijkheid kan niet uitsluitend bij scholen liggen. Het is niet duidelijk wat er op het systeemniveau van het onderwijsbeleid met de resultaten van de Vlaamse toetsen zal gebeuren.

3.4 Alternatieven niet onderzocht

In relatie tot de vrijheid van onderwijs is tot slot ook de vraag belangrijk of deze Vlaamse toetsen noodzakelijk zijn, dan wel of er *geschikte alternatieven zijn die minder beperkend zijn*.

Er is echter niet onderzocht hoe er ingezet kan worden op de versterking van de bestaande gestandaardiseerde toetsen om de beoogde doelstellingen, het versterken en monitoren van onderwijskwaliteit, te realiseren. Er is daarentegen gekozen voor een alternatief dat zowel de ontwikkeling van een nieuwe grote toetsbatterij als leerwinstmeting beoogt. Dat vraagt op zijn beurt om een zeer uitgebreide itembank. Voor die itembank moet er ook rekening mee worden gehouden dat de principiële openbaarheid van bestuursdocumenten ook betrekking heeft op de toetsvragen (zie 3.1.2).

Het ruime budget dat aan dit grootschalige beleidsproject verbonden is, o.a. 13,49 miljoen euro voor het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs gedurende vijf jaar[19], is niet in verhouding tot de te verwachten impact op het beoogde doel om de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren. Dat is een belangrijke *efficiëntie-overweging* in een context waarin er vele andere noden zijn, maar ook mee te nemen in de afweging in welke mate de Vlaamse toetsen de vrijheid van onderwijs rechtmatig inperken.

Er worden op dit moment al gestandaardiseerde toetsen breed afgenomen die zowel scholen (mesoniveau) als het Vlaamse onderwijsbeleid (systeemniveau) informeren over de leerprestaties van leerlingen. Met de keuze voor de Vlaamse toetsen verdwijnen de peilingen als instrument voor kwaliteitsbewaking op systeemniveau. De haalbaarheidsstudie wees echter uit dat de Vlaamse toetsen die rol niet kunnen overnemen (Hemker e.a., 2021).

[19] Zie Nota aan de Vlaamse Regering betreft het voorontwerp van decreet Vlaamse toetsen in het onderwijs, p.8

4 Problematische uitwerking

De fundamentele bezwaren bij het voorontwerp van decreet worden versterkt door onduidelijkheden en bedenkingen bij de wenselijkheid en haalbaarheid van een aantal zaken die nu worden aangekondigd.

4.1 Beperkingen leerwinstmeting

De Vlor is zeer bezorgd over leerwinstmeting als een van de doelen van de Vlaamse toetsen (zie art. 4 en art. 10).

Het voorontwerp van decreet koppelt leerwinst aan de *externe kwaliteitszorg*. Dat betekent dat er gevolgen zijn voor scholen. Dan mag er geen enkele twijfel over bestaan dat de leerwinstmeting niet alleen betrouwbaar en valide is, maar ook fair en dat er geen risico is op ongewenste gevolgen als het gaat over de onderwijskwaliteit voor alle leerlingen. Met de voorziene timing kan hier pas meer duidelijkheid over zijn ten vroegste in 2026 voor het basisonderwijs en ten vroegste in 2028 voor het secundair onderwijs.

Concreet zijn er met de leerwinstmeting volgende problemen:

- Al uit de haalbaarheidsstudie bleek de *complexiteit* rond het meten van leerwinst. Het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs heeft ondertussen werk gemaakt van een technische nota (waarover de Vlor niet beschikt, zie 1.2.2). Die nota zou bevestigen dat leerwinst meten niet vanzelfsprekend is en er beperkingen aan verbonden zijn. In veel gevallen is betrouwbare leerwinstmeting zelfs maar voor een beperkte groep van de scholen mogelijk.
- Leerpsychologisch onderzoek toont dat een *leerproces dynamisch verloopt* en niet consecutief-lineair. Er kan dus niet vanuit gegaan worden dat wanneer iets is geleerd, dat zal worden vastgehouden. Leren is over het algemeen ongelijk, onstabiel en discontinu. Het leer- en ontwikkelingsritme, zeker bij jonge kinderen, is sterk verschillend en onregelmatig (Van Avermaet, 2015; Verheyden, 2010). Bij niet-lineaire leercurves geeft het verschil tussen twee meetmomenten geen correct beeld.
- Er kan slechts aan de technische voorwaarden voor het meten van leerwinst voldaan worden als de inhoudelijke basis van de toetsitems stabiel is over de leerjaren. Hier zit een knelpunt gezien de beleidsintenties om voor alle onderwijsniveaus *nieuwe eindtermen* te ontwikkelen (met bijzondere aandacht voor Nederlands en Wiskunde). De raad herhaalt het reële gevaar dat de implementatie van leerwinstmeting en -monitoring op gespannen voet kan komen te staan met de legitimiteit van de door het Vlaams Parlement goedgekeurde eindtermen.[20]
- De voorziene *meetmomenten tussen vierde en zesde leerjaar van het basisonderwijs laten niet toe om een uitspraak te doen over leerwinst op schoolniveau.* Ze geven slechts een partieel en onvolledig beeld van een traject van negen jaar waarbij elk jaar even belangrijk is.

4.2 Doelen op verschillende niveaus

Het is problematisch dat het voorontwerp van decreet nog steeds doelen op verschillende niveaus beschrijft (zie art. 4 en art. 10). Het gebruik van de Vlaamse toetsen wordt gesitueerd:

- op Vlaams niveau als bron van informatie over de onderwijskwaliteit;
- op schoolniveau als element van interne en externe kwaliteitszorg;

[20] Vlor, Algemene Raad. *Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'*, 24 maart 2022, p. 6-7

- op niveau van de leerlingengroep als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam;
- op leerlingniveau als één van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad rekening kan houden bij de evaluatie.

De Vlor heeft reeds meermaals opgeroepen om het doel van de Vlaamse toetsen eenduidig te formuleren, zodat het statuut en de finaliteit van de Vlaamse toetsen helder is, en daarbij te focussen op het ontwikkelingsgerichte karakter van de Vlaamse toetsen in relatie tot kwaliteitsontwikkeling op schoolniveau. waarbij high stakes elementen eruit gehouden worden.

Toch wordt het doel van de Vlaamse toetsen nog steeds gekoppeld aan de *externe kwaliteitszorg.* De memorie van toelichting benadrukt het belang ervan. Als het inderdaad zo is dat de inspectie informatie tekort heeft en dat de Vlaamse toetsen dit informatieprobleem oplossen, dan is de impact op de erkenning of financiering en subsidiëring van een school groot en zijn de toetsen high stakes. Ofwel is de informatie uit de Vlaamse toetsen eerder een detail, omdat de onderwijsinspectie veel meer doet dan naar deze toetsen kijken. Dan kan echter de vraag gesteld worden of het invoeren van deze Vlaamse toetsen een noodzakelijke aanvulling is, wat een van de vragen is om de vrijheid van onderwijs rechtmatig te kunnen inperken. Dat is een spanning.

Ook is er nog steeds sprake van het gebruik van de Vlaamse toetsen op *individueel leerlingniveau en niveau leerlingengroep*. Dat is niet wenselijk:

- Daar zijn andere toetsen voor nodig, die meer diagnostisch van aard zijn.
- De relatie die het voorontwerp van decreet legt tussen de toetsresultaten op niveau van de leerlingengroep en de kwaliteit van het pedagogisch-didactisch handelen is problematisch. Toetsprestaties zijn nooit terug te brengen tot het handelen van één leraar of vakgroep, zelfs vaak niet van één school. Ze zijn het resultaat van langdurige leerprocessen over verschillende schooljaren in een complex samenspel van verschillende factoren. Bovendien is het de school als geheel die verantwoordelijkheid draagt voor kwaliteitsvolle instructie.
- Het is een reëel risico dat de resultaten op het niveau van een leerlingengroep opgevraagd kunnen worden in het kader van openbaarheid van bestuur. De Vlor herhaalt dat het de school toekomt om de resultaten op leerlingniveau terug te koppelen naar de leraren voor wie ze relevant zijn.[21]
- Het is onduidelijk of de resultaten op leerlingniveau een voldoende hoge betrouwbaarheid, nauwkeurigheid en validiteit zullen kennen. In geen geval kunnen de toetsen bepalend zijn bij de oriëntering van het basis- naar het secundair onderwijs en van het secundair naar het hoger onderwijs. De toetsen mogen ook in geen geval certificeringstoetsen worden.

4.3 Leerlinggegevens onvoldoende beschermd

Dat het voorontwerp van decreet ernstige tekortkomingen bevat, blijkt ook uit het advies van de Vlaamse Toezichtcommissie (VTC).[22] Dat advies concludeert dat “het voorgelegde voorontwerp onvoldoende waarborgen zou kunnen bieden wat de bescherming van de persoonsgegevens van de betrokkenen betreft, op basis van het werken met niet-gepseudonimiseerde gegevens en de daarmee samenhangende mogelijkheid van het volgen van leerlingen op centraal niveau” (p.12).

[21] Vlor, Algemene Raad. *Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota ‘Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen’*, 24 maart 2022, p.8

[22] Vlaamse toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens. *Advies wetgeving VTC nr. 2022/083 van 15 februari 2022*.

Ook wijst de Vlor erop dat de VTC in zijn advies herhaaldelijk aangeeft dat bepaalde zaken onvoldoende zijn uitgewerkt of zelfs ontbreken in het voorontwerp van decreet.

4.4 Autonomie inspectie behouden

Artikel 15 bepaalt dat de onderwijsinspectie vervroegd *kan* doorlichten op grond van herhaaldelijk mindere prestaties op de Vlaamse toetsen of minder leerwinst. De Vlor vindt het niet wenselijk dat decretaal de mogelijkheid wordt voorzien om op basis van één parameter, namelijk de resultaten van de Vlaamse toetsen, tot een vervroegde doorlichting over te gaan. Gelet op artikel 14, oordeelt de onderwijsinspectie autonoom en via een eigen instrumentarium op welke manier ze rekening houdt met de resultaten van de Vlaamse toetsen en wanneer een vervroegde doorlichting nodig is.

4.5 Ernstige beperkingen bij volledig digitale afname

Voor de praktische organisatie van de toetsafname wordt in artikel 4 voorzien dat er een digitale toetsafname gebeurt, ook voor de leerlingen van het vierde leerjaar van de lagere school.

Sommige scholen zijn vandaag *onvoldoende uitgerust* voor een dergelijke digitale afname. Zo kregen basisscholen in het kader van de Digisprong enkel voor leerlingen van het vijfde en zesde leerjaar een digitaal toestel. Bovendien gaat het niet om recurrente middelen.[23]

Een digitale afname is ook niet voor alle leerlingen een goede manier om deel te nemen aan alle toetsen. De Vlor vreest dat hier *oneigenlijk de digitale vaardigheden getoetst* worden, wat de (gepercipieerde) validiteit van de toetsen onder druk zet. De manier waarop leerlingen toetsen afleggen en de manier waarop getoetst en beoordeeld wordt, mag niet te ver van de dagelijkse praktijk staan (Molenberghs e.a., 2022).

4.6 Taakbelasting schoolteams

Indien de Vlaamse toetsen worden ingevoerd, brengt dat een bijkomende administratieve, logistieke, organisatorische taakbelasting met zich mee voor schoolteams, zowel voor, tijdens als na de toetsafname.

Voor de Vlor is het evident dat die bijkomende taakbelasting gecompenseerd moet worden. Bijkomende opdrachten geven aan het personeel is niet wenselijk in een tijd waar het lerarentekort de werkdruk van het personeel aanzienlijk doet toenemen en de aantrekkelijkheid van het beroep in vraag wordt gesteld. Kwaliteitsvol onderwijs steunt in de eerste plaats op meer zuurstof voor personeelsleden.

4.7 Onduidelijkheid rond gevalideerde toetsen einde basisonderwijs

In het voorontwerp van decreet staat dat de Vlaamse Regering kan beslissen dat de verplichte afname van een gevalideerde toets voor ten minste drie leergebieden vervangen wordt door de verplichte deelname aan de Vlaamse toetsen (art. 4).

Dat is een te verregaande delegatie naar de Vlaamse Regering en moet via een decreet bepaald worden.

---

[23] Vlor, Algemene Raad. *Voorwaarden voor succesvolle ICT-integratie in onderwijs. Advies over de visienota 'Digisprong: van achterstand naar voorsprong'*, 21 januari 2021.

De Vlor pleit ervoor dat scholen een keuze hebben uit verschillende gestandaardiseerde toetsen, aansluitend bij het eigen pedagogisch project (zie 5). Maar indien de Vlaamse toetsen toch ingevoerd worden, mag er *in geen geval een dubbele verplichting* zijn. De Vlor vraagt dan om de verplichte deelname aan de gevalideerde toetsen einde basisonderwijs uit het Decreet basisonderwijs (art. 44ter) te schrappen.

4.8 Opletten met delegaties

Naar de Vlaamse Regering

Het voorontwerp van decreet bevat een aantal delegaties naar de Vlaamse Regering. Die mogen in geen geval essentiële zaken ontnemen van de decreetgever.

Concreet hebben deze delegaties betrekking op nadere regels voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen (art. 4 en art. 10), nadere regels voor de verwerking van de gegevens van leerlingen en het vastleggen van de leerlingenkenmerken die verwerkt worden (art. 5 en art. 11).

Naar het Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs

Het steunpunt maakt een selectie in de eindtermen binnen de vakken/leergebieden Nederlands en Wiskunde. In het kader van het legaliteitsbeginsel is het noodzakelijk dat de decreetgever daarvoor een kader uitwerkt waarbinnen het uitvoerende steunpunt die opdracht kan opnemen. Bijkomend moet de uiteindelijke selectie in de eindtermen bekrachtigd worden door de Vlaamse Regering.

5 Tot slot

De Vlor dringt erop aan dat het *grondig parlementair debat* waartoe hij al eerder opriep, nu echt van start gaat nu het voorontwerp van decreet voorligt. In dat debat is een grondige afweging nodig tussen wat nu decretaal is uitgewerkt en een kwaliteitsvol alternatief.

Als de primaire doelstelling is om onderwijskwaliteit te versterken, neem dan *andere beleidskeuzes in overweging*. Indien gewenst, kan de Vlor in een nieuw advies scenario's en aanbevelingen daarvoor formuleren.

Gestandaardiseerde toetsen kunnen, onder bepaalde voorwaarden, een meerwaarde zijn voor het onderwijs. De Vlor geeft daarbij de voorkeur aan een *rijke toetsenbank* met verschillende psychometrisch onderbouwde gestandaardiseerde toetsen waaruit scholen autonoom keuzes kunnen maken, rekening houdend met de eigen onderwijsaanpak, de eigen context en de specifieke informatiebehoefte voor de interne kwaliteitszorg. Daarbij moet *onderzocht worden welke voorwaarden daaraan gekoppeld moeten worden*. De raad pleit ervoor om *verder te bouwen op bestaande systemen* (zie 3.4) en na te gaan op welke manier de reeds bestaande gevalideerde toetsen einde basisonderwijs versterkt kunnen worden.[24] Voor het secundair onderwijs kan samen met de onderwijsverstrekkers en de pedagogische begeleidingsdiensten een gelijkaardige toolkit met gestandaardiseerde toetsen ontwikkeld worden zoals die voor het basisonderwijs.[25] De Vlor

[24] Vlor, Raad Basisonderwijs. *Gevalideerde toetsen einde basisonderwijs: hefboom voor kwaliteit? Advies over de randvoorwaarden voor gevalideerde toetsen als instrument voor interne kwaliteitszorg op schoolniveau*, 14 november 2018.

[25] Vlor, Algemene Raad. *Onderwijskwaliteit in breed perspectief. Advies over versterken van interne kwaliteitszorg en leerlingenevaluatie*, 20 december 2018.

vestigt er opnieuw de aandacht op dat bottom-up toetsontwikkeling minder kansen bevat voor de schending van de grondwettelijke vrijheid van onderwijs.[26]

Het doel van de gestandaardiseerde toetsen uit die toetsenbank moet uitsluitend gekoppeld worden aan *interne kwaliteitszorg* (zie 4.2). Om scholen ontwikkelingsgericht met gestandaardiseerde toetsen te laten werken, is het daarbij nodig om:

- het zeggenschap over de data bij schoolbesturen te leggen. Zo worden scholen bevestigd als eerste verantwoordelijke voor onderwijskwaliteit. Ze krijgen vertrouwen en worden via het referentiekader onderwijskwaliteit aan het stuur gezet om kwaliteitsvol onderwijs te realiseren. De inspectie kan de resultaten van de toetsen opvragen als voorbereidend document bij de doorlichting. Dat is ook de enige manier om rankings te vermijden (zie 3.1.2). Daarmee schaart de Vlor zich achter de piste die de haalbaarheidsstudie (Somers, 2021) aanreikt: rankings kunnen enkel vermeden worden indien de overheid niet beschikt over de resultaten van individuele scholen.[27]
- sterk in te zetten op de fundamenten die nodig zijn om scholen systematisch op een ontwikkelingsgerichte wijze met de resultaten van gestandaardiseerde toetsen aan de slag te laten gaan: voldoende tijd, ruimte en expertise. Daarbij is het nodig om in te zetten op het ondersteunen van deskundigheidsontwikkeling en het versterken van het beleidsvoerend vermogen.

Wat zeker ook voldoende aanwezig moet zijn, is een stevige *structurele procedure om de kwaliteit van eindtermen op systeemniveau te bewaken* (formulering, beheersingsniveau, haalbaarheid).[28] De eindtermen zijn immers een belangrijk kader voor scholen. De peilingen werden oorspronkelijk ontworpen om na te gaan of de eindtermen goed geformuleerd en haalbaar zijn. Die peilingen werden in 2021 voor de laatste keer afgenomen. De aandacht voor de kwaliteit van de eindtermen in de analyse van de resultaten van de peilingen geraakte al eerder ondergesneeuwd.

Leen Van Heurck
algemeen secretaris

Ann Verreth
voorzitter

[26] Vlor, Algemene Raad. *Nood aan debat over de gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven. Advies naar aanleiding van de haalbaarheidsstudie over centrale toetsen*, 23 september 2021, p.8

[27] Vlor, Algemene Raad. *Nood aan debat over de gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven. Advies naar aanleiding van de haalbaarheidsstudie over centrale toetsen*, 23 september 2021.

[28] Vlor, Algemene Raad. *Advies over de operationalisering van het begrip 'leerlingenpopulatie'*, 29 november 2018.

Bronnen

Amrein-Beardsley, A., & Holloway, J. (2017). *Value-added models (VAMs) for teacher evaluation and accountability: Commonsense assumptions.* Educational Policy, 33(3), 516-542.

Beleidsnota Onderwijs en vorming 2019-2024

Regeerakkoord van de Vlaamse Regering 2019-2024

Conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'

Conceptnota 'Aanpak eindtermen tweede en derde graad secundair onderwijs'.

De Man, L. & Denys, K. (2021). *Vlaamse toetsen. Waar vandaan en waar naartoe?* Brussel: Politeia.

Grondwettelijk Hof, Arrest nr. 82/2022 van 16 juni 2022.

Heij, K. (2022). *Toetsing en onderwijs: Hoe werken ze op elkaar in?* Powerpointpresentatie Vlor-seminarie Vlaamse toetsen op 9 maart 2022.

Hemker, B., Feskens, R. e.a. (2021). *Pedagogisch-psychometrische aspecten van centraal toetsen in Vlaanderen. Haalbaarheidsstudie – Perceel 1.* Departement Onderwijs en Vorming, Stichting Cito.

Molenberghs, G., Van Gasse, R., De Maeyer, S. & Vanhoof, J. (2022). *Feedbackgebruik uit centrale toetsen. Gebruikersonderzoek: diepte-interviews bij schoolleiders en leraren.*

Janssen, R., Vanhoof, J., Jonas Dockx, K. Aasaert, G. Vanlaar & Faddar, J. (2021). *Haalbaarheidsstudie gecentraliseerde proeven in Vlaanderen. Perceel 2: Organisatorisch luik.* Departement Onderwijs en Vorming, KU Leuven, Centrum voor Onderwijseffectiviteit & -evaluatie, Faculteit Psychologie en Pedagogische Wetenschappen, Universiteit Antwerpen, Onderzoeksgroep EduBROn, Faculteit Sociale Wetenschappen

Raad van State, afdeling Wetgeving. *Advies 61.069/1 van 13 april 2017 over een voorontwerp van decreet van de Vlaamse Gemeenschap 'betreffende het onderwijs XXVII'*

OECD (2012). *Learning beyond Fifteen: Ten Years after PISA,* OECD Publishing.

Ooghe, E. (2021). *Wat weten we over mogelijke gevolgen van de Vlaamse centrale toetsen?*

Penninckx, M. & Vanhoof, J. e.a. (2017). *Zicht op leerwinst. Scenario's voor gestandaardiseerde toetsen.* Leuven: Acco

Schram, F. (2022). *Openbaarheid van bestuur en examenresultaten*. Powerpointpresentatie Vlor-seminarie Vlaamse toetsen op 9 maart 2022.

Shewbridge, C. & Köster, F. (2021*). Promoting Education Decision Makers' Use of Evidence in Flanders*, Educational Research and Innovation, OECD Publishing, Paris.

Simons, M. (2022). *Vlaamse toetsen: achterwaarts de toekomst tegemoet?* Powerpointpresentatie Vlor-seminarie Vlaamse toetsen op 9 maart 2022.

Smith, W.C. (2016). *The Global Testing Culture. Shaping education policy, perceptions, and practice.* Oxford: Symposium Books

Somers, G. (2021). *Haalbaarheidsstudie naar de invoering van centrale toetsen in Vlaanderen: juridisch-technische aspecten (perceel 3).* Departement Onderwijs en Vorming, Consortium Timelex - Signpost -Televic - KU Leuven

Standaert, R. (2022). *Vlaamse toetsen: een comparatieve benadering.* Powerpointpresentatie Vlor-seminarie Vlaamse toetsen op 9 maart 2022.

Standaert, R (2014). *De becijferde school. Meetcultus en meetcultuur*. Leuven: Acco.

Steunpunt (2022). *Toetsen voor onderwijsontwikkeling. Krachtlijnen voor de centrale toetsen in Vlaanderen.* Steunpunt Centrale Toetsen in Onderwijs

Van Avermaet, P. (2015). Heterogeniteit en cohesie: het basisonderwijs legt sterke kaarten op tafel. In: Vlor (reds). *De basisschool als fundament voor ontwikkelen en leren. Een strategische verkenning van de missie en de troeven van het basisonderwijs in Vlaanderen.* Leuven: Acco.

Vanhoof, J., Goffin, E. e.a. (2021). *Kansen en bekommernissen bij centrale toetsen: echo's uit het Vlaamse onderwijsveld.* Tijdschrift voor Onderwijsrecht en Onderwijsbeleid (3), 169-181

Verheyden, L. (2010). *Achter de lijn. Vier empirische studies over ontluikende stelvaardigheid* (Ongepubliceerd proefschrift). KU Leuven, Leuven.

Vlaamse toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens. Advies wetgeving VTC nr. 2022/083 van 15 februari 2022.

Willems, K. (2022). *Centrale proeven.* Powerpointpresentatie Vlor-seminarie Vlaamse toetsen op 9 maart 2022.

Vlor-adviezen

Vlor, Raad Basisonderwijs. *Gevalideerde toetsen einde basisonderwijs: hefboom voor kwaliteit? Advies over de randvoorwaarden voor gevalideerde toetsen als instrument voor interne kwaliteitszorg op schoolniveau*, 14 november 2018.

Vlor, Algemene Raad. *Advies over de operationalisering van het begrip 'leerlingenpopulatie'*, 29 november 2018.

Vlor, Algemene Raad. *Onderwijskwaliteit in breed perspectief. Advies over versterken van interne kwaliteitszorg en leerlingenevaluatie*, 20 december 2018

Vlor, Algemene Raad. *Voorwaarden voor kwaliteitsvolle proeven in onderwijs. Advies over het beleidsvoornemen om gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven in te voeren*, 21 januari 2021.

Vlor, Algemene Raad. *Voorwaarden voor succesvolle ICT-integratie in onderwijs. Advies over de visienota 'Digisprong: van achterstand naar voorsprong'*, 21 januari 2021.

Vlor, Algemene Raad. *Nood aan debat over de gevalideerde, gestandaardiseerde en genormeerde proeven. Advies naar aanleiding van de haalbaarheidsstudie over centrale toetsen*, 23 september 2021.

Vlor, Algemene Raad. *Vlaamse toetsen: nog fundamentele knelpunten. Advies naar aanleiding van de conceptnota 'Onderwijskwaliteit verder monitoren via Vlaamse toetsen'*, 24 maart 2022.

Standpunt van GO! en GO! Ouders bij het VLOR-advies op het voorontwerp van decreet inzake de Vlaamse toetsen

GO! en GO! Ouders stemmen tegen het VLOR-advies over het voorontwerp van decreet over de Vlaamse toetsen. GO! en GO! Ouders kunnen zich niet vinden in de centrale boodschap van het advies die inhoudt dat de voorliggende ontwerpregelgeving rond de Vlaamse toetsen geen goede zaak is voor het onderwijs en de bredere samenleving. GO! en GO! Ouders gaan ook niet akkoord met het alternatief dat door de VLOR wordt geformuleerd, namelijk een databank met verschillende psychometrisch onderbouwde gestandaardiseerde toetsen waaruit scholen autonoom keuzes kunnen maken.

GO! en GO! Ouders staan ten volle achter de invoering van de Vlaamse toetsen als extern ontwikkelde en wetenschappelijk onderbouwde toetsen die op schoolniveau een beeld geven van de leeruitkomsten van de eigen leerlingen en die op centraal niveau een beeld hiervan geven voor alle Vlaamse scholen. Ze meten het bereik van de eindtermen en kunnen het meten van leerwinst of trends doorheen de tijd mogelijk maken. De toetsen zorgen voor een systematische en cyclische monitoring van leerlingprestaties voor Nederlands en wiskunde en leveren objectieve informatie voor maatregelen om de onderwijskwaliteit op school- en systeemniveau te versterken.

GO! en GO! Ouders gaan akkoord met het voorontwerp van decreet voor wat betreft het toepassingsgebied van de toetsen, in welke jaren van de leerloopbaan van de leerling ze worden afgenomen en voor welke leergebieden en vakken er toetsen zullen ontwikkeld worden. Ook verklaren GO! en GO! Ouders zich akkoord met de modaliteiten over het gebruik van de toetsen. De toetsen worden immers ingeschreven in het bestaande kwaliteitsdecreet.

GO! en GO! Ouders hebben wel nog een aantal aanbevelingen bij dit voorontwerp van decreet met het oog op een robuuste uitrol van de Vlaamse toetsen:

- Er moeten maatregelen komen rond de werkomstandigheden voor schoolteams om aan de slag te gaan met de Vlaamse toetsen. Mogelijke bijkomende taakbelasting moet opgevangen kunnen worden.
- GO! en GO! Ouders vragen om op termijn ook Vlaamse toetsen in te voeren voor andere vakken en leergebieden om curriculumvernauwing tegen te gaan.
- GO! en GO! Ouders vragen aandacht voor de technische en methodologische beleidsaanbevelingen m.b.t. het meten van leerprestaties en leerwinst zodat de rapportages zo betrouwbaar mogelijk kunnen gemaakt worden.
- GO! en GO! Ouders vragen om een doelgerichte communicatie die het gebruik van de resultaten in de vorm van rankings kan tegengaan.
- GO! en GO! Ouders vragen om de Raad van het GO! toe te voegen aan de opsomming van de actoren aan wie het bevoegde steunpunt of de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid de resultaten op individueel, maar gepseudonimiseerd niveau zullen bezorgen. Immers, krachtens het Bijzonder Decreet betreffende het Gemeenschapsonderwijs is de Raad, op voorstel van de afgevaardigd-bestuurder, bevoegd voor de interne kwaliteitszorg van het gemeenschapsonderwijs. Om deze bevoegdheid ten volle te kunnen uitoefenen heeft de Raad toegang nodig tot alle instrumenten en informatie die betrekking hebben op het kwaliteitsbeleid, hetgeen in het dossier van de Vlaamse Toetsen gaat om de resultaten op individueel, maar gepseudonimiseerd niveau.
- Het voorontwerp van decreet bepaalt dat de inspectie een doorlichting kan uitvoeren op grond van herhaaldelijk mindere prestaties op de Vlaamse toetsen of minder leerwinst. Voor GO! en GO! Ouders gaat het daarbij om een vervroegde of versnelde doorlichting op basis van het volledige R-OK en gebeurt dit enkel in geval van herhaaldelijk en significant mindere prestaties van een school op de Vlaamse toetsen en dit in vergelijking met andere vergelijkbare scholen.

PROVINCIAAL ONDERWIJS VLAANDEREN

STANDPUNT POV M.B.T. HET VLOR-ADVIES OP HET VOORONTWERP VAN DECREET INZAKE VLAAMSE TOETSEN

POV gaat niet akkoord met de centrale boodschap van het advies die inhoudt dat de voorliggende ontwerpregelgeving rond de Vlaamse toetsen geen goede zaak is voor het onderwijs en de bredere samenleving. Daarom brengt POV een tegenstem uit op het VLOR-advies over het voorontwerp van decreet over de Vlaamse toetsen. Daarnaast is POV ook niet akkoord met een databank met verschillende psychometrisch onderbouwde gestandaardiseerde toetsen waaruit scholen autonoom keuzes kunnen maken en die door de Vlor als alternatief worden geformuleerd.

POV ziet de Vlaamse toetsen als extern ontwikkelde en wetenschappelijke onderbouwde toetsen die een centraal beeld geven van de leeruitkomsten van leerlingen in alle Vlaamse scholen. Ze meten het bereik van de eindtermen en kunnen het meten van leerwinst of trends doorheen de tijd mogelijk maken. De toetsen zorgen voor een systematische en cyclische monitoring van leerlingprestaties voor Nederlands en wiskunde en leveren objectieve informatie op om er de kwaliteit van te versterken.

POV gaat akkoord met het voorontwerp van decreet voor wat betreft het toepassingsgebied van de toetsen, in welke jaren van de leerloopbaan van de leerling ze worden afgenomen en voor welke leergebieden en vakken er toetsen zullen ontwikkeld worden. Ook gaat POV akkoord met de modaliteiten over het gebruik van de toetsen. De toetsen worden ingeschreven in het bestaande kwaliteitsdecreet.

POV heeft wel nog een aantal aanbevelingen bij dit voorontwerp van decreet met het oog op een robuuste uitrol van de Vlaamse toetsen:

- Er moeten maatregelen komen rond de werkomstandigheden voor schoolteams om aan de slag te gaan met de Vlaamse toetsen. Extra ondersteuning voor de bijkomende taakbelasting door de Vlaamse Toetsen.
- Rond leerwinst vraagt POV om, binnen de door de Vlaamse Regering voorziene timing tot uitrol van de Vlaamse toetsen, werk te maken van het realiseren van de technische voorwaarden voor het meten van leerwinst, en dit alvorens de Vlaamse toetsen in te voeren.
- POV vraagt een doelgerichte communicatie zodat het gebruik van de resultaten in de vorm van rankings absoluut vermeden wordt.

VOORONTWERP VAN DECREET VAN 28 OKTOBER 2022

Vlaamse Regering

Voorontwerp van decreet over de Vlaamse toetsen in het onderwijs

Op voorstel van de Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Hoofdstuk 1. Inleidende bepaling

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Hoofdstuk 2. Wijzigingen van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997

Art. 2. In artikel 3 van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° er wordt een punt 7°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"7°bis bevoegd steunpunt: het universitair steunpunt dat erkend en gesubsidieerd wordt voor de ontwikkeling van de Vlaamse toetsen volgens het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 1999 houdende de regeling van de procedure en de voorwaarden van erkenning en subsidiëring van de universitaire steunpunten;";

2° er wordt een punt 14°quater ingevoegd, dat luidt als volgt:

"14°quater feedbackrapport: een rapport met de resultaten op de Vlaamse toetsen op het schoolniveau, het niveau van de leerlingengroep of het leerlingniveau;";

3° er wordt een punt 31°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"31°bis leerwinst: de verandering in de leerprestaties tussen twee metingen bij dezelfde leerlingen op dezelfde meetschaal. Leerwinst kan verwijzen naar diverse niveaus: het Vlaamse niveau, het schoolniveau en het leerlingniveau;";

4° er wordt een punt 56°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"56°bis Vlaamse toetsen: gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde, net- en koepeloverschrijdende toetsen die worden afgenomen in bepaalde leerjaren van het basisonderwijs in alle scholen over een selectie van eindtermen;".

Art. 3. In artikel 37, §3, van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt het punt 5° vervangen door wat volgt:

" 5° afspraken in verband met huiswerk, agenda's, rapporten en leerlingenevaluatie, met inbegrip van de wijze waarop bij de leerlingenevaluatie de klassenraad al dan niet rekening houdt met de resultaten van de Vlaamse toetsen, onverminderd de bepalingen van artikel 44quater, §2, 4°.".

Art. 4. In hoofdstuk V van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt een afdeling 2ter ingevoegd, die luidt als volgt:

"Afdeling 2ter. Vlaamse toetsen".

"Art. 44quater. §1. Op het einde van het vierde jaar gewoon lager onderwijs, vanaf het schooljaar 2023-2024, en op het einde van het gewoon lager onderwijs, vanaf het schooljaar 2025-2026, nemen alle leerlingen, met uitzondering van de anderstalige nieuwkomers en de leerlingen met een individueel aangepast curriculum, deel aan de Vlaamse toetsen.

In afwijking van het eerste lid kan de school beslissen om anderstalige nieuwkomers en leerlingen met een individueel aangepast curriculum te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

Een school voor buitengewoon lager onderwijs kan beslissen haar leerlingen te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De Vlaamse overheid stelt de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking van de scholen die ze digitaal en op basis van instructies bij hun leerlingen afnemen. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen omvatten een selectie van eindtermen van het leergebied wiskunde en het leergebied Nederlands. De Vlaamse toetsen houden rekening met zowel de eindtermen als de gelijkwaardig verklaarde vervangende eindtermen.

De deelname aan de Vlaamse toetsen aan het einde van het gewoon lager onderwijs vanaf het schooljaar 2025-2026 vervangt de verplichte afname in het gewoon lager onderwijs van een gevalideerde toets voor ten minste drie leergebieden als vermeld in artikel 44ter.

§2. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren door het bereiken van de eindtermen en de leerwinst te meten op onderstaande niveaus.

De resultaten van de Vlaamse toetsen worden op de volgende wijze gebruikt:

1° op Vlaams niveau als bron van informatie over de onderwijskwaliteit, meer bepaald de mate waarin de eindtermen bereikt worden, de mate waarin leerwinst gegenereerd wordt en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau;

2° op schoolniveau als element van interne en externe kwaliteitszorg:

- als één van de elementen in de interne kwaliteitszorg van de school. De school en het schoolbestuur zullen daartoe een eigen feedbackrapport met gecontextualiseerde resultaten op een beveiligde manier kunnen consulteren;

- als één van de elementen in de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten, zoals geregeld in artikel 15, §1 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs;

- als één van de elementen in de werking van de onderwijsinspectie, meer bepaald de doorlichtingen zoals vermeld in artikel 36 tot en met artikel 42 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs.

3° op niveau van de leerlingengroep als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam;

4° op leerlingniveau als één van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad rekening kan houden bij de evaluatie. De resultaten op leerlingniveau worden niet als enige criterium voor de evaluatie gebruikt.

§3. Leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen gedurende het schooljaar waarin de Vlaamse toetsen worden afgenomen, hebben recht op behoud en gebruik van die aanpassingen en leermiddelen als ze de Vlaamse toetsen afleggen.”.

Art. 5. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44quinquies ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 44quinquies. §1. Door de toepassing van paragraaf 44quater, worden de volgende gegevens verwerkt door de scholen, de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt:

1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen: naam, voornaam en identificatiecode van de leerling;
2° de individuele toetsresultaten: het antwoord op elke toetsvraag en de daarop gebaseerde totaalscores van de leerling;
3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens. Het gaat minstens over de volgende leerlingenkenmerken:
    - demografische gegevens waaronder minstens geboortejaar, geslacht;
    - onderwijskansarmoede-indicatoren waaronder minstens opleidingsniveau van de moeder, thuistaal, schooltoelage, trekkende bevolking, thuisloos;
    - schoolloopbaangegevens waaronder minstens voorafgaande schoolloopbaan, individueel aangepast curriculum, anderstalige nieuwkomer, vrijstelling, gemotiveerd verslag, gebruik van hulpmiddelen, administratieve groep, leerlingengroep Nederlands, leerlingengroep wiskunde, en
    - indicatoren van cultureel kapitaal waaronder minstens aantal boeken thuis;
4° de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven;
5° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek waaronder de loggegevens over de toetsafname en de antwoorden op een leerlingenvragenlijst.

De scholen ontvangen en verwerken die gegevens van de leerlingen die bij hen zijn ingeschreven. De bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt ontvangen en verwerken die bovenvermelde gegevens van alle leerlingen.

De gegevens worden gedurende maximaal tien jaar bewaard op het dataplatform. De gegevens in de registratiemodule worden gedurende maximaal 8 maanden bewaard. De gegevens in het toetsplatform worden gedurende maximaal 6 maanden bewaard. De gegevens in de feedbackmodule worden gedurende maximaal 12 maanden bewaard. Na afloop van deze bewaartermijnen worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd. Voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek worden de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard. De gepseudonimiseerde persoonsgegevens kunnen onder contractuele voorwaarden doorgegeven worden met het oog op wetenschappelijk onderzoek.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en legt de leerlingenkenmerken die verwerkt worden vast.

§2. De Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt treden, ieder voor zijn of haar bevoegdheid, op als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van de persoonsgegevens, vermeld in paragraaf 1. Het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde is verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerkingen van de persoonsgegevens, overeenkomstig artikel 31, §1, eerste lid, 5°.

De scholen, de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt verwerken de persoonsgegevens om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op hen rust en bepalen, ieder binnen zijn of haar bevoegdheidssfeer, op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden.

De verwerkingsverantwoordelijken verduidelijken in een privacyverklaring welke verwerkingen er gebeuren. Zij nemen met het oog op transparantie en de garantie van de rechten van betrokkenen in hun communicatie met de betrokkenen een verwijzing op naar de vindplaats van hun respectieve privacyverklaring. De verwerkingsverantwoordelijken nemen de nodige maatregelen om de juistheid van de persoonsgegevens te garanderen.

De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.”.

Art. 6. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44sexies ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 44sexies. Het bevoegde steunpunt of de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid bezorgen de resultaten op schoolniveau jaarlijks aan de onderwijsinspectie, aan de betrokken pedagogische begeleidingsdienst en aan de Raad van het Gemeenschapsonderwijs. De gegevens van de individuele leerlingen worden daarbij niet opgenomen.

In afwijking op de algemene regeling in het bestuursdecreet inzake openbaarheid, delen de leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de pedagogische begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de schoolbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, vermeld in artikel 44quater, §1, de resultaten niet mee aan derden.

In afwijking met het vorige lid mag een school de eigen schoolresultaten wel bezorgen aan derden die de school begeleiden. Deze begeleidende instantie mag op haar beurt de resultaten niet meedelen aan derden.

De leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de bevoegde begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de schoolbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, zijn daartoe gehouden tot het beroepsgeheim. Bij overtreding wordt artikel 458 van het Strafwetboek van toepassing.

Het is verboden om de resultaten van een school publiek te maken.

De niet-naleving van het verbod op openbaarmaking door de school is een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie in de zin van artikel 51, §1 van dit decreet.

De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen, vermeld in paragraaf 44quater, §1, geven geen aanleiding tot de rangschikking van scholen.

Art. 7. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44septies ingevoegd, dat luidt als volgt:

"De Vlaamse Regering zal een evaluatie doorvoeren die minstens uit volgende onderdelen zal bestaan:

1° een procesevaluatie onmiddellijk na de testafname in 2023 in het 4de jaar bij een representatieve steekproef van scholen;
2° onmiddellijk na de eerste toetsafname een procesevaluatie van de eerste toetsafname;
3° uiterlijk in 2029 een evaluatie van de mate waarin de Vlaamse toetsen de doelstellingen, vermeld in artikel 44quater, §2, hebben helpen bereiken en van de andere effecten die ze hebben teweeggebracht.".

Hoofdstuk 3. Wijzigingen van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010

Art. 8. In artikel 3 van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° er wordt een punt 9°/0 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"9°/0 bevoegd steunpunt: het universitair steunpunt dat erkend en gesubsidieerd wordt voor de ontwikkeling van de Vlaamse toetsen volgens het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 1999 houdende de regeling van de procedure en de voorwaarden van erkenning en subsidiëring van de universitaire steunpunten;";

2° er wordt een punt 14/0/0 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"14/0/0 feedbackrapport: een rapport met de resultaten op de Vlaamse toetsen op het schoolniveau, het niveau van de leerlingengroep of het leerlingniveau;";

3° er wordt een punt 17°/5 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"17°/5 leerwinst: de verandering in de leerprestaties tussen twee metingen bij dezelfde leerlingen op dezelfde meetschaal. Leerwinst kan verwijzen naar diverse niveaus: het Vlaamse niveau, het schoolniveau, en het leerlingniveau;";

4° er wordt een punt 46°/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"46°/1 Vlaamse toetsen: gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde, net- en koepeloverschrijdende toetsen die worden afgenomen in bepaalde leerjaren van het secundair onderwijs in alle scholen en centra over een selectie van eindtermen;".

Art. 9. In artikel 112, eerste lid, 9°, a), van dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt een punt 1)/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"1)/1 de mate waarin de klassenraad, onverminderd bepalingen van artikel 115/8, §2, 4°, bij de leerlingenevaluatie al dan niet rekening houdt met de resultaten van de Vlaamse toetsen;".

Art. 10. In deel III, titel 2, van dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt een hoofdstuk 3/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Hoofdstuk 3/1. Vlaamse toetsen".

"Art. 115/8. §1. In het voltijds gewoon secundair onderwijs en in het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4 nemen de volgende leerlingen deel aan de Vlaamse toetsen:

1° leerlingen in het tweede leerjaar van de eerste graad: vanaf het schooljaar 2023-2024;
2° leerlingen in het tweede leerjaar van de derde graad: vanaf het schooljaar 2026-2027.

In afwijking van het eerste lid zijn de leerlingen met een individueel aangepast curriculum vrijgesteld van deelname aan de Vlaamse toetsen, behalve wanneer de school beslist om ze toch te laten deelnemen.

In afwijking van het eerste lid kan de klassenraad beslissen tot een gemotiveerde vrijstelling van deelname aan de Vlaamse toetsen van de leerlingen die zijn ingeschreven in opleidingsvorm 4 van het buitengewoon onderwijs.

Een school voor buitengewoon secundair onderwijs kan beslissen haar leerlingen van de opleidingsvormen 1, 2 en 3 wel te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De Vlaamse overheid stelt de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking van de scholen en de centra die ze digitaal en op basis van instructies bij hun leerlingen afnemen. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen, omvatten een selectie van de eindtermen, vermeld in artikel 139, die van toepassing zijn in de A-stroom of de B-stroom van de eerste graad of in de finaliteit van de derde graad, naargelang van het geval.

De selectie van de eindtermen, vermeld in het vierde lid, wordt gemaakt uit minstens de volgende sleutelcompetenties: competenties in het Nederlands; wiskundige competenties uit de competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie, en leercompetenties. De Vlaamse toetsen houden rekening met zowel de eindtermen als de gelijkwaardig verklaarde vervangende eindtermen.

§2. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren door het bereiken van de eindtermen, vermeld in artikel 139, en de leerwinst te meten op onderstaande niveaus.

De resultaten van de Vlaamse toetsen worden op de volgende wijze gebruikt:

1° op Vlaams niveau als bron van informatie over de onderwijskwaliteit, meer bepaald de mate waarin de eindtermen bereikt worden en de mate waarin leerwinst gegenereerd wordt en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau;

2° op niveau van de school of het centrum als element van interne en externe kwaliteitszorg:

- als één van de elementen in de interne kwaliteitszorg van de school of het centrum. De school of het centrum, en het school- of centrumbestuur zullen daartoe haar eigen feedbackrapport met gecontextualiseerde resultaten op een beveiligde manier kunnen consulteren;

- als één van de elementen in de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten, zoals geregeld in artikel 15, §1 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs;.

- als één van de elementen in de werking van de onderwijsinspectie, meer bepaald de doorlichtingen zoals vermeld in artikel 36 tot en met artikel 42 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs;

3° op niveau van de leerlingengroep als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam;

4° op leerlingniveau als één van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad al dan niet rekening kan houden bij de evaluatie. De resultaten op leerlingniveau worden niet als enige criterium voor de evaluatie gebruikt.

§3. Leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen, gedurende het schooljaar waarin de Vlaamse toetsen worden afgenomen, hebben recht op behoud en gebruik van die aanpassingen en leermiddelen als ze die Vlaamse toetsen afleggen.”.

Art. 11. In dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/9 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 115/9. §1. Door de toepassing van artikel 115/8, worden de volgende gegevens verwerkt door de scholen, de centra, de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt:

1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen: naam, voornaam en identificatiecode van de leerling;

2° de individuele toetsresultaten: het antwoord op elke toetsvraag en de daarop gebaseerde totaalscores van de leerling;
3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens. Het gaat minstens over de volgende leerlingenkenmerken:
- demografische gegevens waaronder minstens geboortejaar, geslacht;
- onderwijskansarmoede-indicatoren waaronder minstens opleidingsniveau van de moeder, thuistaal, schooltoelage, trekkende bevolking, thuisloos;
- schoolloopbaangegevens waaronder minstens voorafgaande schoolloopbaan, individueel aangepast curriculum, anderstalige nieuwkomer, vrijstelling, gemotiveerd verslag, gebruik van hulpmiddelen, administratieve groep, leerlingengroep Nederlands, leerlingengroep wiskunde, en
- indicatoren van cultureel kapitaal waaronder minstens aantal boeken thuis;

4° de kenmerken van de school of het centrum waar de leerling is ingeschreven;
5° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek waaronder de loggegevens over de toetsafname en de antwoorden op een leerlingenvragenlijst.

De scholen en centra ontvangen en verwerken die gegevens van de leerlingen die bij hen zijn ingeschreven. De bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt ontvangen en verwerken die bovenvermelde gegevens van alle leerlingen.

De gegevens worden gedurende maximaal tien jaar bewaard op het dataplatform. De gegevens in de registratiemodule worden gedurende maximaal 8 maanden bewaard. De gegevens in het toetsplatform worden gedurende maximaal 6 maanden bewaard. De gegevens in de feedbackmodule worden gedurende maximaal 12 maanden bewaard. Na afloop van deze bewaartermijn worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd. Voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek worden de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard. De gepseudonimiseerde persoonsgegevens kunnen onder contractuele voorwaarden doorgegeven worden met het oog op wetenschappelijk onderzoek.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en legt de leerlingenkenmerken die verwerkt worden vast.

§2. De Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt treden, ieder voor zijn of haar bevoegdheid, op als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van de persoonsgegevens, vermeld in paragraaf 1. Het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde is verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerkingen van de persoonsgegevens overeenkomstig artikel 123/6, eerste lid, 5°.

De scholen, de centra, de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt verwerken de persoonsgegevens om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op hen rust en bepalen, ieder binnen zijn of haar bevoegdheidssfeer, op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden.

De verwerkingsverantwoordelijken verduidelijken in een privacyverklaring welke verwerkingen er gebeuren. Zij nemen met het oog op transparantie en de garantie van de rechten van betrokkenen in hun communicatie met de betrokkenen een verwijzing op naar de vindplaats van hun respectieve privacyverklaring. De verwerkingsverantwoordelijken nemen de nodige maatregelen om de juistheid van de persoonsgegevens te garanderen.

De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.”.

Art. 12. In dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/10 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 115/10. Het bevoegde steunpunt of de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid bezorgen de resultaten op school- of centrumniveau jaarlijks aan de onderwijsinspectie, aan de betrokken pedagogische begeleidingsdienst en aan de Raad van het Gemeenschapsonderwijs. De gegevens van de individuele leerlingen worden daarbij niet opgenomen.

In afwijking op de algemene regeling in het bestuursdecreet inzake openbaarheid, delen de leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen en de centra, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de pedagogische begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de school- en centrumbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, de resultaten niet mee aan derden.

In afwijking met het vorige lid mag een school de eigen schoolresultaten wel bezorgen aan derden die de school begeleiden. Deze begeleidende instantie mag op haar beurt de resultaten niet meedelen aan derden."

De leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de bevoegde begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de schoolbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, zijn daartoe gehouden tot het beroepsgeheim. Bij overtreding wordt artikel 458 van het Strafwetboek van toepassing.

Het is verboden de resultaten van een school of centrum publiek te maken.

De niet-naleving van het verbod op openbaarmaking is een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie in de zin van artikel 7 van de codex.

De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen geven geen aanleiding tot de rangschikking van scholen of centra.

Art. 13. In dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/11 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 115/11. De Vlaamse Regering zal een evaluatie doorvoeren die minstens uit volgende onderdelen zal bestaan:

1° een procesevaluatie onmiddellijk na de testafname in 2023 in het tweede leerjaar van de eerste graad bij een representatieve steekproef van scholen;

2° onmiddellijk na de eerste toetsafname een procesevaluatie van de eerste toetsafname;
3° uiterlijk in 2029 een evaluatie van de mate waarin de Vlaamse toetsen de doelstellingen vermeld in artikel 115/8, §2, hebben helpen bereiken en van de andere effecten die ze hebben teweeggebracht. ".

Hoofdstuk 4. Wijzigingen van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs

Art. 14. In het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt artikel 38, §4, 1° vervangen door:

"1° een reeks vooraf vastgestelde en meegedeelde gegevens met betrekking tot de instelling, waaronder de resultaten op de Vlaamse toetsen indien van toepassing. Die gegevens zijn te relateren aan elementen in het referentiekader onderwijskwaliteit of het referentiekader CLB-kwaliteit, vermeld in artikel 4, §2, eerste en tweede lid.".

Art. 15. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij decreet van 8 juli 2022, wordt aan artikel 38, §4 en derde lid toegevoegd, dat luidt als volgt:

"3° De inspectie kan een doorlichting uitvoeren op grond van herhaaldelijk mindere prestaties op de Vlaamse toetsen of minder leerwinst.".

Hoofdstuk 5. Inwerkingtreding

Art. 16. Dit decreet treedt in werking op 1 april 2023.

Brussel, ... (datum).

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand,

Ben WEYTS

ADVIES VAN DE RAAD VAN STATE

RAAD VAN STATE
afdeling Wetgeving

advies 72.476/1
van 31 januari 2023

over

een voorontwerp van decreet ‘over de Vlaamse toetsen in het onderwijs’

Op 4 november 2022 is de Raad van State, afdeling Wetgeving, door de Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand verzocht binnen een termijn van dertig dagen een advies te verstrekken over een voorontwerp van decreet ‘over de Vlaamse toetsen in het onderwijs’.

Het voorontwerp is door de eerste kamer onderzocht op 19 januari 2023. De kamer was samengesteld uit Marnix VAN DAMME, kamervoorzitter, Chantal BAMPS en Wouter PAS, staatsraden, Michel TISON en Johan PUT, assessoren, en Wim GEURTS, griffier.

Het verslag is uitgebracht door Brecht STEEN, eerste auditeur-afdelingshoofd.

Het advies, waarvan de tekst hierna volgt, is gegeven op 31 januari 2023.

*

1. Met toepassing van artikel 84, § 3, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973, heeft de afdeling Wetgeving zich toegespitst op het onderzoek van de bevoegdheid van de steller van de handeling, van de rechtsgrond,[1] alsmede van de vraag of aan de te vervullen vormvereisten is voldaan.

*

STREKKING VAN HET VOORONTWERP VAN DECREET

2. Het om advies voorgelegde voorontwerp van decreet beoogt in het basis- en secundair onderwijs een aantal centrale toetsen in te voeren die tot doel hebben de kwaliteit van het onderwijs te monitoren en te versterken en die in het voorontwerp als "Vlaamse toetsen" worden omschreven.[2]

Daartoe wordt, enerzijds, een afdeling 2*ter* ingevoegd in hoofdstuk V van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, dat de artikelen 44*quater* tot 44*septies* omvat (artikelen 4 tot 7 van het voorontwerp) en wordt, anderzijds, een hoofdstuk 3/1 ingevoegd in deel III, titel 2, van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, dat de artikelen 115/8 tot 115/11 omvat (artikelen 10 tot 13 van het voorontwerp). Tevens worden een aantal andere bepalingen in beide decretale teksten aangepast om de ontworpen wijzigingen met betrekking tot de Vlaamse toetsen verder te implementeren (artikelen 2, 3, 8 en 9 van het voorontwerp).

Daarnaast wordt artikel 38, § 4, van het decreet van 8 mei 2009 'betreffende de kwaliteit van het onderwijs' gewijzigd om de onderwijsinspectie toe te laten om, bij het bepalen van de frequentie en de intensiteit van de doorlichting van een onderwijsinstelling, rekening te houden met de resultaten van de Vlaamse toetsen (artikelen 14 en 15 van het voorontwerp).

Het is de bedoeling om de ontworpen regeling op 1 april 2023 in werking te laten treden (artikel 16 van het voorontwerp).[3]

3. Aan de Vlaamse toetsen ligt de bedoeling ten grondslag van het versterken en monitoren van de onderwijskwaliteit door het bereiken van de eindtermen en het meten van de leerwinst op het niveau van de leerling, het niveau van de leerlingengroep en van de school, en op het Vlaamse niveau (ontworpen artikel 44*quater*, § 2, eerste lid, van het decreet basisonderwijs, artikel 4 van het voorontwerp; ontworpen artikel 115/8, § 2, eerste lid, van de Codex Secundair onderwijs, artikel 10 van het voorontwerp).

---

[1] Aangezien het gaat om een voorontwerp van decreet wordt onder "rechtsgrond" de overeenstemming met de hogere rechtsnormen verstaan.

[2] Zie de ontworpen artikelen 3, 56°*bis*, van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 (artikel 2, 4°, van het voorontwerp, en 3, 46°/1, van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010 (artikel 8, 4°, van het voorontwerp).

[3] Volgens de gemachtigde zullen de Vlaamse toetsen voor het eerst afgenomen worden in het schooljaar 2023-24, maar moet de inwerkingtreding op 1 april 2023 toelaten om de nodige stappen te zetten om de toetsen te ontwikkelen.

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door een universitair steunpunt dat daartoe door de Vlaamse Regering zal worden erkend en gesubsidieerd. De onderwijsverstrekkers worden hierbij betrokken en kunnen de Vlaamse toetsen aanvullen met eigen items in functie van het eigen kwaliteitszorgsysteem. De toetsen omvatten in het basisonderwijs een selectie van eindtermen in welbepaalde leergebieden (wiskunde en Nederlands) of – in het secundair onderwijs – een selectie van eindtermen op basis van bepaalde sleutelcompetenties. De Vlaamse toetsen houden ook rekening met de als gelijkwaardig verklaarde vervangende eindtermen. De toetsen worden ter beschikking van de scholen gesteld (ontworpen artikel 44*quater*, § 1, vierde en vijfde lid, van het decreet basisonderwijs, artikel 4 van het voorontwerp; ontworpen artikel 115/8, § 1, vijfde, zesde en zevende lid, van de Codex Secundair Onderwijs, artikel 10 van het voorontwerp).

De Vlaamse toetsen worden georganiseerd op vier vaste tijdstippen in de schoolloopbaan in het gewoon lager en gewoon secundair onderwijs alsook in opleidingsvorm 4 van het buitengewoon secundair onderwijs. Alle leerlingen in die onderwijsniveaus zijn verplicht om aan de testen deel te nemen, met uitzondering van leerlingen met een individueel aangepast curriculum en – in het basisonderwijs – de anderstalige nieuwkomers. De klassenraad kan onder bepaalde voorwaarden beslissen dat een leerling die is ingeschreven in het buitengewoon secundair onderwijs opleidingsvorm 4 van deelname aan de toetsen is vrijgesteld. De school kan evenwel beslissen om leerlingen die een individueel aangepast curriculum volgen en anderstalige nieuwkomers toch te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen. Ook scholen voor buitengewoon onderwijs kunnen ervoor opteren dat hun leerlingen, die bij decreet niet verplicht zijn deel te nemen aan de Vlaamse toetsen, toch te doen deelnemen aan de Vlaamse toetsen (ontworpen artikel 44*quater*, § 1, eerste tot derde lid, van het decreet basisonderwijs, artikel 4 van het voorontwerp; ontworpen artikel 115/8, § 1, eerste tot vierde lid, van de Codex Secundair Onderwijs, artikel 10 van het voorontwerp).

Op Vlaams niveau worden de resultaten van de Vlaamse toetsen gebruikt als bron van informatie over de onderwijskwaliteit en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau, terwijl op schoolniveau de resultaten worden gebruikt als element van interne kwaliteitszorg en als element van de externe kwaliteitszorg door de pedagogische begeleidingsdienst en de onderwijsinspectie. Op het niveau van de leerlingengroep worden de resultaten van de Vlaamse toetsen gebruikt als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam. Op leerlingenniveau maken de resultaten één van de elementen uit waarmee rekening kan worden gehouden bij de evaluatie. In het kader van de externe kwaliteitszorg op schoolniveau wordt uitdrukkelijk bepaald dat de onderwijsinspectie de resultaten enkel kan gebruiken als element bij de doorlichtingen, en dat op leerlingenniveau de resultaten slechts één van de mogelijke elementen zijn waarmee wordt rekening gehouden door de klassenraad bij de evaluatie en dat bovendien die resultaten niet als het enige criterium voor de evaluatie kunnen worden gebruikt (ontworpen artikel 44*quater*, § 2, tweede lid, van het decreet basisonderwijs, artikel 4 van het voorontwerp; ontworpen artikel 115/8, § 2, tweede lid, van de Codex Secundair Onderwijs, artikel 10 van het voorontwerp).

De leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen hebben ook recht om die waarborgen te gebruiken bij het afleggen van de Vlaamse toetsen (ontworpen artikel 44*quater*, § 3, van het decreet basisonderwijs, artikel 4 van het voorontwerp; ontworpen artikel 115/8, § 3, van de Codex Secundair Onderwijs, artikel 10 van het voorontwerp).

Aan de leerlingen en hun wettelijke vertegenwoordigers wordt het recht verleend op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in de eigen toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert (ontworpen artikel 44*quinquies*, § 2, vierde lid, van het decreet basisonderwijs, artikel 5 van het voorontwerp; ontworpen artikel 115/9, § 2, vierde lid, van de Codex Secundair Onderwijs, artikel 11 van het voorontwerp).

Op schoolniveau worden de resultaten door het steunpunt of de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid jaarlijks aan de onderwijsinspectie, aan de betrokken pedagogische begeleidingsdienst en aan de Raad van het Gemeenschapsonderwijs bezorgd. Er wordt uitdrukkelijk bepaald dat die resultaten geen aanleiding mogen geven tot een rangschikking van scholen. Daartoe wordt voorzien in een verbod om de gegevens op schoolniveau, in afwijking van de algemene openbaarheidsregels die zijn opgenomen in het bestuursdecreet van 7 december 2018, mee te delen aan derden, behalve aan derden die de school begeleiden. Dit verbod wordt gekoppeld aan een geheimhoudingsplicht waarop de bepaling van artikel 458 van het Strafwetboek inzake het beroepsgeheim van toepassing is. In hoofde van de school wordt openbaarmaking bovendien beschouwd als een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie (ontworpen artikel 44*sexies* van het decreet basisonderwijs, artikel 6 van het voorontwerp; ontworpen artikel 115/10 van de Codex Secundair Onderwijs, artikel 12 van het voorontwerp).

De Vlaamse Regering wordt opgedragen om een evaluatie van de ontworpen regeling uit te voeren die minstens betrekking moet hebben op de onderdelen vermeld in respectievelijk het ontworpen artikel 44*septies* van het decreet basisonderwijs (artikel 7 van het voorontwerp) en het ontworpen artikel 115/11 van de Codex Secundair Onderwijs (artikel 13 van het voorontwerp).

VORMVEREISTEN

4. De ontworpen artikelen 44*quinquies* van het decreet basisonderwijs en 115/9 van de Codex Secundair Onderwijs (respectievelijk artikelen 5 en 11 van het voorontwerp) hebben betrekking op de verwerking van persoonsgegevens van leerlingen die hebben deelgenomen aan de Vlaamse toetsen.

Artikel 36, lid 4, van verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 ‘betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG’ (AVG), gelezen in samenhang met artikel 57, lid 1, c), en overweging 96 van die verordening, voorziet in een verplichting om de toezichthoudende

autoriteit te raadplegen bij het opstellen van een voorstel voor een door een nationaal parlement vast te stellen wetgevingsmaatregel of een daarop gebaseerde regelgevingsmaatregel in verband met verwerking.

De aan de afdeling Wetgeving meegedeelde documenten doen ervan blijken dat over het voorontwerp van decreet op 6 september 2022 advies nr. 2022/083 werd uitgebracht door de Vlaamse Toezichtcommissie voor de verwerking van persoonsgegevens. In dat verband dient er evenwel op gewezen te worden dat, gelet op hetgeen is uiteengezet in advies 66.033/1/AV van 3 juni 2019,[4] een advies van de Vlaamse Toezichtcommissie op zich niet volstaat om aan het betrokken vormvoorschrift te voldoen en dat ook nog om een advies van de Gegevensbeschermingsautoriteit moet worden verzocht.[5]

Indien de aan de Raad van State voorgelegde tekst ten gevolge van het inwinnen van het voornoemde advies nog wijzigingen zou ondergaan,[6] moeten de gewijzigde of toegevoegde bepalingen, ter inachtneming van het voorschrift van artikel 3, § 1, eerste lid, van de gecoördineerde wetten op de Raad van State, alsnog aan de afdeling Wetgeving worden voorgelegd.

ALGEMENE OPMERKINGEN

5.1. De verplichte organisatie van Vlaamse toetsen door bepaalde schoolbesturen verplicht deze laatste om in hun evaluatie gebruik te maken van toetsen en raakt derhalve aan de actieve vrijheid van onderwijs. Dit betekent evenwel niet noodzakelijk dat zulks zonder meer een schending van de onderwijsvrijheid zou inhouden.

Volgens de vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, laatst in herinnering gebracht in het zogeheten onderwijsdoelenarrest van 16 juni 2022,[7] kunnen de contouren van de vrijheid van onderwijs als volgt worden geschetst.

De door artikel 24, § 1, van de Grondwet gewaarborgde onderwijsvrijheid waarborgt het recht tot oprichting van scholen die al dan niet zijn geënt op een bepaalde confessionele of niet-confessionele levensbeschouwing. Zij impliceert voor privépersonen eveneens de mogelijkheid om – zonder voorafgaande toestemming en onder voorbehoud van de inachtneming van de fundamentele rechten en vrijheden – naar eigen inzicht onderwijs in te richten en te laten verstrekken, zowel naar de vorm als naar de inhoud, bijvoorbeeld door scholen

[4] Adv.RvS 66.033/1/AV van 3 juni 2019 over een ontwerp dat heeft geleid tot het besluit van de Vlaamse Regering van 7 juni 2019 'tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 10 december 2010 tot uitvoering van het decreet betreffende de private arbeidsbemiddeling, wat betreft de invoering van een registratieverplichting voor sportmakelaars', opmerkingen 5.1 tot 5.4.

[5] De gegevensbeschermingsautoriteit is belast met het toezicht op de naleving van de "algemene" regels inzake de verwerking van persoonsgegevens, met inbegrip van de algemene regels die de federale overheid ter uitvoering van de AVG heeft vastgesteld. Daaronder valt ook de bevoegdheid om, wat die regels betreft, advies te geven teneinde te voldoen aan de voormelde adviesverplichting.

[6] Namelijk andere wijzigingen dan diegene waarvan in dit advies melding wordt gemaakt, of wijzigingen die ertoe strekken tegemoet te komen aan hetgeen in dit advies wordt opgemerkt.

[7] GwH 16 juni 2022, nr. 82/2022, B.12.1-B.13.2.

op te richten die hun eigenheid vinden in bepaalde pedagogische of onderwijskundige opvattingen.

De hiervoor gedefinieerde onderwijsvrijheid impliceert, wil ze niet louter theoretisch zijn, dat de inrichtende machten die niet rechtstreeks afhangen van de gemeenschap onder bepaalde voorwaarden aanspraak kunnen maken op subsidiëring vanwege de gemeenschap. Het recht op subsidiëring wordt beperkt, enerzijds, door de mogelijkheid voor de gemeenschap om de subsidies te verbinden aan vereisten die te maken hebben met het algemeen belang, onder andere die van een kwaliteitsonderwijs, de inachtneming van normen in verband met de schoolbevolking en de gelijke toegang tot het onderwijs en, anderzijds, door de noodzaak om de beschikbare financiële middelen te verdelen onder de verschillende opdrachten van de gemeenschap. De vrijheid van onderwijs kent bijgevolg beperkingen en verhindert op zich niet dat de decreetgever voorwaarden van financiering en subsidiëring oplegt die de uitoefening van die vrijheid beperken.

De vrijheid van onderwijs moet worden geïnterpreteerd in die zin dat zij rekening houdt met het hogere belang van het kind en zijn grondrecht op onderwijs. Artikel 24, § 3, van de Grondwet waarborgt het recht van iedereen om onderwijs te krijgen "met eerbiediging van de fundamentele rechten en vrijheden", terwijl artikel 24, § 4, van de Grondwet herinnert aan het beginsel van gelijkheid tussen alle leerlingen en studenten. Het recht op onderwijs van het kind kan de vrijheid van de onderwijsinstellingen op het vlak van het onderwijs dat zij wensen te verstrekken aan het aan de leerplicht onderworpen kind, beperken.

De vrijheid van onderwijs belet aldus in beginsel niet dat de bevoegde wetgever, teneinde de kwaliteit en de gelijkwaardigheid te verzekeren van het verplichte onderwijs of van het onderwijs dat met overheidsmiddelen wordt verstrekt, maatregelen neemt die op de onderwijsinstellingen in het algemeen van toepassing zijn, ongeacht de eigenheid van het door hen verstrekte onderwijs. De wenselijkheid en de keuze van die maatregelen zijn zaak van de bevoegde wetgever, te dezen de decreetgever die, met toepassing van artikel 24, § 5, van de Grondwet, de inrichting, erkenning en subsidiëring van het onderwijs te regelen heeft en daarvoor de beleidsverantwoordelijkheid draagt.

Het komt het Grondwettelijk Hof en bijgevolg ook de afdeling Wetgeving van de Raad van State, niet toe te oordelen of de bestreden bepalingen wenselijk zijn. Het komt deze instanties wel toe te oordelen of de verplichtingen die worden opgelegd met de aan hen voorgelegde bepalingen, de pedagogische vrijheid, die vervat is in de vrijheid van onderwijs, zoals gewaarborgd door artikel 24, § 1, van de Grondwet, al dan niet op een onevenredige wijze aantasten. De concrete beperkingen die door de genomen maatregelen aan de vrijheid van onderwijs worden gesteld, dienen adequaat en evenredig te zijn ten aanzien van de door de decreetgever nagestreefde doelstellingen.

5.2. In de huidige stand van de decreetgeving voorziet artikel 44*ter* van het decreet basisonderwijs reeds in een systeem van een verplichte afname van gevalideerde toetsen op het einde van het gewoon lager onderwijs met het oog de bewaking van de interne kwaliteitszorg.

Vergeleken met de gevalideerde toetsen, waarvan de Vlaamse toetsen vanaf het schooljaar 2025-2026 in de plaats komen, houden de Vlaamse toetsen ruimere verplichtingen in voor de onderwijsinstellingen. Er worden immers niet enkel verplichtingen opgelegd aan onderwijsinstellingen van het basisonderwijs, maar ook aan instellingen in het secundair onderwijs. Het gaat ook niet meer louter om een toetsing in een welbepaald leerjaar, maar over twee toetsen in het lager onderwijs en twee toetsen in het secundair onderwijs. Voorts spelen de toetsen niet enkel een rol in de interne kwaliteitszorg op schoolniveau, maar ook in de externe kwaliteitszorg op schoolniveau en kunnen de resultaten ervan ook worden aangewend op Vlaams niveau, op niveau van de leerlingengroep en op leerlingenniveau, waarbij de klassenraad met de resultaten rekening kan houden bij de evaluatie. De inhoud van de toetsen wordt grotendeels centraal bepaald, net zoals de selectie van de getoetste "eindtermen" in de, naargelang het geval, bij decreet bepaalde leergebieden of sleutelcompetenties.

Op zichzelf genomen maakt de grotere impact die de regeling heeft op de vrijheid van onderwijs nog geen schending uit van de onderwijsvrijheid. Wel moet worden nagegaan of de regeling zoals ze *in concreto* voorligt de vrijheid van onderwijs al dan niet op een onevenredige wijze aantast. Daarbij dienen de concrete beperkingen die door de genomen maatregelen aan de vrijheid van onderwijs worden gesteld, adequaat en evenredig te zijn ten aanzien van de door de decreetgever nagestreefde doelstellingen.

5.3. Net zoals het geval was met de gevalideerde toetsten streeft de ontworpen regeling een wettige doelstelling na die bestaat uit het versterken en het monitoren van de onderwijskwaliteit en het meten van de leerwinst (ontworpen artikel 44*quater*, § 2, eerste lid, van het decreet basisonderwijs, artikel 4 van het voorontwerp; ontworpen 115/8, § 2, eerste lid, van de Codex Secundair Onderwijs, artikel 10 van het voorontwerp). Op basis van hetgeen in de memorie van toelichting bij het voorontwerp wordt uiteengezet over de redenen die ten grondslag liggen aan de vooropgezette doelstelling en over de gegevens die zulks kunnen staven, komt het de afdeling Wetgeving voor dat de keuze voor centrale toetsen in de zin van het voorontwerp niet kennelijk onredelijk is en dat dergelijke toetsen een adequaat instrument kunnen uitmaken om de beoogde doelstelling te realiseren.

Een andere vraag is of de ontworpen maatregelen ook evenredig zijn in het licht van de ermee nagestreefde doelstelling en erdoor niet de essentie van de onderwijsvrijheid in het gedrang kan worden gebracht. Het is immers de bedoeling om de Vlaamse toetsen centraal te laten ontwikkelen door het bevoegde steunpunt, terwijl de thema's waarover de toetsen zullen worden afgenomen en de tijdstippen waarop dat dient te gebeuren in het voorontwerp van decreet worden bepaald. Bovendien worden sommige leerlingengroepen (en dus onderwijsinstellingen) verplicht om aan de Vlaamse toetsen deel te nemen. Er moet evenwel worden vastgesteld dat het ontworpen systeem van toetsen slechts betrekking heeft op een beperkt onderdeel van de opgelegde onderwijsdoelen of sleutelcompetenties en dat de klassenraden in beginsel over een ruime autonomie zullen blijven beschikken op het vlak van de evaluatie. De resultaten van de Vlaamse toetsen zullen bovendien geen rechtstreekse impact hebben op de erkenning en, in

voorkomend geval, de subsidiëring of financiering van de scholen.[8] Op de resultaten rust ook nog een geheimhoudingsplicht zodat de onderwijsinstellingen niet door externen onder druk dreigen komen te staan om, tegen hun wil in, hun eigen onderwijskundige visie en aanpak te wijzigen.

Uit wat voorafgaat lijkt te kunnen worden afgeleid dat de ontworpen regeling niet onevenredig is in het licht van de ermee nagestreefde doelstelling.

Evenmin lijkt de vrijheid van onderwijs in het gedrang te kunnen komen doordat schoolbesturen als gevolg van het voorontwerp van decreet over onvoldoende ruimte zouden kunnen beschikken om de doelstellingen van het eigen pedagogisch project te realiseren. Zo zou, rekening houdend met wat het Grondwettelijk Hof in het reeds genoemde onderwijsdoelenarrest van 16 juni 2022 heeft overwogen,[9] de overheid weliswaar geen evaluatiesysteem kunnen invoeren dat onvoldoende ruimte laat voor het realiseren van de doelstellingen van het pedagogisch project op het vlak van de evaluatie. Doordat de Vlaamse toetsen evenwel slechts op vier momenten in de onderwijscarrière moeten worden afgenomen, de leerinhouden waarvoor toetsen worden georganiseerd beperkt zijn, de klassenraad vrij is om al dan niet met het resultaat van de toetsen rekening te houden en zich er zelfs niet uitsluitend mag op baseren, en de resultaten van de toetsen slechts indirect via het gebruikelijke traject van doorlichting tot het eventuele verlies van een erkenning kunnen leiden, lijkt de ontworpen regeling het voor de onderwijsverstrekkers niet onmogelijk te maken om de doelstellingen van het eigen pedagogisch project te realiseren.

6.1. De ontworpen artikelen 44*sexies*, tweede en vierde lid, van het decreet basisonderwijs (artikel 6 van het voorontwerp), en 115/10, tweede en vierde lid, van de Codex Secundair Onderwijs (artikel 12 van het voorontwerp), houden voor de erin genoemde personen die zijn betrokken bij het afnemen van de Vlaamse toetsen het verbod in om de resultaten ervan mee te delen aan derden, welk verbod strafrechtelijk kan worden gesanctioneerd met toepassing van artikel 458 van het Strafwetboek. In de mate de desbetreffende personen onderworpen zijn aan de regeling inzake openbaarheid van bestuur die is vervat in de artikelen II.26 en volgende van het bestuursdecreet van 7 december 2018, komen de voornoemde bepalingen van het voorontwerp neer op een afwijking van de openbaarheidsregeling zoals die is vervat in het bestuursdecreet en op een beperking van het recht op openbaarheid van bestuur.

6.2. Door in artikel 32 van de Grondwet te bepalen dat elk bestuursdocument in de regel openbaar is, heeft de grondwetgever het recht op openbaarheid van de bestuursdocumenten ingeschreven als een grondrecht. Uitzonderingen op het beginsel van de openbaarheid van de bestuursdocumenten zijn slechts mogelijk onder de voorwaarden vastgesteld bij de wet, het

[8] Zo bevestigde de gemachtigde dat de resultaten op de Vlaamse toetsen slechts een informatiebron zullen vormen en weliswaar zullen kunnen leiden tot een versnelde doorlichting, maar dat de resultaten op zichzelf nooit een reden kunnen zijn voor een negatieve doorlichting of een intrekking van de erkenning.

[9] GwH 16 juni 2022, nr. 82/2022, B.21.9.

decreet of de ordonnantie. Dergelijke uitzonderingen moeten kunnen worden verantwoord en beperkend worden geïnterpreteerd.[10]

Door het mogelijk te maken dat een wetgever kan bepalen in welke gevallen en onder welke voorwaarden kan worden afgeweken van het beginsel van de administratieve transparantie heeft de grondwetgever niet uitgesloten dat de toegang tot bepaalde documenten aan voorwaarden wordt gekoppeld of wordt beperkt, voor zover die beperkingen redelijk verantwoord zijn en geen onevenredige gevolgen met zich meebrengen.[11] In dat opzicht dient te worden onderstreept dat de administratieve transparantie bijdraagt tot het daadwerkelijke karakter van de uitoefening van het recht van beroep van de bestuurden voor de Raad van State of voor de justitiële gerechten.[12]

Wanneer de grondwetgever artikel 32 van de Grondwet heeft aangenomen, is onderstreept geworden dat de uitzonderingen op dat recht in beginsel per geval een onderzoek van de verschillende aanwezige belangen vereisen: "telkens [moet] *in concreto* het belang van de openbaarmaking (…) worden afgewogen tegen het belang beschermd door een uitzonderingsgrond".[13-14]

Aldus heeft de grondwetgever niet uitgesloten dat de toegang tot bepaalde documenten afhankelijk zou worden gemaakt van het bewijs van een bijzonder belang,[15] voor zover de wetgever of de decreetgever die voorwaarde niet als een algemene en absolute uitzondering invoert.[16] Een absolute uitsluiting van alle stukken die een bepaalde overheid ontvangt of produceert in het kader van haar activiteiten ter uitvoering van een bepaalde wettelijke opdracht staat op gespannen voet met artikel 32 van de Grondwet, dat van de openbaarheid van bestuursdocumenten de regel heeft gemaakt en vereist dat uitzonderingen daarop strikt worden geïnterpreteerd en geval per geval worden gerechtvaardigd zodat het beginsel van de administratieve transparantie niet wordt uitgehold.[17]

Het invoeren van een algemene en absolute uitzondering voor een bepaald soort bestuursdocumenten creëert bovendien een verschil in behandeling tussen de personen die willen kennisnemen van de bedoelde documenten, die automatisch van het recht op openbaarheid zijn uitgesloten, en de personen die willen kennisnemen van andere bestuursdocumenten en die op de bij de artikelen II.26 en volgende van het bestuursdecreet ingevoerde procedure beroep kunnen doen. Dergelijk verschil in behandeling kan alleen een toetsing aan de artikelen 10 en 11 van de Grondwet, in samenhang gelezen met artikel 32 van de Grondwet, doorstaan wanneer het berust

[10] Vaste rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, zie bv. GwH 19 december 2013, nr. 169/2013, B.16.2 en GwH 29 november 2018, nr. 167/2018, B.7.1-B.7.2, alwaar telkens verwezen wordt naar *Parl.St.* Senaat 1991-92, nr. 100-49/2°, 9.

[11] GwH 19 december 2013, nr. 169/2013, B.16.3; GwH 29 november 2018, nr. 167/2018, B.7.3.

[12] Zie de verwijzingen in de vorige voetnoot.

[13] *Parl.St.* Kamer 1992-93, nr. 839/1, p. 5.

[14] GwH 19 december 2013, nr. 169/2013, B.21.1; GwH 29 november 2018, nr. 167/2018, B.7.4.

[15] GwH 25 maart 1997, nr. 17/97, B.2.3.

[16] *Ibid.*, B.5.2.

[17] GwH 29 november 2018, nr. 167/2018, B.12.2.

op een objectief criterium en redelijk verantwoord is. Het gelijkheidsbeginsel is geschonden wanneer vaststaat dat geen redelijk verband van evenredigheid bestaat tussen de aangewende middelen en het nagestreefde doel.[18]

Het Grondwettelijk Hof heeft in het verleden al aangenomen dat door een algemene en absolute uitzondering in te voeren op het recht op administratieve transparantie voor een bepaald soort bestuursdocumenten, de decreetgever een maatregel heeft genomen die niet evenredig is met het nagestreefde doel.[19] Het feit dat de wetgever niet kon aantonen dat de bestaande uitzonderingsgronden niet volstonden om de door de wetgever met het openbaarheidsverbod nagestreefde doelstelling te bereiken, werd hierbij uitdrukkelijk in overweging genomen.[20]

6.3. In de memorie van toelichting bij het voorontwerp wordt de keuze om al wie de resultaten kent van de Vlaamse toetsen te onderwerpen aan de regels van het beroepsgeheim op een uitgebreide wijze verantwoord (zie in dat verband ook de opmerking onder randnummer 11). Uit die verantwoording blijkt onder meer dat het onttrekken aan de openbaarheid van de betrokken resultaten tot doel heeft te vermijden dat rangschikkingen van scholen zouden worden opgesteld, worden de verschillende belangen afgewogen en wordt de gekozen werkwijze onderbouwd met wetenschappelijke gegevens. De memorie van toelichting doet er ook van blijken dat de bestaande uitsluitingsgronden niet volstaan om een dergelijke rangschikking te voorkomen. Aldus lijkt de beperking van de openbaarheid die uit de ontworpen regeling voortvloeit, redelijk te kunnen worden verantwoord.

De vraag blijft evenwel of de ontworpen beperking van de openbaarheid geen onevenredige gevolgen met zich meebrengt.

Hoewel het niet zo duidelijk blijkt uit de tekst van het voorontwerp, valt uit de memorie van toelichting af te leiden dat het de bedoeling is dat enkel de resultaten “op schoolniveau” niet mogen worden meegedeeld. Alle andere resultaten kunnen met toepassing van de openbaarheidsregeling openbaar worden gemaakt. Bovendien hebben de rechtstreeks betrokkenen, met name de schoolbesturen en de begeleidingsdiensten wel degelijk kennis van de resultaten op schoolniveau. Dat neemt niet weg dat bepaalde personen die een belang hebben bij het verzamelen van de nodige kennis over de onderwijskwaliteit van een bepaalde onderwijsinstelling, zoals bijvoorbeeld leden van de ouder-, school- of pedagogische raad, leden van een gemeenteraad of individuele ouders die vragen hebben over de kwaliteit van de school waarin hun kinderen zijn ingeschreven, geen toegang hebben tot de resultaten op schoolniveau, ook al hebben zij niet de bedoeling een rangschikking op te stellen. Aldus lijkt een absoluut verbod van mededeling van de resultaten onvoldoende rekening te houden met die belangen. Een regeling die toelaat dat in bepaalde gevallen, met name wanneer de betrokkene een bijzonder belang kan aantonen, sommige personen toch inzage kunnen krijgen in de resultaten op schoolniveau zou meer in overeenstemming zijn met artikel 32 van de Grondwet.

---

[18] GwH 19 december 2013, nr. 169/2013, B.18; GwH 29 november 2018, nr. 167/2018, B.10.2.

[19] GwH 19 december 2013, nr. 169/2013, B.21.3 en B.26.4; GwH 29 november 2018, nr. 167/2018, B.14.

[20] Zie o.m. GwH 19 december 2013, nr. 169/2013, B.21.2 en B.26.2; 29 november 2018, nr. 167/2018, B.13.1-B.13.4.

ONDERZOEK VAN DE TEKST

Artikel 3

7. Aan het einde van het ontworpen artikel 37, § 3, 5°, van het decreet basisonderwijs, moet worden geschreven "…, onverminderd de bepalingen van artikel 44*quater*, § 2, tweede lid, 4°;".

Artikel 5

8. In de inleidende zin van het eerste lid van het ontworpen artikel 44*quinquies*, § 1, van het decreet basisonderwijs, wordt verkeerdelijk verwezen naar "paragraaf 44*quater*". Er dient immers melding te worden gemaakt van "artikel 44*quater*". Ook in het ontworpen artikel 44*sexies*, zevende lid, van het decreet basisonderwijs (artikel 6 van het voorontwerp) moet worden verwezen naar "artikel 44*quater*, § 1," in plaats van naar "paragraaf 44*quater*, § 1,".

Voorts lijken in de inleidende zin van het ontworpen artikel 44*quinquies*, § 1, eerste lid, van het decreet basisonderwijs, de woorden "[d]oor de toepassing van" te moeten worden vervangen door de woorden "[v]oor de toepassing van". Dat lijkt ook het geval te zijn in de inleidende zin van het ontworpen artikel 115/9, § 1, eerste lid, van de Codex secundair Onderwijs (artikel 11 van het voorontwerp).

9. Overeenkomstig het ontworpen artikel 44*quinquies*, § 1, eerste lid, 3°, van het decreet basisonderwijs, behoren tot de te verwerken gegevens "de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens", waarbij het "minstens" dient te gaan over een aantal uitdrukkelijk in die bepaling opgesomde leerlingenkenmerken. Op die wijze worden niet alle te verwerken leerlingenkenmerken door de decreetgever zelf vastgesteld en kan de lijst van te verwerken leerlingenkenmerken naar aanleiding van de concrete verwerking worden aangevuld, mits deze kenmerken uiteraard "nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens". Dergelijke werkwijze dreigt evenwel op gespannen voet te komen met het formeel legaliteitsbeginsel zoals dit voortvloeit uit artikel 22 van de Grondwet. Het bepalen van de in aanmerking te nemen leerlingenkenmerken kan worden beschouwd als betrekking hebbende op een essentieel element van de verwerking van persoonsgegevens en heeft meer in het bijzonder betrekking op de vaststelling van de categorieën van te verwerken gegevens. Om die reden zouden de in aanmerking te nemen leerlingenkenmerken door de decreetgever zelf op een meer afgebakende manier moeten worden weergegeven, dan wel zou de decreetgever in meer strikte criteria moeten voorzien met toepassing waarvan de te verwerken leerlingenkenmerken kunnen worden vastgesteld. Een opsomming van "minimaal" in aanmerking te nemen leerlingenkenmerken en een te algemene verwijzing naar de noodzaak van "een juiste interpretatie van de gegevens" doen geen afbreuk aan die conclusie. Deze laatste geldt trouwens ook voor het ontworpen artikel 115/9, § 1, eerste lid, 3°, van de Codex Secundair Onderwijs (artikel 11 van het voorontwerp).

10. In het ontworpen artikel 44*quinquies*, § 1, derde lid, van het decreet basisonderwijs, wordt bepaald dat "[v]oor wetenschappelijk onderzoek en statistiek (…) de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard [worden]".

Gepseudonimiseerde gegevens blijven onder de toepassing van de AVG vallen en mogen langer worden bewaard dan noodzakelijk is voor het oorspronkelijk verwerkingsdoeleinde. In artikel 89, lid 1, van de AVG, worden onder meer het wetenschappelijk onderzoek en de archivering vermeld als gevallen waarin voor een pseudonimisering van persoonsgegevens kan worden geopteerd. In voorkomend geval moeten dan wel de passende technische en organisatorische maatregelen worden genomen om de privacy van de betrokken personen te waarborgen. Indien bovendien de betrokken gegevens niet langer relevantie vertonen voor het wetenschappelijk onderzoek of nuttig worden geacht met het oog op archivering, zullen deze – mede in het licht van het in artikel 89, lid 1, van de AVG, vermelde beginsel van gegevensminimalisatie – moeten kunnen worden geanonimiseerd of vernietigd.

In die zin rijst de vraag of de "onbeperkte" bewaring waarin het ontworpen artikel 44*quinquies*, § 1, derde lid, van het decreet basisonderwijs, ten aanzien van de betrokken gegevens voorziet, niet in te absolute bewoordingen is gesteld en of voor de ontworpen zin niet beter een aangepaste redactie wordt overwogen, bijvoorbeeld "Zolang doeleinden van wetenschappelijk onderzoek en statistiek daartoe nopen, worden de gegevens gepseudonimiseerd bewaard" in plaats van "Voor wetenschappelijk onderzoek en statistiek worden de gegevens onbeperkt gepseudonimiseerd bewaard". De redactie van het ontworpen artikel 115/9, § 1, derde lid, van de Codex Secundair Onderwijs (artikel 11 van het voorontwerp), moet dan op dezelfde wijze worden aangepast.

Artikel 6

11. In het ontworpen artikel 44*sexies*, vierde lid, van het decreet basisonderwijs, wordt bepaald dat de erin opgesomde personen gehouden zijn tot het beroepsgeheim en dat bij overtreding artikel 458 van het Strafwetboek van toepassing is. In de memorie van toelichting wordt wat dat betreft vermeld dat "[i]n het ontwerp van decreet is gekozen voor een decretale geheimhoudingsplicht die ook een uitzondering is op de openbaarheid (artikel II.34, 1° van het Bestuursdecreet)" en dat "[i]nbreuken op het verbod op openbaarmaking worden aangezien als een schending van het beroepsgeheim". Daarbij wordt in de memorie van toelichting de nadruk gelegd op de bedoeling om met de ontworpen bepaling een specifieke geheimhoudingsplicht in te voeren ten aanzien van eenieder die kennis heeft van de resultaten van de betrokken toetsen en dat er op die wijze wordt afgeweken van de principiële openbaarheid van die toetsen.

Indien het effectief de bedoeling is om dergelijke specifieke geheimhoudingsplicht in te voeren die qua omvang en inhoud verschilt van wat traditioneel onder het beroepsgeheim wordt verstaan, zou die bedoeling duidelijker in de tekst van het voorontwerp tot uitdrukking moeten worden gebracht door een specifieke vorm van geheimhouding in het ontworpen artikel 44*sexies*, vierde lid, van het decreet basisonderwijs, in te schrijven en zou de schending ervan strafbaar moeten worden gesteld met aangepaste straffen waarvan dan eveneens in de ontworpen bepaling melding zou moeten worden gemaakt.

Op die manier kan dan de verwijzing naar artikel 458 van het Strafwetboek worden weggelaten in het ontworpen artikel 44*sexies*, vierde lid, van het decreet basisonderwijs. De precieze draagwijdte van de betrokken verwijzing is nu trouwens onduidelijk, in die zin dat de vraag rijst of aan die verwijzing uitsluitend de bedoeling ten grondslag ligt om aan de toepassing van de algemene strafbaarstelling van het beroepsgeheim, zoals vervat in artikel 458 van het Strafwetboek, te herinneren ten aanzien van de personen die worden opgesomd in de ontworpen bepaling, dan wel of het de bedoeling is om de toepassing van de voornoemde bepaling van het Strafwetboek uit te breiden tot personen die niet reeds onder de toepassing ervan vallen.[21] In het eerste geval is de verwijzing naar artikel 458 van het Strafwetboek overbodig, in het tweede geval zou zij een bevoegdheidsprobleem kunnen doen rijzen, ermee rekening houdend dat het in beginsel niet aan de decreetgever staat om de voorwaarden en straffen van artikel 458 van het Strafwetboek te wijzigen.[22]

Bovendien rijst de vraag of het toepasselijk verklaren van het beroepsgeheim wel een gepaste werkwijze uitmaakt, nu een groot deel van de betrokken personen *in se* niet gebonden is door het beroepsgeheim en dat zulks enkel voor het betrokken aspect van de regeling wel het geval zou zijn. De personen in kwestie zullen trouwens bij het uitoefenen van andere onderdelen van hun taken allicht met evenzeer gevoelige gegevens in aanraking komen.

Uit wat voorafgaat volgt dat het bepaalde in het ontworpen artikel 44*sexies*, vierde lid, van het decreet basisonderwijs, in verband met het beroepsgeheim en de overtreding ervan, aan een bijkomend onderzoek dient te worden onderworpen. Dezelfde conclusie geldt voor het ontworpen artikel 115/10, vierde lid, van de Codex Secundair Onderwijs (artikel 12 van het voorontwerp).

Artikel 9

12. De inleidende zin van artikel 9 van het voorontwerp, moet worden aangepast als volgt: “In artikel 112, eerste lid, van dezelfde Codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt onder 9°, a), een punt 1)/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:”.[23]

[21] Vraag is bijvoorbeeld of alle personen die in het ontworpen artikel 44*sexies*, vierde lid, van het decreet basisonderwijs, aan het beroepsgeheim worden onderworpen, geacht kunnen worden een noodzakelijke vertrouwensfunctie uit te oefenen, hetgeen een van de noodzakelijke voorwaarden is opdat van een beroepsgeheim in de zin van artikel 458 van het Strafwetboek sprake kan zijn. Zie hierover onder meer A-S. VERSWEYVELT, J. PUT, T. OPGENHAFFEN en I. VAN DER STRAETE, *Beroepsgeheim en hulpverlening*, Brugge, Die Keure, 2018, 55 e.v.

[22] Zie o.m. adv.RvS 59.399/1 en 59.400/1 van 24 juni 2016 over een wetsvoorstel ‘tot wijziging van de Organieke wet van 8 juli 1976 betreffende de openbare centra voor maatschappelijk welzijn om de strijd tegen terroristische misdrijven te bevorderen’ (59.399/1) en amendementen erop (59.400/1), *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1687/3, p. 4, opmerking 3.1; adv.RvS 60.253/3 van 18 november 2016 over een wetsvoorstel ‘betreffende het casusoverleg tussen dragers van een beroepsgeheim’, *Parl.St.* Kamer 2015-16, nr. 54-1910/2, p. 4, opmerking 3, voetnoot 2.

[23] De specifieke bepaling van artikel 112, eerste lid, 9°, a), van de Codex Secundair Onderwijs, werd niet “het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021”.

Aan het einde van het ontworpen artikel 112, eerste lid, 9°, a), 1)/1, van de Codex Secundair Onderwijs, dient bovendien te worden geschreven "…, onverminderd de bepalingen van artikel 115/8, § 2, tweede lid, 4°, …".

Artikel 10

13. In het ontworpen artikel 115/8, § 1, zevende lid, van de Codex Secundair Onderwijs, wordt melding gemaakt van "[d]e selectie van de eindtermen, vermeld in het vierde lid,". Er wordt evenwel niet in het ontworpen artikel 115/8, § 1, vierde lid, doch wel in het ontworpen artikel 115/8, § 1, zesde lid, melding gemaakt van een "selectie van de eindtermen". De betrokken verwijzing in het ontworpen artikel 115/8, § 1, zevende lid, lijkt derhalve te moeten worden gecorrigeerd. Ook kan men zich afvragen of het in het laatstgenoemde lid, ter wille van de duidelijkheid en voor zover zulks de bedoeling is, geen aanbeveling verdient om te expliciteren dat de beoogde selectie van de eindtermen gebeurt door het bevoegde steunpunt.

Artikel 12

14. In het ontworpen artikel 115/10, vierde lid, van de Codex Secundair Onderwijs, wordt benevens van de begrippen "scholen" en "schoolbesturen" niet tevens melding gemaakt van de "centra" en de "centrumbesturen", zoals wel het geval is in het ontworpen artikel 115/10, tweede lid. Vraag is of op dat punt niet een grotere overeenstemming dient te worden tot stand gebracht tussen de voornoemde leden van het ontworpen artikel 115/10.

15. In het ontworpen artikel 115/10, zesde lid, van de Codex Secundair Onderwijs, wordt het best bepaald dat het gaat om de niet-naleving van het verbod op openbaarmaking door het schoolbestuur.[24] In artikel 7 van de Codex Secundair Onderwijs wordt immers een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie door het schoolbestuur beoogd. Vraag is of bijvoorbeeld ook niet tevens van centrumbesturen melding moet worden gemaakt in het ontworpen artikel 115/10, zesde lid.

Artikelen 14 en 15

16. Aangezien de artikelen 14 en 15 van het voorontwerp wijzigingen beogen aan te brengen in eenzelfde bepaling, namelijk artikel 38, § 4, van het decreet van 8 mei 2009, verdient het vanuit wetgevingstechnisch oogpunt aanbeveling om de beide artikelen samen te brengen in één enkele wijzigingsbepaling.[25]

[24] Zie in die zin ook het ontworpen artikel 44*sexies*, zesde lid, van het decreet basisonderwijs (artikel 6 van het voorontwerp).

[25] Omzendbrief VR 2019/4 'betreffende de Wetgevingstechniek', aanwijzing 204.

17. In de inleidende zin van artikel 15 van het voorontwerp, zoals dit om advies is voorgelegd, schrijve men "…, wordt aan artikel 38, § 4, een derde lid toegevoegd, …".

DE GRIFFIER DE VOORZITTER

Wim GEURTS Marnix VAN DAMME

ONTWERP VAN DECREET

ONTWERP VAN DECREET

Op voorstel van de Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand;

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand is ermee belast, in naam van de Vlaamse Regering, bij het Vlaams Parlement het ontwerp van decreet in te dienen, waarvan de tekst volgt:

Hoofdstuk 1. Inleidende bepaling

Artikel 1. Dit decreet regelt een gemeenschapsaangelegenheid.

Hoofdstuk 2. Wijzigingen van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997

Art. 2. In artikel 3 van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° er wordt een punt 7°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"7°bis bevoegd steunpunt: het universitair steunpunt dat erkend en gesubsidieerd wordt voor de ontwikkeling van de Vlaamse toetsen volgens het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 1999 houdende de regeling van de procedure en de voorwaarden van erkenning en subsidiëring van de universitaire steunpunten;";

2° er wordt een punt 14°quater ingevoegd, dat luidt als volgt:

"14°quater feedbackrapport: een rapport met de resultaten op de Vlaamse toetsen op het schoolniveau, het niveau van de leerlingengroep of het leerlingniveau;";

3° er wordt een punt 31°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"31°bis leerwinst: de verandering in de leerprestaties tussen twee metingen bij dezelfde leerlingen op dezelfde meetschaal. Leerwinst kan verwijzen naar diverse niveaus: het Vlaamse niveau, het schoolniveau en het leerlingniveau;";

4° er wordt een punt 56°bis ingevoegd, dat luidt als volgt:

"56°bis Vlaamse toetsen: gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde, net- en koepeloverschrijdende toetsen die worden afgenomen in bepaalde leerjaren van het basisonderwijs in alle scholen over een selectie van eindtermen;".

Art. 3. In artikel 37, §3, van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt het punt 5° vervangen door wat volgt:

"5° afspraken in verband met huiswerk, agenda's, rapporten en leerlingenevaluatie, met inbegrip van de wijze waarop bij de leerlingenevaluatie de klassen-

raad al dan niet rekening houdt met de resultaten van de Vlaamse toetsen, onverminderd de bepalingen van artikel 44quater, §2, tweede lid, 4°.".

Art. 4. In hoofdstuk V van hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt een afdeling 2ter ingevoegd, die luidt als volgt:

"Afdeling 2ter. Vlaamse toetsen

Art. 44quater. §1. Op het einde van het vierde jaar gewoon lager onderwijs, vanaf het schooljaar 2023-2024, en op het einde van het gewoon lager onderwijs, vanaf het schooljaar 2025-2026, nemen alle leerlingen, met uitzondering van de anderstalige nieuwkomers en de leerlingen met een individueel aangepast curriculum, deel aan de Vlaamse toetsen.

In afwijking van het eerste lid kan de school beslissen om anderstalige nieuwkomers en leerlingen met een individueel aangepast curriculum te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

Een school voor buitengewoon lager onderwijs kan beslissen haar leerlingen te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De Vlaamse overheid stelt de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking van de scholen die ze digitaal en op basis van instructies bij hun leerlingen afnemen. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen omvatten een selectie van eindtermen van het leergebied wiskunde en het leergebied Nederlands. De Vlaamse toetsen houden rekening met zowel de eindtermen als de gelijkwaardig verklaarde vervangende eindtermen.

De deelname aan de Vlaamse toetsen aan het einde van het gewoon lager onderwijs vanaf het schooljaar 2025-2026 vervangt de verplichte afname in het gewoon lager onderwijs van een gevalideerde toets voor ten minste drie leergebieden als vermeld in artikel 44ter.

§2. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren door het bereiken van de eindtermen en de leerwinst te meten op onderstaande niveaus.

De resultaten van de Vlaamse toetsen worden op de volgende wijze gebruikt:

1° op Vlaams niveau als bron van informatie over de onderwijskwaliteit, meer bepaald de mate waarin de eindtermen bereikt worden, de mate waarin leerwinst gegenereerd wordt en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau;

2° op schoolniveau als element van interne en externe kwaliteitszorg:

a) als één van de elementen in de interne kwaliteitszorg van de school. De school en het schoolbestuur zullen daartoe een eigen feedbackrapport met gecontextualiseerde resultaten op een beveiligde manier kunnen consulteren;

b) als één van de elementen in de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten, zoals geregeld in artikel 15, §1, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs;

c) als één van de elementen in de werking van de onderwijsinspectie, meer bepaald de doorlichtingen zoals vermeld in artikel 36 tot en met 42 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs;

3° op niveau van de leerlingengroep als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam;
4° op leerlingniveau als één van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad rekening kan houden bij de evaluatie. De resultaten op leerlingniveau worden niet als enige criterium voor de evaluatie gebruikt.

§3. Leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen gedurende het schooljaar waarin de Vlaamse toetsen worden afgenomen, hebben recht op behoud en gebruik van die aanpassingen en leermiddelen als ze de Vlaamse toetsen afleggen.".

Art. 5. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44quinquies ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 44quinquies. §1. Voor de toepassing van artikel 44quater, worden de volgende gegevens verwerkt door de scholen, de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt:
1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen: naam, voornaam en identificatiecode van de leerling;
2° de individuele toetsresultaten: het antwoord op elke toetsvraag en de daarop gebaseerde totaalscores van de leerling;
3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens. Het gaat over de volgende leerlingenkenmerken:
   a) demografische gegevens: geboortejaar, geslacht;
   b) onderwijskansarmoede-indicatoren: opleidingsniveau van de moeder, thuistaal, schooltoelage, trekkende bevolking, leerling met een zorgthuis;
   c) schoolloopbaangegevens: voorafgaande schoolloopbaan, individueel aangepast curriculum, anderstalige nieuwkomer, vrijstelling, gemotiveerd verslag of verslag gemeenschappelijk curriculum, gebruik van hulpmiddelen, administratieve groep, leerlingengroep Nederlands, leerlingengroep wiskunde; en
   d) indicatoren van cultureel kapitaal: aantal boeken thuis;
4° de kenmerken van de school waar de leerling is ingeschreven;
5° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek waaronder de loggegevens over de toetsafname en de antwoorden op een leerlingenvragenlijst.

De scholen ontvangen en verwerken die gegevens van de leerlingen die bij hen zijn ingeschreven. De bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt ontvangen en verwerken die bovenvermelde gegevens van alle leerlingen.

De gegevens worden gedurende maximaal tien jaar bewaard op het dataplatform. De gegevens in de registratiemodule worden gedurende maximaal acht maanden bewaard. De gegevens in het toetsplatform worden gedurende maximaal zes maanden bewaard. De gegevens in de feedbackmodule worden gedurende maximaal twaalf maanden bewaard. Zolang doeleinden van wetenschappelijk onderzoek en statistiek daartoe nopen, worden de gegevens gepseudonimiseerd bewaard. De gepseudonimiseerde persoonsgegevens kunnen onder contractuele voorwaarden doorgegeven worden met het oog op wetenschappelijk onderzoek. Na afloop van de bewaartermijnen worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en legt de leerlingenkenmerken die verwerkt worden vast.

§2. De Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt treden, ieder voor zijn of haar bevoegdheid, op als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van de

persoonsgegevens, vermeld in paragraaf 1. Het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde is verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerkingen van de persoonsgegevens, overeenkomstig artikel 31, §1, eerste lid, 5°.

De scholen, de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt verwerken de persoonsgegevens om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op hen rust en bepalen, ieder binnen zijn of haar bevoegdheidssfeer, op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden.

De verwerkingsverantwoordelijken verduidelijken in een privacyverklaring welke verwerkingen er gebeuren. Zij nemen met het oog op transparantie en de garantie van de rechten van betrokkenen in hun communicatie met de betrokkenen een verwijzing op naar de vindplaats van hun respectieve privacyverklaring. De verwerkingsverantwoordelijken nemen de nodige maatregelen om de juistheid van de persoonsgegevens te garanderen.

De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.".

Art. 6. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44sexies ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 44sexies. Het bevoegde steunpunt of de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid bezorgen de resultaten op schoolniveau jaarlijks aan de onderwijsinspectie, aan de betrokken pedagogische begeleidingsdienst en aan de Raad van het Gemeenschapsonderwijs. De gegevens van de individuele leerlingen worden daarbij niet opgenomen.

In afwijking van de algemene regeling in het Bestuursdecreet inzake openbaarheid, delen de leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de pedagogische begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de schoolbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, vermeld in artikel 44quater, §1, de resultaten niet mee aan derden.

In afwijking van het vorige lid mag een school de eigen schoolresultaten wel bezorgen aan derden die de school begeleiden. Deze begeleidende instantie mag op haar beurt de resultaten niet meedelen aan derden.

Een school kan inzage in haar schoolfeedbackrapport geven aan ouders die bij hun aanvraag een bijzonder individueel belang aantonen. De inzage kan enkel gegeven worden voor de resultaten van de toetsen waar het kind van betrokken ouders zelf aan heeft deelgenomen. Het schoolbestuur bepaalt hiertoe zelf de modaliteiten. De ouders mogen op hun beurt de resultaten niet meedelen aan derden. Indien ouders deze geheimhoudingsplicht schenden kunnen ze gesanctioneerd worden met een geldboete van honderd euro tot duizend euro.

Leden van schoolraden en ouderraden mogen het schoolfeedbackrapport niet meedelen aan derden. Hierbij zijn ze gebonden aan de geheimhoudingsplicht.

De leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de bevoegde begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de schoolbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, zijn wat die resultaten betreft gehouden tot het beroepsgeheim. Wie dit beroepsgeheim niet naleeft, wordt gestraft met een geldboete van honderd euro tot duizend euro.

Het is verboden om de resultaten van een school publiek te maken.

De niet-naleving van het verbod op openbaarmaking door het schoolbestuur is een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie in de zin van artikel 51, §1, van dit decreet.

De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen, vermeld in artikel 44quater, §1, geven geen aanleiding tot de rangschikking van scholen.".

Art. 7. In hetzelfde decreet, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in dezelfde afdeling 2ter een artikel 44septies ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Art. 44septies. De Vlaamse Regering zal een evaluatie doorvoeren die minstens uit volgende onderdelen zal bestaan:
1° een procesevaluatie onmiddellijk na de testafname in 2023 in het vierde jaar bij een representatieve steekproef van scholen;
2° onmiddellijk na de eerste toetsafname een procesevaluatie van de eerste toetsafname;
3° uiterlijk in 2029 een evaluatie van de mate waarin de Vlaamse toetsen de doelstellingen, vermeld in artikel 44quater, §2, hebben helpen bereiken en van de andere effecten die ze hebben teweeggebracht.".

Hoofdstuk 3. Wijzigingen van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010

Art. 8. In artikel 3 van de Codex Secundair Onderwijs van 17 december 2010, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° er wordt een punt 9°/0 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"9°/0 bevoegd steunpunt: het universitair steunpunt dat erkend en gesubsidieerd wordt voor de ontwikkeling van de Vlaamse toetsen volgens het besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 1999 houdende de regeling van de procedure en de voorwaarden van erkenning en subsidiëring van de universitaire steunpunten;";

2° er wordt een punt 14°/0/0 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"14°/0/0 feedbackrapport: een rapport met de resultaten op de Vlaamse toetsen op het schoolniveau, het niveau van de leerlingengroep of het leerlingniveau;";

3° er wordt een punt 17°/5 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"17°/5 leerwinst: de verandering in de leerprestaties tussen twee metingen bij dezelfde leerlingen op dezelfde meetschaal. Leerwinst kan verwijzen naar diverse niveaus: het Vlaamse niveau, het schoolniveau, en het leerlingniveau;";

4° er wordt een punt 46°/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"46°/1 Vlaamse toetsen: gestandaardiseerde, genormeerde en gevalideerde, net- en koepeloverschrijdende toetsen die worden afgenomen in bepaalde leerjaren van het secundair onderwijs in alle scholen en centra over een selectie van eindtermen;".

Art. 9. In artikel 112, eerste lid, van dezelfde codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 9 juli 2021, wordt in punt 9°, a), een punt 1)/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"1)/1 de mate waarin de klassenraad, onverminderd de bepalingen van artikel 115/8, §2, tweede lid, 4°, bij de leerlingenevaluatie al dan niet rekening houdt met de resultaten van de Vlaamse toetsen;".

Art. 10. In deel III, titel 2, van dezelfde codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt een hoofdstuk 3/1 ingevoegd, dat luidt als volgt:

"Hoofdstuk 3/1. Vlaamse toetsen

Art. 115/8. §1. In het voltijds gewoon secundair onderwijs en in het buitengewoon secundair onderwijs, opleidingsvorm 4, nemen de volgende leerlingen deel aan de Vlaamse toetsen:
1° leerlingen in het tweede leerjaar van de eerste graad: vanaf het schooljaar 2023-2024;
2° leerlingen in het tweede leerjaar van de derde graad: vanaf het schooljaar 2026-2027.

In afwijking van het eerste lid zijn de leerlingen met een individueel aangepast curriculum vrijgesteld van deelname aan de Vlaamse toetsen, behalve wanneer de school of het centrum beslist om ze toch te laten deelnemen.

In afwijking van het eerste lid kan de klassenraad beslissen tot een gemotiveerde vrijstelling van deelname aan de Vlaamse toetsen van de leerlingen die zijn ingeschreven in opleidingsvorm 4 van het buitengewoon onderwijs.

Een school voor buitengewoon secundair onderwijs kan beslissen haar leerlingen van de opleidingsvormen 1, 2 en 3 wel te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen. In het voltijds gewoon secundair onderwijs kan een school of een centrum beslissen om anderstalige nieuwkomers te laten deelnemen aan de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen worden ontwikkeld door het bevoegde steunpunt met betrokkenheid van de onderwijsverstrekkers en kunnen van zodra technisch mogelijk door deze onderwijsverstrekkers worden aangevuld met eigen items in functie van een eigen kwaliteitszorgsysteem. De Vlaamse overheid stelt de Vlaamse toetsen, met inbegrip van oefentoetsen, ter beschikking van de scholen en de centra die ze digitaal en op basis van instructies bij hun leerlingen afnemen. De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor de praktische organisatie van de Vlaamse toetsen.

De Vlaamse toetsen omvatten een selectie van de eindtermen, vermeld in artikel 139, die van toepassing zijn in de A-stroom of de B-stroom van de eerste graad of in de finaliteit van de derde graad, naargelang van het geval.

De selectie van de eindtermen, vermeld in het zesde lid, wordt gemaakt uit minstens de volgende sleutelcompetenties: competenties in het Nederlands; wiskundige competenties uit de competenties inzake wiskunde, exacte wetenschappen en technologie, en leercompetenties. De Vlaamse Regering beslist over de uitbreiding van voormelde sleutelcompetenties.

De Vlaamse toetsen houden rekening met zowel de eindtermen als de gelijkwaardig verklaarde vervangende eindtermen.

§2. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te versterken en te monitoren door het bereiken van de eindtermen, vermeld in artikel 139, en de leerwinst te meten op onderstaande niveaus.

De resultaten van de Vlaamse toetsen worden op de volgende wijze gebruikt:

1° op Vlaams niveau als bron van informatie over de onderwijskwaliteit, meer bepaald de mate waarin de eindtermen bereikt worden en de mate waarin leerwinst gegenereerd wordt en als element van kwaliteitszorg op systeemniveau;

2° op niveau van de school of het centrum als element van interne en externe kwaliteitszorg:

a) als één van de elementen in de interne kwaliteitszorg van de school of het centrum. De school of het centrum, en het school- of centrumbestuur zullen daartoe haar eigen feedbackrapport met gecontextualiseerde resultaten op een beveiligde manier kunnen consulteren;

b) als één van de elementen in de werking van de pedagogische begeleidingsdiensten, zoals geregeld in artikel 15, §1, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs;

c) als één van de elementen in de werking van de onderwijsinspectie, meer bepaald de doorlichtingen, vermeld in artikel 36 tot en met 42 van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs;

3° op niveau van de leerlingengroep als één van de elementen voor reflectie over het pedagogisch-didactisch handelen in het schoolteam;

4° op leerlingniveau als één van de mogelijke elementen waarmee de klassenraad al dan niet rekening kan houden bij de evaluatie. De resultaten op leerlingniveau worden niet als enige criterium voor de evaluatie gebruikt.

§3. Leerlingen die recht hebben op redelijke aanpassingen of speciale onderwijsleermiddelen, gedurende het schooljaar waarin de Vlaamse toetsen worden afgenomen, hebben recht op behoud en gebruik van die aanpassingen en leermiddelen als ze die Vlaamse toetsen afleggen.”.

Art. 11. In dezelfde codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/9 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 115/9. §1. Voor de toepassing van artikel 115/8, worden de volgende gegevens verwerkt door de scholen, de centra, de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt:

1° de identificatiegegevens van de deelnemende leerlingen: naam, voornaam en identificatiecode van de leerling;

2° de individuele toetsresultaten: het antwoord op elke toetsvraag en de daarop gebaseerde totaalscores van de leerling;

3° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor een juiste interpretatie van de gegevens. Het gaat over de volgende leerlingenkenmerken:

a) demografische gegevens: geboortejaar, geslacht;

b) onderwijskansarmoede-indicatoren: opleidingsniveau van de moeder, thuistaal, schooltoelage, trekkende bevolking, leerling met een zorgthuis;

c) schoolloopbaangegevens: voorafgaande schoolloopbaan, individueel aangepast curriculum, anderstalige nieuwkomer, vrijstelling, gemotiveerd verslag of verslag gemeenschappelijk curriculum, gebruik van hulpmiddelen, administratieve groep, leerlingengroep Nederlands, leerlingengroep wiskunde; en

d) indicatoren van cultureel kapitaal: aantal boeken thuis;

4° de kenmerken van de school of het centrum waar de leerling is ingeschreven;

5° de leerlingenkenmerken die nodig zijn voor wetenschappelijk onderzoek waaronder de loggegevens over de toetsafname en de antwoorden op een leerlingenvragenlijst.

De scholen en centra ontvangen en verwerken die gegevens van de leerlingen die bij hen zijn ingeschreven. De bevoegde diensten van de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt ontvangen en verwerken die bovenvermelde gegevens van alle leerlingen.

De gegevens worden gedurende maximaal tien jaar bewaard op het dataplatform. De gegevens in de registratiemodule worden gedurende maximaal acht maanden bewaard. De gegevens in het toetsplatform worden gedurende maximaal zes maanden bewaard. De gegevens in de feedbackmodule worden gedurende maximaal twaalf maanden bewaard. Zolang doeleinden van wetenschappelijk onderzoek en statistiek daartoe nopen, worden de gegevens gepseudonimiseerd bewaard. De gepseudonimiseerde persoonsgegevens kunnen onder contractuele voorwaarden doorgegeven worden met het oog op wetenschappelijk onderzoek. Na afloop van de bewaartermijnen worden de persoonsgegevens vernietigd of geanonimiseerd.

De Vlaamse Regering kan nadere regels bepalen voor die verwerking en legt de leerlingenkenmerken die verwerkt worden vast.

§2. De Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt treden, ieder voor zijn of haar bevoegdheid, op als verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerking van de persoonsgegevens, vermeld in paragraaf 1. Het bestuur van de onderwijsinstelling of de gemandateerde is verwerkingsverantwoordelijke voor de verwerkingen van de persoonsgegevens overeenkomstig artikel 123/6, eerste lid, 5°.

De scholen, de centra, de Vlaamse overheid en het bevoegde steunpunt verwerken de persoonsgegevens om te voldoen aan een wettelijke verplichting die op hen rust en bepalen, ieder binnen zijn of haar bevoegdheidssfeer, op transparante wijze hun respectieve verantwoordelijkheden.

De verwerkingsverantwoordelijken verduidelijken in een privacyverklaring welke verwerkingen er gebeuren. Zij nemen met het oog op transparantie en de garantie van de rechten van betrokkenen in hun communicatie met de betrokkenen een verwijzing op naar de vindplaats van hun respectieve privacyverklaring. De verwerkingsverantwoordelijken nemen de nodige maatregelen om de juistheid van de persoonsgegevens te garanderen.

De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in en kopie van het feedbackrapport met hun resultaten op de Vlaamse toetsen. De leerlingen of hun wettelijke vertegenwoordigers hebben het recht op inzage in hun toets, op een manier die de vertrouwelijkheid van de toetsvragen garandeert.”.

Art. 12. In dezelfde codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/10 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 115/10. Het bevoegde steunpunt of de bevoegde diensten van de Vlaamse overheid bezorgen de resultaten op school- of centrumniveau jaarlijks aan de onderwijsinspectie, aan de betrokken pedagogische begeleidingsdienst en aan de Raad van het Gemeenschapsonderwijs. De gegevens van de individuele leerlingen worden daarbij niet opgenomen.

In afwijking op de algemene regeling in het Bestuursdecreet inzake openbaarheid, delen de leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen en de centra, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de pedagogische begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de school- en centrumbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, de resultaten niet mee aan derden.

In afwijking met het vorige lid mag een school of centrum de eigen school- of centrumresultaten wel bezorgen aan derden die de school of het centrum begeleiden. Deze begeleidende instantie mag op haar beurt de resultaten niet meedelen aan derden.

Een school of centrum kan inzage in haar schoolfeedbackrapport geven aan ouders die bij hun aanvraag een specifiek individueel belang aantonen. De inzage kan enkel gegeven worden voor de resultaten van de toetsen waar het kind van betrokken ouders zelf aan heeft deelgenomen. Het school- of centrumbestuur bepaalt hiertoe zelf de procedure en modaliteiten. De ouders mogen op hun beurt de resultaten niet meedelen aan derden. Indien ouders deze geheimhoudingsplicht schenden kunnen ze gesanctioneerd worden met een geldboete van honderd euro tot duizend euro.

Leden van schoolraden en ouderraden mogen het schoolfeedbackrapport niet meedelen aan derden. Hierbij zijn ze gebonden aan de geheimhoudingsplicht.

De leden van de onderwijsinspectie, de personeelsleden van de scholen, van de Vlaamse overheid, van het bevoegde steunpunt en van de bevoegde begeleidingsdiensten, de Raad van het Gemeenschapsonderwijs en de schoolbesturen die de resultaten kennen van de Vlaamse toetsen, zijn wat die resultaten betreft gehouden tot het beroepsgeheim. Wie dit beroepsgeheim niet naleeft, wordt gestraft met een geldboete van honderd euro tot duizend euro.

Het is verboden de resultaten van een school of centrum publiek te maken.

De niet-naleving van het verbod op openbaarmaking door het school- of centrumbestuur is een inbreuk op het verbod op oneerlijke concurrentie in de zin van artikel 7.

De resultaten die behaald zijn bij de Vlaamse toetsen geven geen aanleiding tot de rangschikking van scholen of centra.”.

Art. 13. In dezelfde codex, het laatst gewijzigd bij het decreet van 8 juli 2022, wordt in hetzelfde hoofdstuk 3/1 een artikel 115/11 ingevoegd, dat luidt als volgt:

“Art. 115/11. De Vlaamse Regering zal een evaluatie doorvoeren die minstens uit volgende onderdelen zal bestaan:
1° een procesevaluatie onmiddellijk na de testafname in 2023 in het tweede leerjaar van de eerste graad bij een representatieve steekproef van scholen;
2° onmiddellijk na de eerste toetsafname een procesevaluatie van de eerste toetsafname;
3° uiterlijk in 2029 een evaluatie van de mate waarin de Vlaamse toetsen de doelstellingen, vermeld in artikel 115/8, §2, hebben helpen bereiken en van de andere effecten die ze hebben teweeggebracht.”.

Hoofdstuk 4. Wijzigingen van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van het onderwijs

Art. 14. In artikel 38, §4, van het decreet van 8 mei 2009 betreffende de kwaliteit van onderwijs, gewijzigd bij het decreet van 23 maart 2018, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in het eerste lid wordt punt 1° vervangen door wat volgt:

"1° een reeks vooraf vastgestelde en meegedeelde gegevens met betrekking tot de instelling, waaronder de resultaten op de Vlaamse toetsen indien van toepassing. Die gegevens zijn te relateren aan elementen in het referentiekader onderwijskwaliteit of het referentiekader CLB-kwaliteit, vermeld in artikel 4, §2, eerste en tweede lid;";

2° er wordt een derde lid toegevoegd, dat luidt als volgt:

"De inspectie kan een doorlichting uitvoeren op grond van herhaaldelijk mindere prestaties op de Vlaamse toetsen of minder leerwinst.".

Hoofdstuk 5. Inwerkingtreding

Art. 15. Dit decreet treedt in werking op 1 april 2023.

Brussel, 10 februari 2023.

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand,

Ben WEYTS

BIJLAGE
bij de memorie van toelichting:

Kind- en jongereneffectrapport

Jongeren- en kindeffectenrapport inzake voorontwerp van decreet betreffende de Vlaamse toetsen in het onderwijs

1. Samenvatting

Dit decreet zal scholen verplichten de leerlingen te laten deelnemen aan de toetsen op de momenten die het decreet vastlegt (einde vierde en zesde leerjaar lager onderwijs en einde eerste graad en derde graad secundair onderwijs). De toetsen gaan over een selectie van doelen voor Nederlands en wiskunde.

De hoofddoelstelling van het decreet is rechtstreeks verbonden met het recht op onderwijs. Deze doelstelling staat zeer uitgebreid beschreven in de memorie van toelichting en kan niet los gezien worden van de jongeren- en kindeffectenrapportering. Het doel van dit decreet is de onderwijskwaliteit te helpen versterken. De competenties van leerlingen systematisch meten draagt bij tot een verbetering van de kwaliteit. Op die manier draagt het bij tot het verzekeren van het grondrecht op kwaliteitsvol onderwijs, zoals de grondwet en internationale verdragen als het VN-Kinderrechtenverdrag bepalen. De toetsen zullen frequenter en beter inzicht bieden in de competenties van de leerlingen voor Nederlands en wiskunde. Door betere en frequentere toetsing zullen scholen een beter zicht hebben op de evolutie van de kwaliteit. Dat laat toe om sneller en gerichter maatregelen te nemen om die kwaliteit te verbeteren. De begeleidingsdiensten zullen een instrument extra hebben waardoor ze beter zicht hebben welke scholen ondersteuning kunnen gebruiken. De onderwijsinspectie zal een scherper beeld krijgen van de resultaten die alle scholen boeken.

Dit decreet heeft als concreet gevolg voor kinderen en jongeren dat ze deze toetsen zullen moeten afleggen. Deelname aan toetsen is nu al een inherent deel van het leven van schoolgaande kinderen en jongeren. Daarom is de invoering van dit decreet geen fundamenteel nieuw gegeven voor de meeste leerlingen. Bovendien zullen de peilingsproeven worden afgeschaft. Ook de verplichte deelname aan gevalideerde proeven op het einde van de lagere school voor minstens drie leergebieden, wordt afgeschaft.

2. Situatie van jongeren zonder de voorgenomen beslissing

Zonder dit decreet zou de bestaande situatie worden verdergezet. Daarin gaan scholen met eigen instrumenten na hoe leerlingen vorderingen maken, en zijn er scholen die daarnaast gebruik maken van gevalideerde toetsen en/of deelnemen aan internationaal vergelijkend onderzoek. Niet alle scholen nemen deel aan die toetsen, zodat de informatie die nu uit dat soort toetsen komt niet voor alle scholen voorhanden is. Scholen, begeleidingsdiensten en onderwijsinspectie zullen in die situatie werken aan de onderwijskwaliteit met de gefragmenteerde informatie waarover ze nu beschikken. Het nadeel van de huidige situatie komt tot uiting in de verslechterende resultaten van Vlaamse leerlingen in internationale vergelijkende studies en in andere signalen die duiden op een achteruit lopende kwaliteit. Zonder deze toetsen zullen we met andere woorden een onderwijs hebben waar een belangrijke toetsing van de leerlingenprestaties ontbreekt.

We zijn van oordeel dat meer systematische en nauwkeurige monitoring van de leerlingenprestaties nodig is om een kwaliteitsbeleid te onderbouwen. Het is een noodzakelijke bouwsteen om te komen tot een onderwijs dat van zo goed mogelijke kwaliteit is. Uiteraard zijn er vele andere aspecten van het onderwijsbeleid die de kwaliteit van het onderwijs bepalen, maar die vaststelling doet niets af aan de noodzaak om dergelijke toetsen in te voeren. De individuele leerling zal betere en frequentere informatie verwerven over zijn prestaties, op basis van een gestandaardiseerde, genormeerde toets.

3. Alternatieven voor de voorgenomen beslissing

3.1 Toetsen via steekproef van scholen

Men zou een meting van de leerlingenprestaties kunnen doen op basis van toetsen in een representatieve steekproef van scholen, in plaats van in alle scholen. Voor de Vlaamse overheid zou dat op globaal niveau informatie opleveren van dezelfde waarde. Maar deze optie zou minder bruikbaar zijn voor de pedagogische begeleidingsdiensten en de inspectie, die dan maar voor een beperkt deel van de scholen deze informatie zouden hebben. Pedagogische begeleidingsdiensten en inspectie zullen niet in staat zijn om voor het hele onderwijs te bepalen welke scholen bij voorrang baat hebben bij bijkomende begeleiding. Voor de scholen zou alles grotendeels bij het oude blijven, omdat ze maar af en toe steekproefschool zouden zijn.
Vanuit het oogpunt van de leerlingen bekeken, zou de leerling dan enkel op onregelmatige, toevallige basis deelnemen aan de toetsen.

3.2 Toetsen over meer dan enkel Nederlands en wiskunde

Een andere beleidsoptie zou erin kunnen bestaan meer eindtermen te toetsen dan die voor Nederlands en wiskunde. In dat geval zouden scholen en leerlingen naar onze mening wat te veel onderwijstijd moeten besteden aan deze toetsen. De balans met hun vrijheid om die tijd te gebruiken voor eigen doelstellingen zou dan zoek geraken. Er is voor Nederlands en wiskunde gekozen omdat dat belangrijke doelen zijn, waar heel wat andere competenties op voortbouwen. Er zullen nu in totaal ongeveer 70.000 leerlingen per leerjaar worden getoetst en als er nog onderdelen zouden bijkomen zou dit organisatorisch een zeer zware operatie worden. Voor de leerlingen dreigt die optie te resulteren in te veel toetsmomenten.

3.3 Centrale toetsen

Men zou kunnen overwegen om centrale certificerende toetsen invoeren, bijvoorbeeld aan het einde van het basisonderwijs en/of het secundair onderwijs. Het behalen van een getuigschrift of diploma is dan afhankelijk van het slagen voor de toetsen. In dat geval wordt gesproken over ‘high stakes’ toetsen. Ook al bestaan zulke toetsen bij de Franse Gemeenschap, is het onzeker of dit in overeenstemming is met de grondwettelijke vrijheid van onderwijs. Bovendien zou het een radicale breuk betekenen met het beleid dat de Vlaamse Gemeenschap tot nu toe voert, waarbij scholen zelf de autonomie hebben om leerlingenprestaties te beoordelen en te attesteren. Voor leerlingen zou dit een grote verandering betekenen en zou hun onderwijsloopbaan afhangen van centrale examens.

3.4 Alternatieven in verband met het toepassingsgebied

De leerlingen van het gewoon basis- en secundair onderwijs vallen binnen het toepassingsgebied van deze toetsen. Leerlingen van het buitengewoon onderwijs vallen buiten het toepassingsgebied, behalve de leerlingen in opleidingsvorm 4 van het buitengewoon secundair onderwijs. Doordat de toetsen gebaseerd zijn op de doelen voor het gewoon onderwijs, is een principiële toepasbaarheid op leerlingen uit het buitengewoon onderwijs niet mogelijk. Hetzelfde geldt voor leerlingen met een individueel aangepast curriculum (IAC). Er wordt vertrouwen gegeven aan de scholen zelf om zelf te bepalen of leerlingen van het buitengewoon onderwijs en leerlingen met een IAC kunnen deelnemen aan de toetsen. Deze opt-in regeling geeft de beste garantie op de juiste beslissing ten aanzien van die leerlingen.

Anderstalige nieuwkomers vallen eveneens buiten het toepassingsgebied. De taal waarin de toetsen opgesteld zijn, is het Nederlands. Hun kennis van het Nederlands zal nog onvoldoende zijn. Ook voor hen is een opt-in regeling uitgewerkt zodat de school die leerlingen die in staat geacht worden aan

deze toetsen te kunnen deelnemen, toch kunnen meedoen. Van zodra anderstalige nieuwkomers niet meer in OKAN of OAN zit, zullen ze deelnemen aan de Vlaamse toetsen als ze in het betrokken leerjaar zitten. In het schoolfeedbackrapport van de school zullen schoolscores getoond worden met en zonder de toetsresultaten van de leerlingen die het vorige schooljaar anderstalige nieuwkomer waren.

4. Participatie van kinderen en jongeren

De Vlaamse scholierenkoepel (VSK) is vertegenwoordigd in verschillende werkgroepen en vergaderingen rond de invoering van de Vlaamse toetsen zoals de stuurgroep van het bevoegde steunpunt en het high-level forum.

De onderzoekers van het steunpunt bevragen de percepties van kinderen en jongeren voor verschillende aspecten van de Vlaamse toetsen. Tijdens een gebruikersonderzoek wordt in kaart gebracht welke verwachtingen er leven bij leerlingen (en hun ouders) voor wat betreft de inhoud en de vorm van de leerlingenfeedback over de Vlaamse toetsen. In pilootonderzoeken wordt de ervaring van een digitale toetsafname in kaart gebracht, met extra aandacht voor leerlingen met specifieke noden. Na het afleggen van de Vlaamse toetsen vullen de leerlingen een vragenlijst in waarin onder meer gepeild wordt naar hun ervaring met de toets. Alle verzamelde informatie wordt gebruikt om tegemoet te komen aan verwachtingen van kinderen en jongeren.

5. Monitoring en evaluatie

Het voorontwerp van decreet voorziet een procesevaluatie na de eerste toetsafname in 2024 en in 2029 een uitgebreide beleidsevaluatie van de mate waarin de Vlaamse toetsen de decretale doelstellingen hebben helpen bereiken en van de andere effecten van de toetsen. Bij deze evaluatie zal er bijzondere aandacht zijn voor de effecten op kinderen en jongeren.

6. Conclusie

Kinderen en jongeren in het Vlaamse onderwijs zullen op vier momenten een Vlaamse toets afleggen: in het vierde leerjaar, zesde leerjaar, tweede jaar secundair onderwijs en zesde jaar secundair onderwijs. Het gaat om een digitale toets over een selectie van doelen voor Nederlands en wiskunde.

De introductie van de Vlaamse toetsen draagt bij tot het verzekeren van het grondrecht op kwaliteitsvol onderwijs, zoals de grondwet en internationale verdragen als het VN-Kinderrechtenverdrag bepalen. De Vlaamse toetsen hebben tot doel de onderwijskwaliteit te monitoren en finaal zo mee te versterken.